

แผนการใช้ที่ดิน จังหวัดชลบุรี

กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2568

เอกสารวิชาการเล่มที่ 05/04/2568

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี

โดย

นายพิสิษฐ์	พานิช
นายคณาธิป	พุ่มทอง
นางสาวมยุรี	โชติชื่น
นายสุวิทย์	рінเรีง
นางสาวบุญยานุช	ชมภูนุช

กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	I
สารบัญตาราง	II
สารบัญรูป	IV
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน	1-1
1.4 กรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินงาน	1-2
1.5 ผู้ดำเนินงาน	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และการคมนาคม	2-1
2.2 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.3 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.4 สภาพการใช้ที่ดิน	2-7
2.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม	2-14
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-8
3.3 ทรัพยากรดิน	3-16
บทที่ 4 การประเมินคุณภาพที่ดิน	4-1
4.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	4-1
4.2 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	4-3
บทที่ 5 กระบวนการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน	5-1
5.1 นโยบายแห่งรัฐ	5-1
5.2 การวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่	5-9
5.3 การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินด้วย SWOT Analysis และ TOWS Matrix	5-10
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 เขตการใช้ที่ดิน	6-1
6.2 สรุปและข้อเสนอแนะ	6-11
เอกสารอ้างอิง	อ-1

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชลบุรี (ปี 2557-2566)	2-5
ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี	2-8
ตารางที่ 2-3 อัตราขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค ปี 2565-2566	2-15
ตารางที่ 2-4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออก 1 ปี 2566	2-16
ตารางที่ 2-5 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออก 1 จำแนกตามภาคการผลิต ปี 2565-2566	2-17
ตารางที่ 2-6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2562-2566	2-18
ตารางที่ 2-7 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2566-2568	2-20
ตารางที่ 2-8 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของสับปะรดโรงงาน ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีเพาะปลูก 2562-2566	2-22
ตารางที่ 2-9 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลัง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีเพาะปลูก 2562-2566	2-24
ตารางที่ 2-10 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของอ้อยโรงงาน ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีการผลิต 2562/63-2566/67	2-26
ตารางที่ 2-11 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของยางพารา ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีเพาะปลูก 2562-2566	2-28
ตารางที่ 2-12 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีเพาะปลูก 2562-2566	2-30
ตารางที่ 2-13 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และการคาดประมาณประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ปี 2558-2567	2-33
ตารางที่ 2-14 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากร จังหวัดชลบุรี จำแนกรายอำเภอ ปี 2558-2567	2-33
ตารางที่ 2-15 จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี ปี 2563-2566	2-36
ตารางที่ 2-16 สถานภาพแรงงานจังหวัดชลบุรี ปี 2563-2567	2-38
ตารางที่ 2-17 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชลบุรี ปี 2562-2566	2-41
ตารางที่ 2-18 การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดชลบุรี ปี 2562-2566	2-41

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3-1	ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้	3-2
ตารางที่ 3-2	พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-3
ตารางที่ 3-3	พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-4
ตารางที่ 3-4	พื้นที่เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-5
ตารางที่ 3-5	พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-6
ตารางที่ 3-6	เขตป่าไม้ถาวรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-7
ตารางที่ 3-7	สถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-8
ตารางที่ 3-8	ความจุและปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดชลบุรี	3-9
ตารางที่ 3-9	คุณภาพและอัตราการให้น้ำของน้ำใต้ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-10
ตารางที่ 3-10	บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-12
ตารางที่ 3-11	ชั้นหินอุ้มน้ำในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-14
ตารางที่ 3-12	ทรัพยากรดินที่มีปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-22
ตารางที่ 3-13	ระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	3-25
ตารางที่ 5-1	นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี	5-8
ตารางที่ 6-1	เขตการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี	6-1

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2-1	ที่ตั้ง อาณาเขต เส้นทางน้ำ และเส้นทางคมนาคม จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-2	ปริมาณน้ำฝนในจังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-3	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรจังหวัดชลบุรี ปี 2557-2567
รูปที่ 2-4	สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-5	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรีในพื้นที่ภาคตะวันออก 1 ปี 2566
รูปที่ 2-6	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรีจำแนกตามประเภทการผลิต ปี 2566-2568
รูปที่ 2-7	สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2566-2568
รูปที่ 2-8	วิธีการตลาดสินค้าสับปะรดโรงงาน จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-9	วิธีการตลาดสินค้ามันสำปะหลัง จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-10	วิธีการตลาดสินค้าอ้อยโรงงาน จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-11	วิธีการตลาดสินค้ายางพารา จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-12	วิธีการตลาดสินค้าปาล์มน้ำมัน จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 2-13	จำนวนประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ปี 2558-2567
รูปที่ 2-14	จำนวนประชากรในจังหวัดชลบุรี จำแนกรายอำเภอ ปี 2558-2567
รูปที่ 2-15	จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดชลบุรี ปี 2563-2566
รูปที่ 2-16	โครงสร้างแรงงานประชากรจังหวัดชลบุรี ปี 2567
รูปที่ 3-1	บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 3-2	บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 3-3	อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาล และชนิดชั้นหินให้น้ำในจังหวัดชลบุรี
รูปที่ 3-4	ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 3-5	ทรัพยากรดินที่มีปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 3-6	การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
รูปที่ 4-1	โครงสร้างการจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน
รูปที่ 6-1	แผนการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัด ทรัพยากรที่ดินได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นปัจจัยการผลิตสำหรับภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และสาขาอื่น ๆ เช่น อสังหาริมทรัพย์และการบริการ ความต้องการใช้ที่ดินได้เพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาจังหวัด ภาคเกษตรกรรมที่มีบทบาทสำคัญและเป็นฐานรองรับระบบเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงทางอาหาร การใช้ที่ดินถูกนำไปใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสาขาอื่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาเมืองเขตอุตสาหกรรม เกิดปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน นำพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรมาขยายเมือง นำพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรมาใช้ในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดิน ปัญหานี้สืบเนื่องของเกษตรกรอันเกิดจากที่ดินต้องลงทุนในปัจจัยการผลิตที่สูงเกินสมควร

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี จัดทำขึ้นตามหลักการให้มีพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่เพื่อการพัฒนาที่เป็นสัดส่วนเหมาะสม บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบจากการทำการเกษตรที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยใช้ฐานข้อมูลต่าง ๆ เช่น หน่วยงานที่ดิน แผนที่ความเหมาะสมของดิน แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน และข้อมูลต่าง ๆ จากหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้พื้นที่ทำการเกษตรที่มีอยู่อย่างจำกัดและในปริมาณที่จำกัดนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีรายได้ที่มั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาภาคการเกษตรในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยพื้นฐานในการผลิตสินค้าเกษตร ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และพืชพรรณ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกร ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการใช้เทคโนโลยี เครื่องจักรและนวัตกรรมใหม่ในการทำการเกษตร เพื่อรองรับปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมรองรับการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และจากความเสี่ยงของเศรษฐกิจโลกที่จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรของประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดการทรัพยากรที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินระดับจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.2.2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการการพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัดนำไปสู่การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน

1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน

1.3.1 สถานที่ดำเนินงาน จังหวัดชลบุรี

1.3.2 ระยะเวลา เดือนตุลาคม 2567 ถึงเดือนกันยายน 2568

1.4 กรอบการดำเนินงานและวิธีการดำเนินงาน

1.4.1 ชี้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

1.4.2 กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และวิธีที่จะนำไปสู่การแก้ไข โดยอาศัยระบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์พื้นที่

1.4.3 รวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรต่าง ๆ คือ ดิน ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ น้ำ ป่าไม้ พืชพรรณ ทั้งด้านสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในภาพรวมและเฉพาะด้าน ตลอดจนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงาน เอกสาร ผลงานวิจัยต่าง ๆ และข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

1.4.4 การนำเข้าข้อมูล นำเข้าข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial data) เช่น แผนที่ดิน แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน แผนที่การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน แผนที่ขอบเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ทำการเก็บข้อมูลในรูป Digital data โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และข้อมูลเชิงบรรยาย (Non-spatial data) เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม และข้อมูลอื่น ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1.4.5 การวิเคราะห์

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เป็นการวิเคราะห์ในด้านข้อเท็จจริง ปัญหาและการแก้ไข และสถานการณ์ในปัจจุบันของข้อมูลแต่ละด้านที่กล่าวมาแล้ว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณา กำหนดทิศทางการพัฒนาด้านการเกษตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในอนาคต

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะด้านต่าง ๆ คือ

(1) การวิเคราะห์เพื่อจัดทำหน่วยที่ดินโดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการซ้อนทับข้อมูลแผนที่ต่าง ๆ และตารางคุณภาพที่ดินของหน่วยที่ดิน

(2) การประเมินอัตราการชะล้างพังทลายของดิน ใช้สมการสูญเสียดินสากลแบบปรับปรุง (Revised Universal Soil Loss Equation; RUSLE) ที่ปรับปรุงแก้ไขจากสมการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) (กรมพัฒนาที่ดิน, 2563ก)

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิอากาศเพื่อหาปริมาณการระเหยและการคายน้ำอ้างอิง ปริมาณน้ำฝนที่เป็นประโยชน์และช่วงระยะเวลาปลูกพืช

(4) การประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ ใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับพืชเศรษฐกิจ (บัณฑิตและคำณ, 2542) เป็นการประเมินคุณภาพที่ดินโดยทำการเปรียบเทียบความต้องการประเภทการใช้ที่ดิน (Land use Requirements) กับคุณภาพที่ดินของหน่วยที่ดิน (Land qualities) และจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

S1 : ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (Highly suitable)

S2 : ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable)

S3 : ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable)

N : ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (Not suitable)

(5) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการนำเอาข้อมูลทุติยภูมิ (Second Data) จากหน่วยงานต่าง ๆ มาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายสภาพทั่วไปของประชากร โครงสร้างประชากร

แรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด สภาพทั่วไปของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ สถานการณ์การผลิตและการตลาด ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต อุปสงค์ และอุปทาน

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าทางสถิติอย่างง่ายในรูปของอัตราส่วน ร้อยละ หรือค่าเฉลี่ย ในรูปตารางประกอบการอธิบาย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นครัวเรือน อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ

(6) วิเคราะห์นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านการอนุรักษ์และพัฒนาที่มีผลต่อสภาพของทรัพยากรที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะนโยบาย แนวทางการจัดการการใช้ที่ดิน และพิจารณาการกำหนดเขตการใช้ที่ดินในการวางแผนการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ เป็นการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่

(7) จัดทำแผนการใช้ที่ดิน โดยนำผลการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม ประกอบการพิจารณา ตลอดจนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วยการสร้างแผนที่แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี และกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมด้านต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.4.6 การนำเสนอข้อมูล

1) นำเสนอในรูปแบบของรายงานแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมด้านต่าง ๆ พร้อมข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละเขต ซึ่งได้จากผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลเฉพาะด้าน

2) นำเสนอในรูปของแผนที่แผนการใช้ที่ดินขนาดมาตราส่วน 1:25,000

1.5 ผู้ดำเนินงาน

1.5.1 ที่ปรึกษา

นายันทพล หนองหารพิทักษ์

ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน

นางสาวกรรณิศา สฤกษ์ศิริ

ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.2 ผู้ดำเนินการ

นายพิสิษฐ์ พานิช

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

นายคณาธิป พุ่มทอง

นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

นางสาวมยุรี โชติชื่น

นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

นายสุวิทย์ รื่นเรือง

เศรษฐกร

นางสาวบุญยานุช ชมภูนุช

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และการคมนาคม

จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ในภาคตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,726,875 ไร่ อยู่ระหว่างละติจูดที่ 12 องศา 30 ลิปดา ถึงละติจูดที่ 13 องศา 43 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 100 องศา 45 ลิปดา ถึงลองจิจูดที่ 101 องศา 45 ลิปดาตะวันออก และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอบ้านบึง อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี และ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และอ่าวไทย ฝั่งทะเลตะวันออก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อ่าวไทย ชายฝั่งทะเลตั้งแต่อำเภอบางแสน อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง จนถึงอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอกะฉันทร์ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และอำเภอกะสีซึ่ง จังหวัดชลบุรีมีเขตการปกครองพิเศษ 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ

จังหวัดชลบุรีมีระบบคมนาคมทางบกที่สะดวกสบายสามารถใช้สัญจรระหว่างอำเภอภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

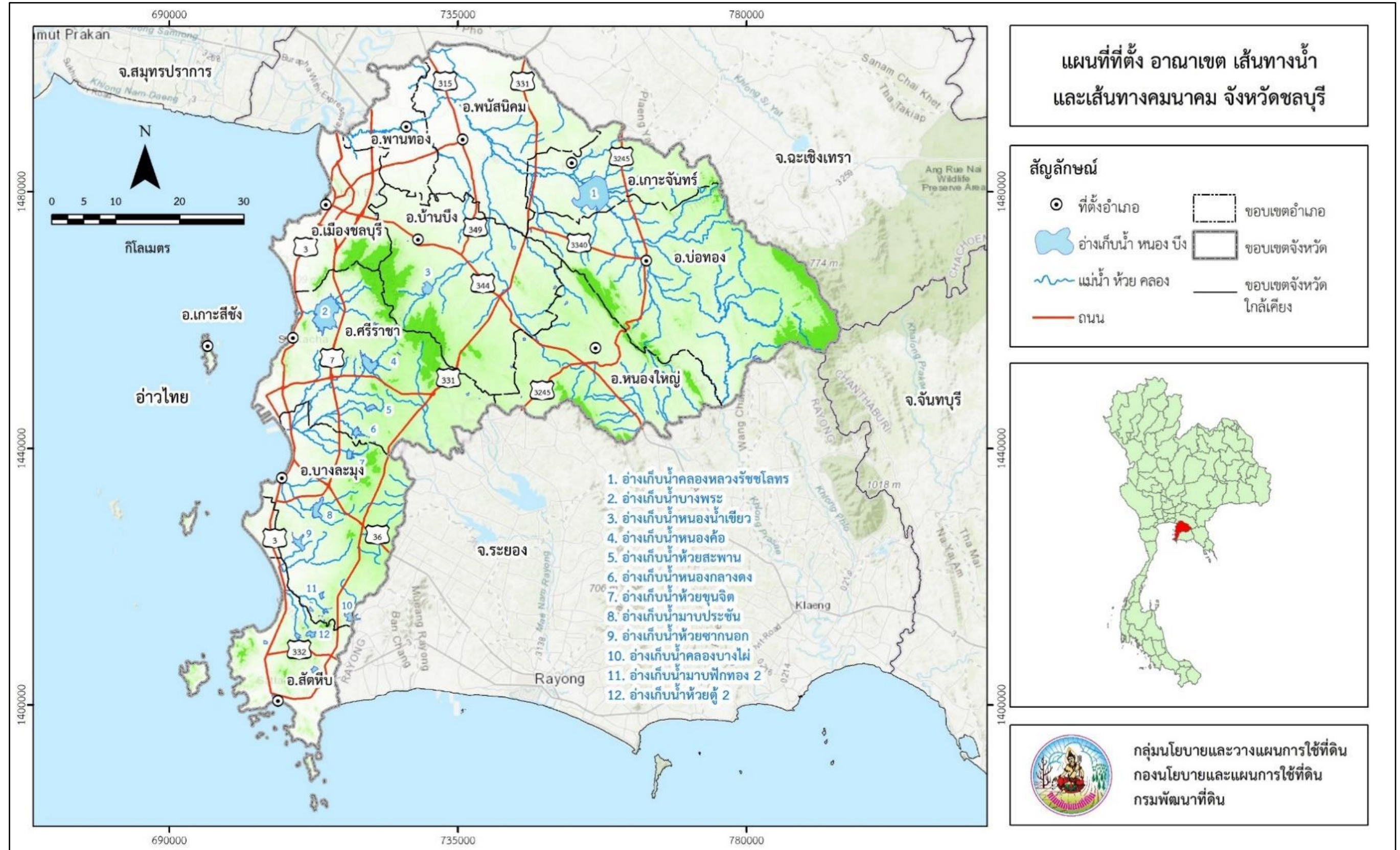
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เป็นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกของประเทศไทย ผ่านจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด โดยทางหลวงสายนี้เป็นเส้นทางหลักเลียบริมชายฝั่งตะวันออก เชื่อมเมืองท่องเที่ยวสำคัญ เช่น บริเวณเมืองพัทยา และเมืองอุตสาหกรรม

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 7 (มอเตอร์เวย์ กรุงเทพฯ - ชลบุรี - พัทยา) เป็นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อระหว่างกรุงเทพมหานครสู่จังหวัดในภาคตะวันออกของประเทศไทย ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดชลบุรี โดยทางหลวงสายนี้เป็นเส้นทางด่วนพิเศษเพื่อการเดินทางรวดเร็ว เชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับเขตอุตสาหกรรม และท่าเรือแหลมฉบัง

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 เป็นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อระหว่าง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง โดยทางหลวงสายนี้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าระหว่างเขตอุตสาหกรรมในชลบุรีกับระยอง เชื่อมจากถนนมอเตอร์เวย์ (ทางหลวง 7) บริเวณบ้านบึง ไปยังจังหวัดระยอง

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 เป็นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยองและจังหวัดจันทบุรี โดยทางหลวงสายนี้ใช้หลักเลี้ยวถนนสุขุมวิท เชื่อมต่อเขตอุตสาหกรรม ทหาร และท่าเรือ เป็นเส้นทางภายในจังหวัดชลบุรี ผ่านอำเภอศรีราชา อำเภอบ้านบึง และอำเภอบางละมุง

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 เป็นทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดชลบุรี อำเภอบ้านบึง กับจังหวัดระยอง อำเภอแกลง เส้นทางลัดสำหรับรถขนส่งไปยังภาคตะวันออก โดยไม่ต้องผ่านตัวเมืองชลบุรีหรือระยอง

รูปที่ 2-1 ที่ตั้ง อาณาเขต เส้นทางน้ำ และเส้นทางคมนาคม จังหวัดชลบุรี

2.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี มีภูมิประเทศที่หลากหลายทั้งที่เป็นที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา ที่ราบชายฝั่งทะเล ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง พื้นที่สูงชันและภูเขาสูง รวมถึงเกาะน้อยใหญ่ ซึ่งตอนกลางของจังหวัดชลบุรี มีภูเขาทอดเป็นแนวยาวจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงพื้นที่บริเวณอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบ้านบึง และอำเภอศรีราชา ที่อำเภอศรีราชานั้นเป็นต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระ แหล่งน้ำอุปโภคบริโภคหลักแห่งหนึ่งของชลบุรี ส่วนที่ราบลูกคลื่นและเนินเขาพบอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดชลบุรี พื้นที่มีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายลูกกระพรวน ปัจจุบันพื้นที่นี้ส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินในการทำการเกษตรกรรม

พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีลำน้ำคลองหลวงยาว 130 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอบ่อทอง และอำเภอบ้านบึง ผ่านพนัสนิคม ไปบรรจบเป็นคลองพานทองไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกง โดยดินตะกอนอันอุดมสมบูรณ์จากการพัดพาของแม่น้ำบางปะกงนี้เอง ได้ก่อให้เกิดที่ราบลุ่มเหมาะสมต่อการเกษตรกรรม เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ทางตอนเหนือของพื้นที่ ที่อำเภอเกาะจันทร์มีอ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลทรเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีมีที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเล มีภูเขาสูงเล็ก ๆ สลับเป็นบางตอน จังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 160 กิโลเมตร เว้าแหว่งคดโค้งสวยงาม เกิดเป็นหน้าผาหิน หาดทราย หาดยาว ป่าชายเลน ป่าชายหาด ฯลฯ ซึ่งอ่าวหลายแห่งสามารถพัฒนาไปเป็นท่าจอดเรือกำบังคลื่นลมได้เป็นอย่างดี อาทิ ท่าจอดเรือรบที่อำเภอสัตหีบ เป็นต้น สำหรับเกาะสำคัญ ๆ มีอยู่ไม่น้อยกว่า 46 เกาะ เช่น เกาะสีชัง เกาะคางคาว เกาะรี้น เกาะไผ่ เกาะลอย เกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก เกาะขาม เกาะแสมสาร และเกาะคราม ที่อยู่ในเขตทหารเรือของอำเภอสัตหีบ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และอนุบาลเต่าทะเลที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์ของไทย เป็นต้น โดยเกาะเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นปราการธรรมชาติ ช่วยป้องกันคลื่นลมทำให้ชลบุรีไม่ค่อยมีคลื่นขนาดใหญ่ ต่างจากจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งมักมีคลื่นใหญ่กว่า ด้วยเหตุนี้เองชายฝั่งของชลบุรีจึงเต็มไปด้วยท่าจอดเรือประมง และเหมาะแก่การสร้างท่าจอดเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ อาทิ ท่าเรือแหลมฉบัง เป็นต้น

2.3 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชลบุรี ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล มี 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป แบ่งออกตามฤดูกาลได้ 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทยและบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีน ซึ่งเป็นมวลอากาศเย็นจะแผ่ลงปกคลุมประเทศไทยในช่วงดังกล่าว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไปเดือนที่มีอากาศหนาวมากที่สุดเดือนธันวาคม

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นที่มีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดของปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มีรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ประกอบกับในช่วงดังกล่าวร่องความกดอากาศต่ำที่พัดอยู่บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกหนาแน่นมากที่สุดในรอบปี

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมีลักษณะภูมิอากาศในพื้นที่จังหวัดชลบุรีดังนี้ (ตารางที่ 2-1)

อุณหภูมิ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 29.5 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน 35.3 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม 23.5 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,307.3 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือนกันยายน 288.2 มิลลิเมตร และปริมาณน้ำฝนต่ำสุดในเดือนธันวาคม 14.5 มิลลิเมตร

ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 74.0 เปอร์เซ็นต์ โดยมีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดในเดือนกันยายน 80.7 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือนธันวาคม 67.4 เปอร์เซ็นต์

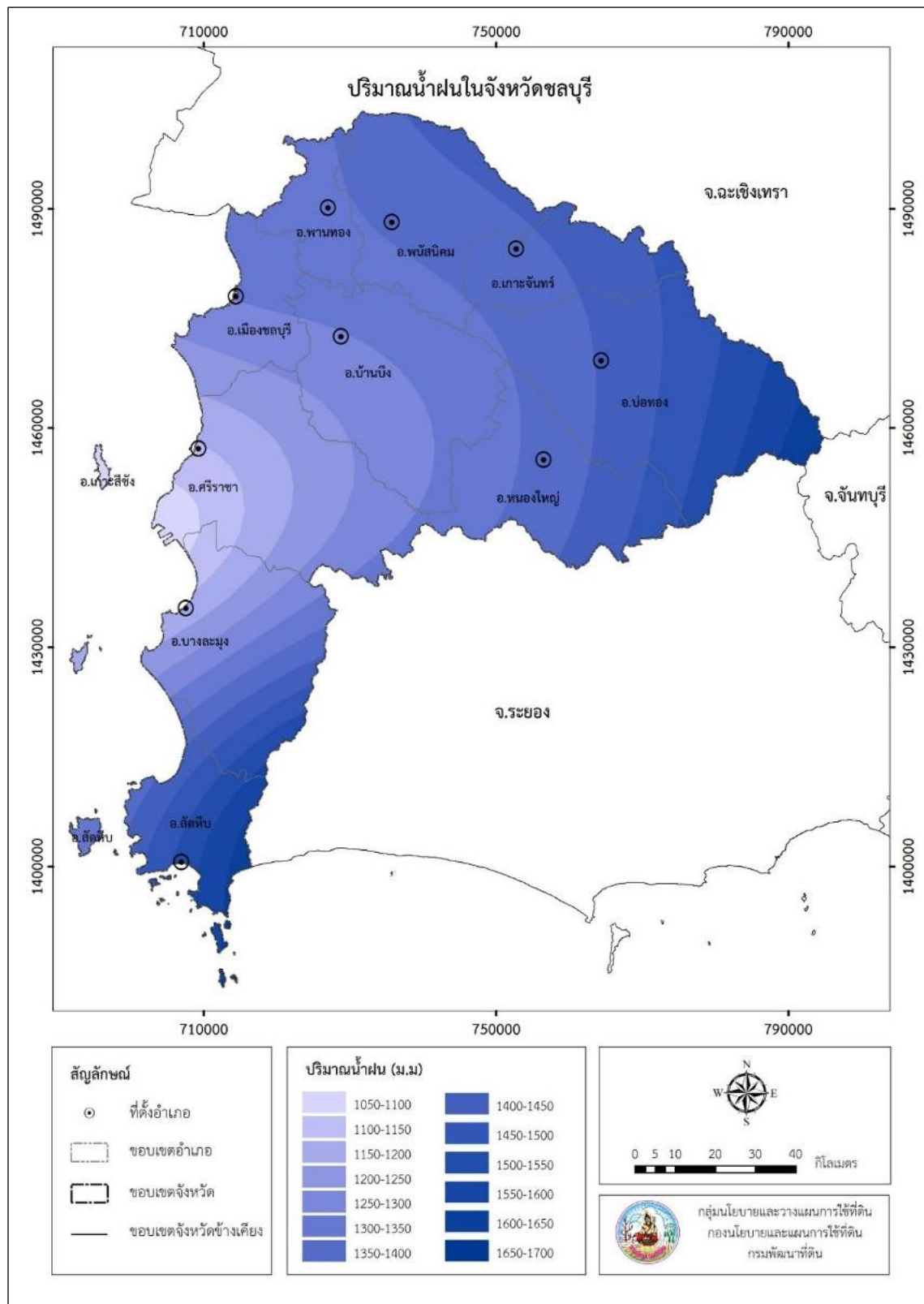
การวิเคราะห์ช่วงฤดูเพาะปลูก จากการวิเคราะห์สถานการณ์สมดุลของน้ำ เพื่อการเกษตรด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำเฉลี่ยรายเดือน (Evapotranspiration : ETo) ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยพิจารณาจากช่วงระยะที่น้ำฝนอยู่ที่เหนือระดับเส้น 0.5 ของค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ (0.5 ETo) เป็นหลัก (รูปที่ 2-2) พบว่า ระยะเวลาในการปลูกพืชที่เหมาะสมกับจังหวัดชลบุรีอยู่ในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากดินมีความชื้นเพียงพอสำหรับการปลูกพืช

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชลบุรี (ปี 2557-2567)

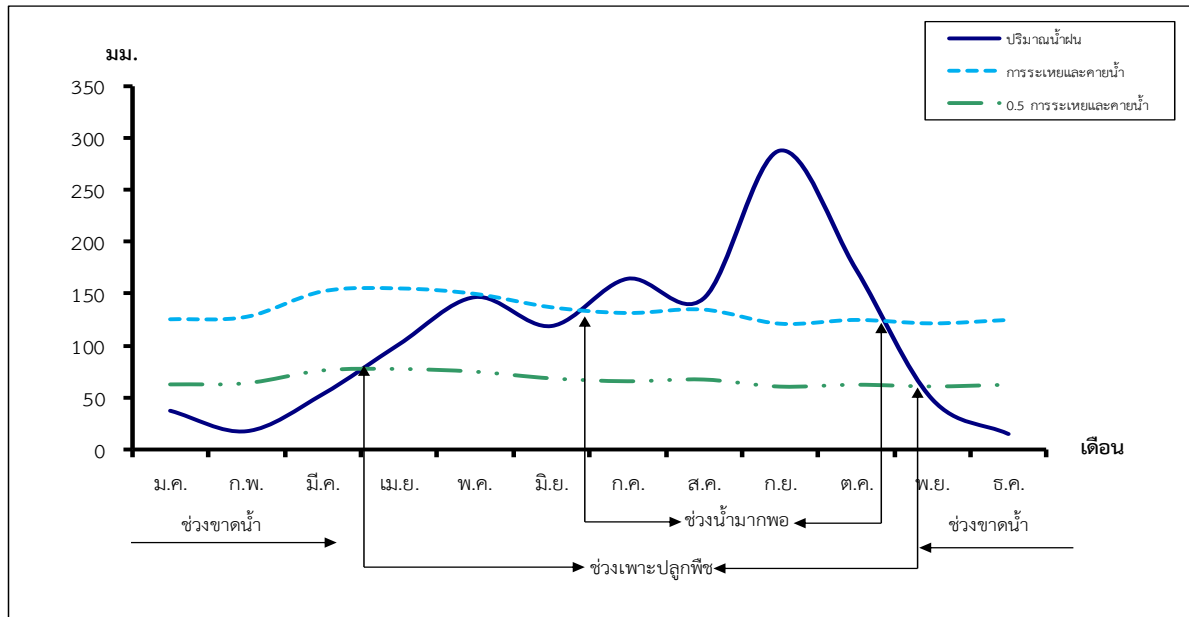
เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	23.6	32.8	27.7	68.6	36.9	4.0	124.9	34.7
ก.พ.	24.6	33.5	28.7	70.7	17.1	3.0	127.4	16.7
มี.ค.	26.4	34.4	30.4	73.5	52.9	4.0	152.5	48.4
เม.ย.	27.2	35.3	30.8	72.6	101.0	7.0	155.4	84.7
พ.ค.	27.5	35.2	30.9	74.5	146.7	12.0	150.0	112.2
มิ.ย.	27.3	34.5	30.6	74.2	118.7	12.0	136.8	96.2
ก.ค.	26.8	33.7	30.0	77.0	164.4	16.0	131.1	121.2
ส.ค.	26.8	33.8	29.9	76.6	145.4	15.0	134.5	111.5
ก.ย.	25.9	33.2	29.6	80.7	288.2	19.0	120.6	153.8
ต.ค.	25.5	33.3	29.5	79.4	173.6	15.0	124.3	125.4
พ.ย.	25.0	33.6	29.0	72.3	48.1	7.0	120.9	44.4
ธ.ค.	23.5	32.9	27.5	67.4	14.5	2.0	124.3	14.1
เฉลี่ย	25.8	33.9	29.5	74.0	M	M	M	M
รวม	M	M	M	M	1,307.3	116.0	1,602.9	963.3

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

หมายเหตุ: จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

รูปที่ 2-2 ปริมาณน้ำฝนในจังหวัดชลบุรี

รูปที่ 2-3 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรจังหวัดชลบุรี ปี 2557-2567

2.4 สภาพการใช้ที่ดิน

2.4.1 สภาพการใช้ที่ดินทั่วไป

จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี เมื่อนำมาวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินพบการใช้ที่ดิน 5 ประเภท ประกอบด้วย พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่น้ำ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-4 ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 1,465,573 ไร่ หรือร้อยละ 53.74 ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่นา พืชไร่ ไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชสวน ท่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ พืชน้ำ สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และเกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้น (ร้อยละ 24.21 ของเนื้อที่จังหวัด)

2) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 309,273 ไร่ หรือร้อยละ 11.34 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบสมบูรณ์ (ร้อยละ 8.50 ของเนื้อที่จังหวัด)

3) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 644,886 ไร่ หรือร้อยละ 23.65 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านบนพื้นราบ (ร้อยละ 10.53 ของเนื้อที่จังหวัด)

4) พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 99,825 ไร่ หรือร้อยละ 3.66 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอ่างเก็บน้ำ (ร้อยละ 1.66 ของเนื้อที่จังหวัด)

5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 207,318 ไร่ หรือร้อยละ 7.61 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ (ร้อยละ 2.61 ของเนื้อที่จังหวัด)

สภาพการใช้ที่ดินในจังหวัดชลบุรีที่ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด คือ พื้นที่เกษตรกรรม รองลงมา เป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ส่วนพื้นที่น้ำมีพื้นที่น้อยที่สุด

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
a	พื้นที่เกษตรกรรม	1,465,573	53.74
a0	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	960	0.04
a001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	960	0.04
a1	พื้นที่นา	110,281	4.04
a100	นาไร่	20,626	0.176
a101	นาข้าว	88,811	3.126
a101+a202	นาข้าว+ข้าวโพด	10	n/n
a101+a203	นาข้าว+อ้อย	22	n/n
a101+a204	นาข้าว+มันสำปะหลัง	56	n/n
a101+a502	นาข้าว+พืชผัก	333	0.01
M201+a101	พื้นที่ลุ่ม+นาข้าว	423	0.01
a2	พืชไร่	455,095	16.69
a200	ไร่ไร่	38,132	1.40
a202	ข้าวโพด	779	0.03
a203	อ้อย	132,196	4.185
a204	มันสำปะหลัง	226,033	8.129
a205	สับปะรด	57,858	2.12
a208	ถั่วเขียว	35	n/n
a220	แตงโม	34	n/n
a229	พริก	17	n/n
a234	กล้วย กล้วย	11	n/n
a3	ไม้ยืนต้น	660,172	24.21
a300	ไม้ยืนต้นไร่/ไร่ส้ม	11,808	0.43
a301	ไม้ยืนต้นผสม	7,664	0.128
a302	ยางพารา	336,031	12.132
a303	ปาล์มน้ำมัน	162,892	5.197
a304	ยูคาลิปตัส	130,663	4.179
a305	สัก	6,823	0.125
a306	สะเดา	98	n/n

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
a307	สนประดิพัทธ์	682	0.03
a308	กระถิน	264	0.01
a309	ประดู่	89	n/n
a315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	2,653	0.10
a317	หมาก	17	n/n
a318	จามจุรี	154	0.01
a319	ดินเปิด	16	n/n
a321	ยมหอม มะฮอกกานี	38	n/n
a322	กฤษณา	155	0.01
a323	ตะกู	125	0.01
a4	ไม้ผล	111,923	4.10
a400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	4,792	0.18
a401	ไม้ผลผสม	28,049	1.03
a403	ทุเรียน	5,033	0.19
a404	เงาะ	84	n/n
a405	มะพร้าว	43,339	1.59
a407	มะม่วง	11,651	0.43
a408	มะม่วงหิมพานต์	7,091	0.26
a410	น้อยหน่า	24	n/n
a411	กล้วย	3,508	0.13
a412	มะขาม	234	0.01
a413	ลำไย	924	0.03
a414	ฝรั่ง	322	0.01
a415	มะละกอ	165	0.01
a416	ขนุน	6,038	0.22
a417	กระท้อน	46	n/n
a419	มังคุด	382	0.01
a420	ลางสาด ลองกอง	32	n/n
a421	ระกำ สละ	24	n/n

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
a422	มะนาว	99	n/N
a426	แก้วมังกร	12	n/N
a427	ส้มโอ	27	n/N
a428	ละมุด	19	n/N
a429	มะปราง มะยงชิด	28	n/N
a5	พืชสวน	6,594	0.23
a500	พืชสวนร้าง/เสื่อมโทรม	725	0.03
a501	พืชสวนผสม	30	n/N
a502	พืชผัก	4,880	0.18
a503	ไม้ดอก ไม้ประดับ	668	0.02
a504	องุ่น	84	n/N
a509	พืชสมุนไพร	99	n/N
a510	นาหญ้า	108	n/N
a7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	40,499	1.49
a700	โรงเรือนร้าง	1,274	0.05
a701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	665	0.02
a702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	852	0.03
a703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	29,589	1.09
a704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	8,119	0.30
a8	พืชน้ำ	235	0.01
a803	บัว	217	0.01
a806	ผักบุ้ง	18	n/N
a9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	79,814	2.93
a900	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	11,747	0.43
a901	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม	10,753	0.40
a902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	53,226	1.95
a903	สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง	4,004	0.15
a905	ฟาร์มจระเข้	84	n/N

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

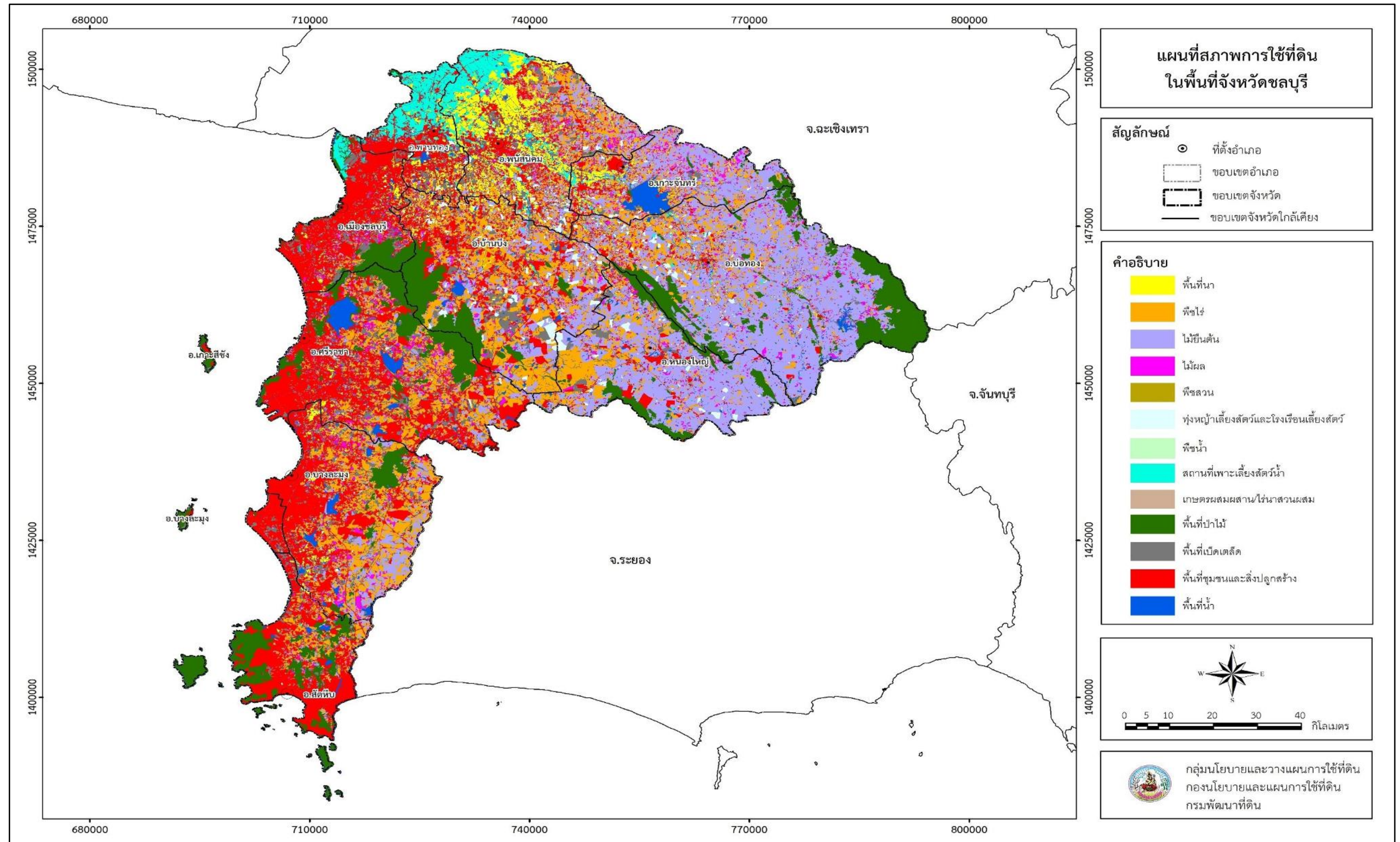
สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
F	พื้นที่ป่าไม้	309,273	11.34
F100	ป่าไม้ผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	121	nN
F101	ป่าไม้ผลัดใบสมบูรณ์	47,309	1N4
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	24,332	0N9
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	231,778	8N5
F300	ป่าชายเลนรอสภาพฟื้นฟู	1,571	0N6
F301	ป่าชายเลนสมบูรณ์	1,587	0N6
F500	ป่าปลูกรอสภาพฟื้นฟู	30	nN
F501	ป่าปลูกสมบูรณ์	2,545	0N9
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	644,886	23.65
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	59,168	2N7
U200	หมู่บ้าน/ที่ดินจัดสรรร้าง	222	0N1
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	286,962	10N3
U300	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ ร้าง	16	nN
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	72,914	2N7
U401	สนามบิน	138	0N1
U402	สถานีรถไฟ	62	nN
U404	ท่าเรือ	243	0N1
U405	ถนน	36,998	1N6
U406	ทางรถไฟ	552	0N2
U500	พื้นที่อุตสาหกรรมร้าง	563	0N2
U501	นิคมอุตสาหกรรม	41,776	1N3
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	81,732	3N0
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	612	0N2
U600	สถานที่ร้าง	228	0N1
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	11,780	0N4
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	4,954	0N8
U603	สุสาน ป่าช้า	17,574	0N4
U605	สถานีบริการน้ำมัน	1,283	0N5

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U700	สนามกอล์ฟร้าง	1,115	0.04
U701	สนามกอล์ฟ	25,979	0.95
W	พื้นที่น้ำ	99,825	3.66
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	14,809	0.54
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	2,808	0.10
W103	ทะเล	3,991	0.15
W201	อ่างเก็บน้ำ	45,213	1.66
W202	บ่อน้ำในไร่นา	29,071	1.07
W203	คลองชลประทาน	3,933	0.14
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	207,318	7.61
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	28,539	1.05
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	71,048	2.61
M103	ไผ่ป่า ไผ่หนาม	25	n.s.N
M201	พื้นที่ลุ่ม	31,428	1.15
M201+a203	พื้นที่ลุ่ม+อ้อย	786	0.03
M201+a204	พื้นที่ลุ่ม+มันสำปะหลัง	114	0.01
M300	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	12,619	0.46
M301	เหมืองแร่	2,677	0.10
M302	บ่อลูกรัง	3,405	0.12
M303	บ่อทราย	18,832	0.69
M304	บ่อดิน	6,151	0.23
M401	พื้นที่กองวัสดุ	173	0.01
M405	พื้นที่ถม	29,896	1.10
M501	นาเกลือ	1,162	0.04
M601	หาดทราย	80	n.s.N
M701	ที่ทิ้งขยะ	383	0.01
รวมทั้งหมด		2,726,875	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ: n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

รูปที่ 2-4 สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

2.4.2 พืชที่สำคัญของจังหวัด

1. พืชเศรษฐกิจหลัก

- 1) ข้าว พันธุ์ข้าวเจ้าหอมพันธุ์ ขาวดอกมะลิ 105 กข57 กข41 ปทุมธานี 1 และสุพรรณบุรี 90
- 2) ยางพารา พันธุ์RRIM 600 RRIT และ RRIC
- 3) มันสำปะหลัง พันธุ์ระยอง ห้วยบง และเกษตรศาสตร์ 50
- 4) ปาล์มน้ำมัน พันธุ์ลูกผสม
- 5) อ้อยโรงงาน พันธุ์ลูกผสม ห้าหก (56) และอุทอง
- 6) ยูคาลิปตัส พันธุ์ลูกผสม
- 7) มะม่วง พันธุ์น้ำดอกไม้ และเขียวเสวย
- 8) มะพร้าว พันธุ์พื้นเมือง
- 9) ทุเรียน พันธุ์หมอนทอง ชะนี และก้านยาว
- 10) มะม่วงหิมพานต์ พันธุ์วิเศษชัย ศรีสะเกษ และมาบุญครอง

2. พืชสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (พืช GI) และพืชอัตลักษณ์

- 1) สับปะรด พันธุ์ปัตตาเวีย
- 2) ขนุน พันธุ์ทองประเสริฐ มาเลย์ เพชรราชา แดงสุริยา และทองส้ม

2.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

สืบเนื่องจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จำนวนมาก โดยที่ดินเป็นปัจจัยหลักในการผลิต และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ ส่งผลให้เกิดปัญหาที่ดินขึ้น 2 ประการ คือ (1) ปัญหาการใช้ที่ดิน และ (2) ปัญหาการถือครองที่ดิน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชลบุรีจำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ โดยจัดทำแผนการใช้ที่ดินของจังหวัดชลบุรีขึ้น ซึ่งการจัดทำแผนการใช้ที่ดินจังหวัดดังกล่าว จะต้องวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลด้านอื่น ๆ มีสาระสำคัญ ดังนี้

2.5.1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรี (GPP) พ.ศ. 2566 มีมูลค่า 1,188,192 ล้านบาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ร้อยละ 4.36 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (GPP per capita) 592,335 บาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ร้อยละ 2.36 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน จังหวัดชลบุรียังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) (665,665 บาท) แต่สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ (256,345 บาท) เมื่อจำแนกตามสาขาการผลิตมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2566 มีมูลค่า 22,164 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.87 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2565 ที่ร้อยละ 0.45 เนื่องจากภาคเกษตรมีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่เพิ่มขึ้น และมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2562-2566 ร้อยละ 4.56 ขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมนอกภาคเกษตร พ.ศ. 2566 ปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.75 จาก พ.ศ. 2565 คิดเป็นร้อยละ 98.13 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2562-2566 ร้อยละ 4.36 (ตารางที่ 2-3 ถึง 2-6 และรูปที่ 2-5 และ 2-6)

ตารางที่ 2-3 อัตราขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค ปี 2565-2566

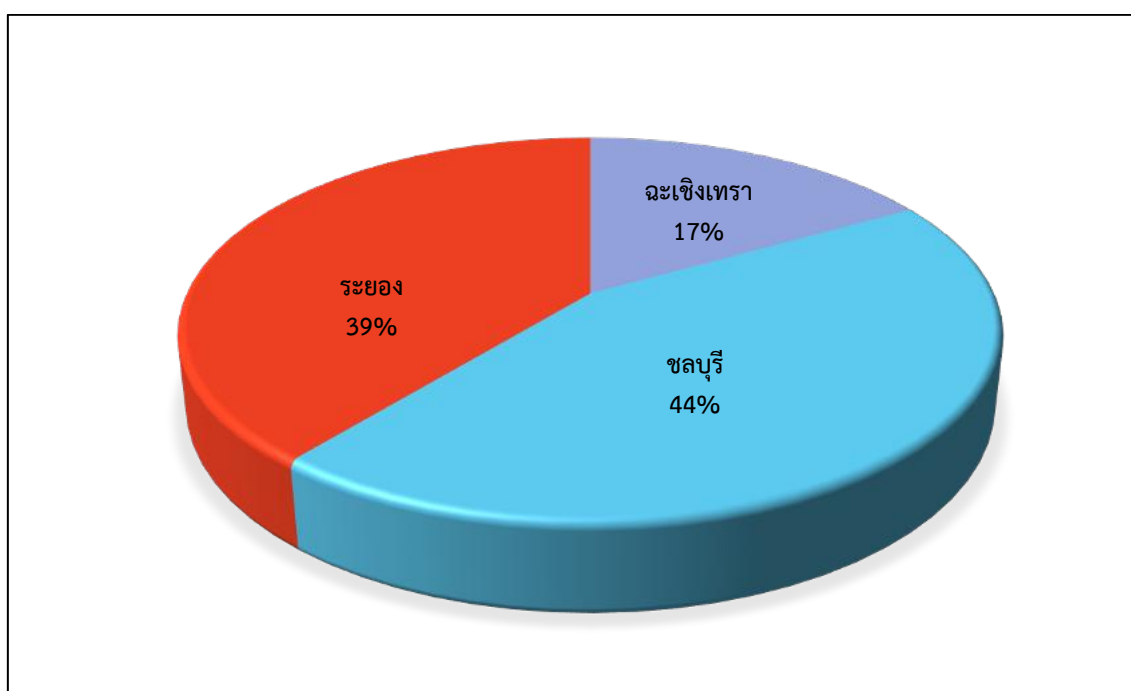
ภาค	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)		GPP per capita (บาท/ปี)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2565	ปี 2566
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	2.60	2.00	100.00	100.00	248,788	256,345	7.10	3.00
กทม.และปริมณฑล	3.60	3.90	46.30	47.70	462,702	488,534	6.00	5.60
ภาคเหนือ	2.00	1.90	7.70	7.80	118,629	124,548	6.00	5.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1.30	-0.60	10.20	10.10	97,107	99,272	5.50	2.20
ภาคกลาง	-2.20	-3.30	5.20	4.90	283,891	278,250	1.90	-2.00
ภาคตะวันออก	1.70	0.70	18.80	18.00	514,552	496,847	9.00	-3.40
ภาคตะวันตก	4.10	-4.20	3.70	3.50	176,369	174,207	11.60	-1.20
ภาคใต้	3.60	3.80	8.10	8.00	143,682	146,832	8.80	2.20

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568)

ตารางที่ 2-4 ผลผลิตทั้งหมดรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) ปี 2566

กลุ่มภาค/จังหวัด	ผลผลิตทั้งหมดรวมภาคและจังหวัด (ล้านบาท)	ประชากร (1,000 คน)	ผลผลิตทั้งหมดรวมจังหวัด ต่อคน (บาท)
ตะวันออก 1	2,689,952	4,041	665,665
ฉะเชิงเทรา	450,808	920	490,005
ชลบุรี	1,188,192	2,006	592,335
ระยอง	1,050,952	1,115	942,205

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568)

รูปที่ 2-5 ผลผลิตทั้งหมดรวมจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) ปี 2566

ตารางที่ 2-5 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) จำแนกตาม
ภาคการผลิต ปี 2565-2566

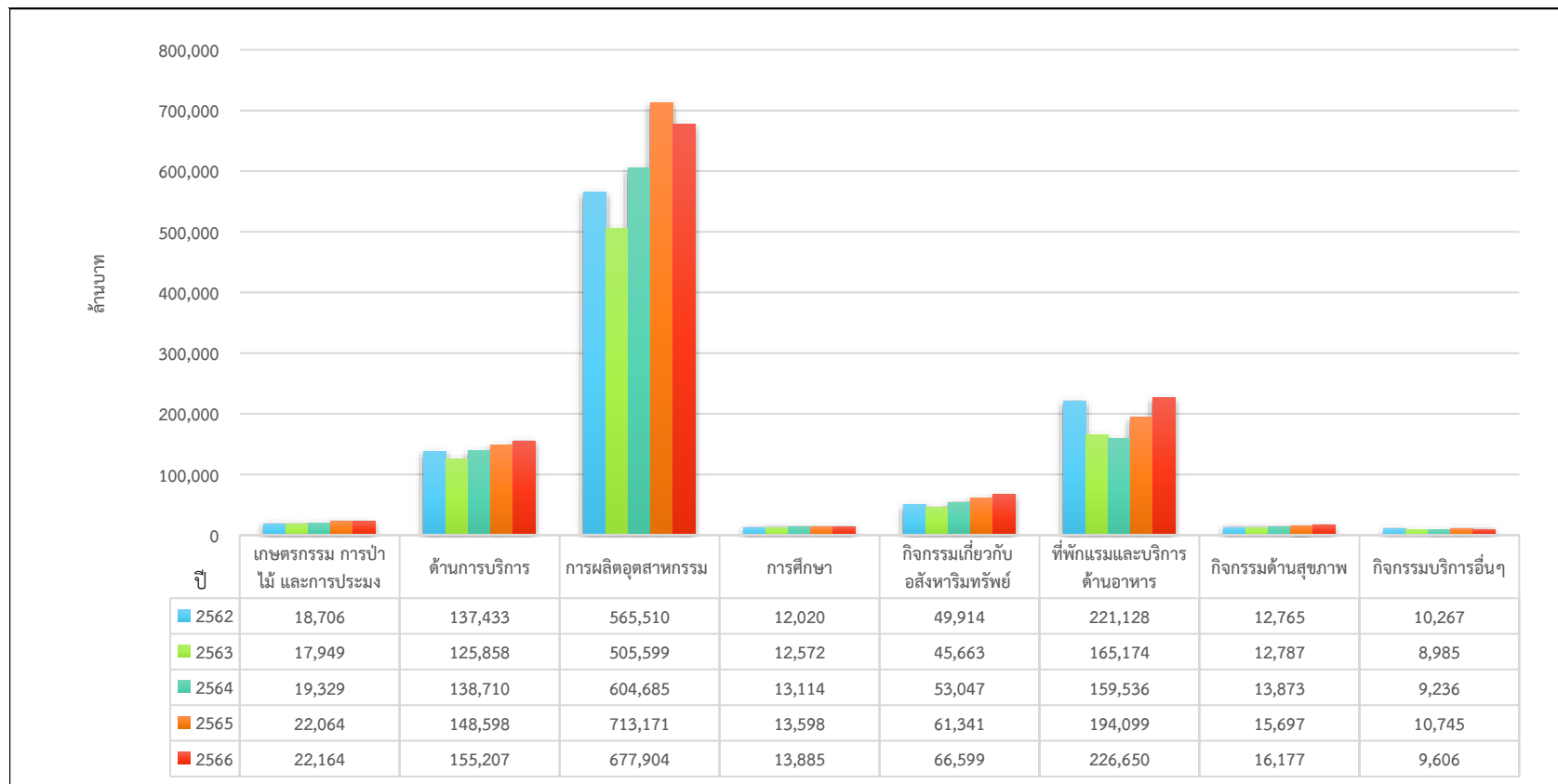
ภาค/จังหวัด	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด				อัตราการเปลี่ยนแปลง
	ปี 2565		ปี 2566		
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	(ร้อยละ)
ภาคตะวันออก 1	2,698,967		2,689,952		-0.33
ฉะเชิงเทรา	439,092		450,808		2.67
ภาคเกษตร	21,874	4.98	21,592	4.79	-1.29
นอกภาคเกษตร	417,218	95.02	429,216	95.21	2.88
ชลบุรี	1,179,313		1,188,192		0.75
ภาคเกษตร	22,063	1.87	22,164	1.87	0.46
นอกภาคเกษตร	1,157,250	98.13	1,166,028	98.13	0.76
ระยอง	1,080,562		1,050,952		-2.74
ภาคเกษตร	27,967	2.59	25,784	2.45	-7.81
นอกภาคเกษตร	1,052,595	97.41	1,025,168	97.55	-2.61

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568)

ตารางที่ 2-6 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2562-2566

สาขาการผลิต	ปี					อัตราการ การเปลี่ยนแปลง เฉลี่ย (%)
	2562	2563	2564	2565	2566	
ภาคเกษตร (ล้านบาท)	18,706	17,949	19,329	22,064	22,164	4.56
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	18,706	17,949	19,329	22,064	22,164	
นอกภาคเกษตร (ล้านบาท)	1,009,037	876,638	992,201	1,157,249	1,166,028	4.36
ด้านการบริการ	137,433	125,858	138,710	148,598	155,207	4.45
การผลิตอุตสาหกรรม	565,510	505,599	604,685	713,171	677,904	-4.95
การศึกษา	12,020	12,572	13,114	13,598	13,885	2.11
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	49,914	45,663	53,047	61,341	66,599	8.57
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	221,128	165,174	159,536	194,099	226,650	16.77
กิจกรรมด้านสุขภาพ	12,765	12,787	13,873	15,697	16,177	3.06
กิจกรรมบริการด้านอื่น ๆ	10,267	8,985	9,236	10,745	9,606	-10.60
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ล้านบาท)	1,027,743	894,587	1,011,530	1,179,313	1,188,192	4.36
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (บาท)	553,957	473,058	525,127	601,439	592,335	2.36

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2568)

รูปที่ 2-6 ผลิตรัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรีจำแนกตามประเภทการผลิต ปี 2562-2566

2) การอุตสาหกรรม

สถานประกอบการอุตสาหกรรมในจังหวัดชลบุรี ณ เดือนมิถุนายน 2568 มีจำนวนทั้งสิ้น 4,142 แห่ง ลดลงจาก ปี 2567 ร้อยละ 2.95 เมื่อจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ภาคเกษตร ปี 2568 มีจำนวน 59 แห่ง ซึ่งมีจำนวนโรงงานเท่ากับปี 2567 ส่วนอุตสาหกรรมนอกภาคการเกษตรมีการลดลงอย่างต่อเนื่องเพราะเกิดจากสภาวะของโรคระบาด โควิด 2019 ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมนอกภาคการเกษตรของจังหวัดชลบุรีมีการปิดตัวเพิ่มมากขึ้น โดย พ.ศ. 2568 อุตสาหกรรมนอกภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 2-7 และรูปที่ 2-7)

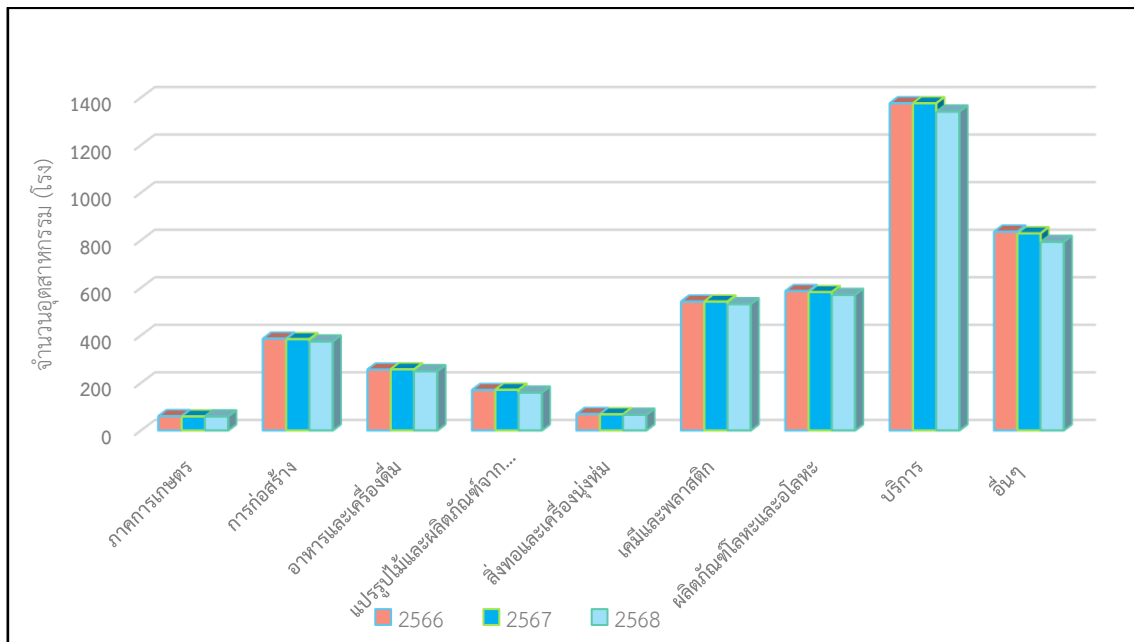
ตารางที่ 2-7 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2566-2568

ประเภทอุตสาหกรรม	ปี			อัตราการเปลี่ยนแปลง(%)
	2566	2567	2568*	
จังหวัดชลบุรี(โรง)	4,281	4,268	4,142	-0.02
ภาคการเกษตร	60	59	59	-0.01
การก่อสร้าง	386	384	374	-0.02
อาหารเครื่องดื่ม	256	257	249	-0.01
แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	170	171	159	-0.03
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	69	68	66	-0.02
เคมีและพลาสติก	542	542	531	-0.01
ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ	586	582	570	-0.01
การบริการ	1,376	1,376	1,341	-0.01
อุตสาหกรรมอื่น ๆ	836	829	793	-0.03

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี (2568)

หมายเหตุ: 1. ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2568*

2. สถานประกอบการอุตสาหกรรม คือ โรงงาน อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าสิบลำแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบลำแรงม้าขึ้นไปหรือใช้คนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตามเพื่อประกอบกิจการ

รูปที่ 2-7 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2566-2568

3) พืชเศรษฐกิจสำคัญ

จากข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดชลบุรีพบว่า จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่ปลูกมากที่สุด 5 ลำดับ ได้แก่ สับปะรดโรงงาน มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ยางพารา และปาล์มน้ำมัน สรุปได้ดังนี้

3.1) สับปะรดโรงงาน

สถานการณ์การผลิต พบว่า ปีเพาะปลูก 2562/63-2566/67 จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน 18,239 ไร่ ลดลงจากปีเพาะปลูก 2562/63 ที่มีพื้นที่เพาะปลูก 18,663 ไร่ หรือลดลงร้อยละ 0.25 ส่วนผลผลิตในปีเพาะปลูก 2566/67 มีผลผลิตทั้งหมด 105,667 ตัน ลดลงจากปีเพาะปลูก 2562/63 ที่มีผลผลิตทั้งหมด 110,558 ตัน หรือลดลงร้อยละ 0.56 ซึ่งแหล่งปลูกสับปะรดโรงงานที่สำคัญอยู่ในอำเภอบ้านบึง ร้อยละ 20.33 อำเภอบ่อทอง ร้อยละ 18.90 อำเภอศรีราชา ร้อยละ 18.37 และอำเภอบางละมุง ร้อยละ 18.18 เป็นต้น ซึ่งในปีเพาะปลูก 2566/67 จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ปลูกสับปะรดโรงงาน 18,239 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 105,667 ตัน ผลผลิตทั้งหมดลดลงจากปีเพาะปลูก 2565/66 ร้อยละ 7.24 ผลผลิตต่อไร่ 5,808 กิโลกรัม (ตารางที่ 2-8)

ตารางที่ 2-8 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของสับปะรดโรงงาน ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีเพาะปลูก 2562/63-2566/67

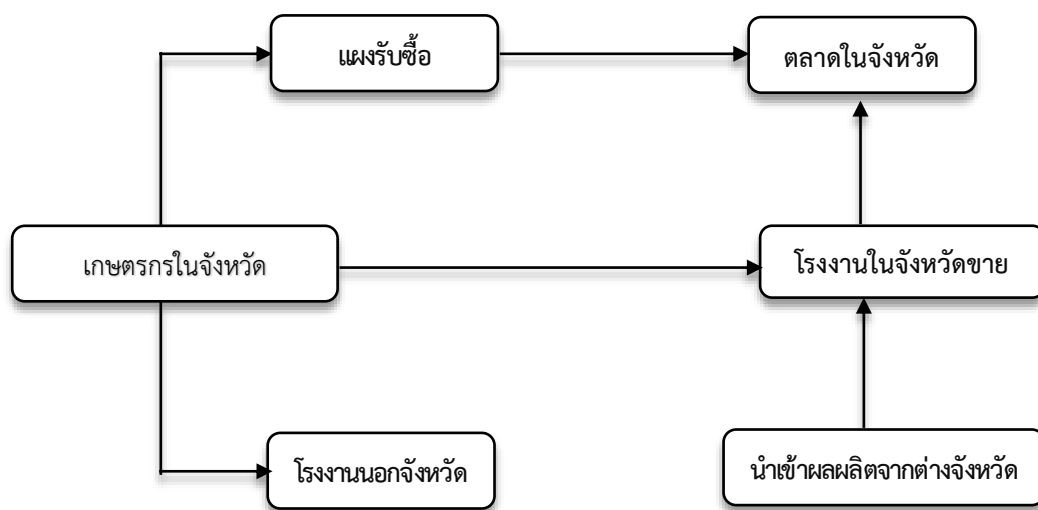
ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2562/63	18,663	18,395	110,558	6,010
2563/64	17,029	16,692	98,569	5,905
2564/65	19,593	19,410	115,391	5,945
2565/66	19,403	19,337	113,917	5,891
2566/67	18,239	18,193	105,667	5,808
อัตราการเปลี่ยนแปลง	-0.25	0.27	-0.56	-0.85

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2568)

วิธีการตลาดสับปะรดโรงงาน ในจังหวัดชลบุรีผลิตจะออกสู่ตลาดมากในสองช่วงเวลา คือ ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน และช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม โดยเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดจะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตและนำออกขายทันที เนื่องจากสับปะรดเป็นสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษาน้อยและเน่าเสียง่าย ในการกระจายผลผลิตสับปะรดในจังหวัดชลบุรี พบว่าเกษตรกรมีการนำผลผลิตจำหน่าย 3 ช่องทาง คือ จำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูปในจังหวัดโดยตรง จำหน่ายให้แผงรับซื้อหรือเป็นการนำไปขายเพื่อการบริโภค และจำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูปนอกจังหวัด

อย่างไรก็ตามโรงงานแปรรูปที่รับซื้อสับปะรดจากเกษตรกรจะนำผลผลิตไปทำการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สับปะรดกระป๋องและน้ำสับปะรด โดยบริษัทจะส่งออกสินค้าแปรรูปไปยังตลาดต่างประเทศทั้งหมด สำหรับการแปรรูปสับปะรดอาจจะมีสับปะรดที่ตกเกรด ซึ่งบริษัทจะนำไปขายให้กับผู้บริโภคภายในประเทศเพื่อบริโภคสด แต่ถึงอย่างไรก็ตามผลผลิตสับปะรดจากเกษตรกรภายในจังหวัดยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานแปรรูปในจังหวัด จึงมีความจำเป็นต้องมีการนำเข้าผลผลิตจากต่างจังหวัดหรือจังหวัดในภาคตะวันออก (รูปที่ 2-8)

วิธีการตลาดสับปะรดโรงงาน

รูปที่ 2-8 วิธีการตลาดสินค้าสับปะรดโรงงาน จังหวัดชลบุรี

3.2) มันสำปะหลัง

สถานการณ์การผลิต พบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา 2563-2567 จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 122,529 ไร่ ลดลงจากปี 2563 ที่มีพื้นที่เพาะปลูก 153,018 ไร่ หรือลดลงร้อยละ 5.35 ส่วนผลผลิตในปี 2567 มีผลผลิตทั้งหมด 374,351 ตัน ลดลงจาก ปี 2563 ที่มีผลผลิตทั้งหมด 586,686 ตัน หรือลดลงร้อยละ 9.83 ซึ่งแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญอยู่ในอำเภอบางละมุง ร้อยละ 29.71 อำเภอสัตหีบ ร้อยละ 24.57 อำเภอบ้านบึง ร้อยละ 11.31 และอำเภอนนทบุรี ร้อยละ 10.17 เป็นต้น ซึ่งในปี 2567 จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 122,529 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 374,351 ตัน ผลผลิตทั้งหมดลดลงจากปี 2566 ร้อยละ 26.77 ผลผลิตต่อไร่ 3,103 กิโลกรัม (ตารางที่ 2-9)

ตารางที่ 2-9 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลัง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปีการผลิต 2563-2567

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2563	153,018	151,573	586,686	3,871
2564	149,577	147,969	581,448	3,930
2565	146,748	145,008	598,391	4,127
2566	135,478	133,542	511,174	3,828
2567	122,529	120,648	374,351	3,103
อัตราการเปลี่ยนแปลง	-5.35	-5.49	-9.83	-4.91

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2568)

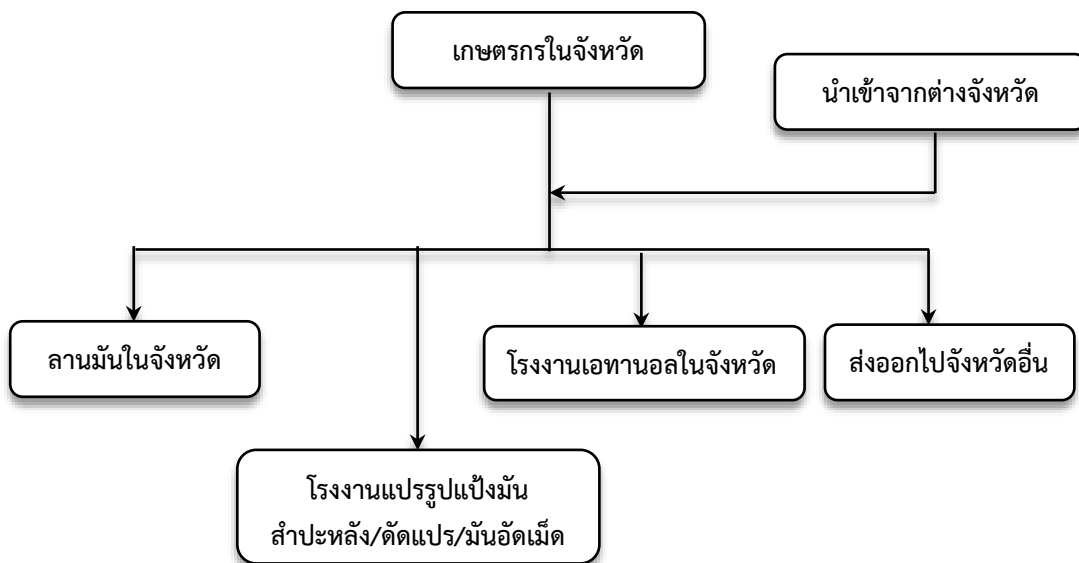
วิธีการตลาดมันสำปะหลัง ในจังหวัดชลบุรีประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ลานมัน/ลานมันเส้น และโรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง (รูปที่ 2-9)

1. เกษตรผู้ปลูกมันสำปะหลังจะนำหัวมันสดมาขายให้กับลานมันรับซื้อหัวมันสดหรือลานมันเส้นที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่เก็บเกี่ยว โดยส่วนใหญ่ขายให้ลานมันในจังหวัด และมีบางส่วนขายแหล่งรับซื้อนอกจังหวัด เช่น จังหวัด ระยอง ฉะเชิงเทรา เป็นต้น

2. ลานมัน/ลานมันเส้นจะทำการรับซื้อหัวมันสำปะหลังสดจากเกษตรกรในจังหวัดชลบุรีเป็นส่วนใหญ่ จากนั้นจะนำมาแปรรูปเป็นมันเส้นส่วนใหญ่ส่งขายต่อให้โรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง/ดัดแปรและโรงงานมันอัดเม็ดในจังหวัดชลบุรี และบางส่วนส่งขายต่อโรงงานเอทานอลในจังหวัด ซึ่งลานมันจะรับซื้อผลผลิตบางส่วนมาจากต่างจังหวัด เนื่องจากผลผลิตในจังหวัดไม่เพียงพอกับความต้องการ

3. โรงงานแปรรูปมันสำปะหลังในจังหวัดชลบุรีมีจำนวนมากซึ่งบางโรงงานแปรรูปมีการเปิดลานมันรับซื้อหัวมันสดด้วยโดยรับซื้อหัวมันสำปะหลังสดและมันเส้นจากเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี

วิธีการตลาดมันสำปะหลัง

รูปที่ 2-9 วิธีการตลาดสินค้ามันสำปะหลัง จังหวัดชลบุรี

3.3) อ้อยโรงงาน

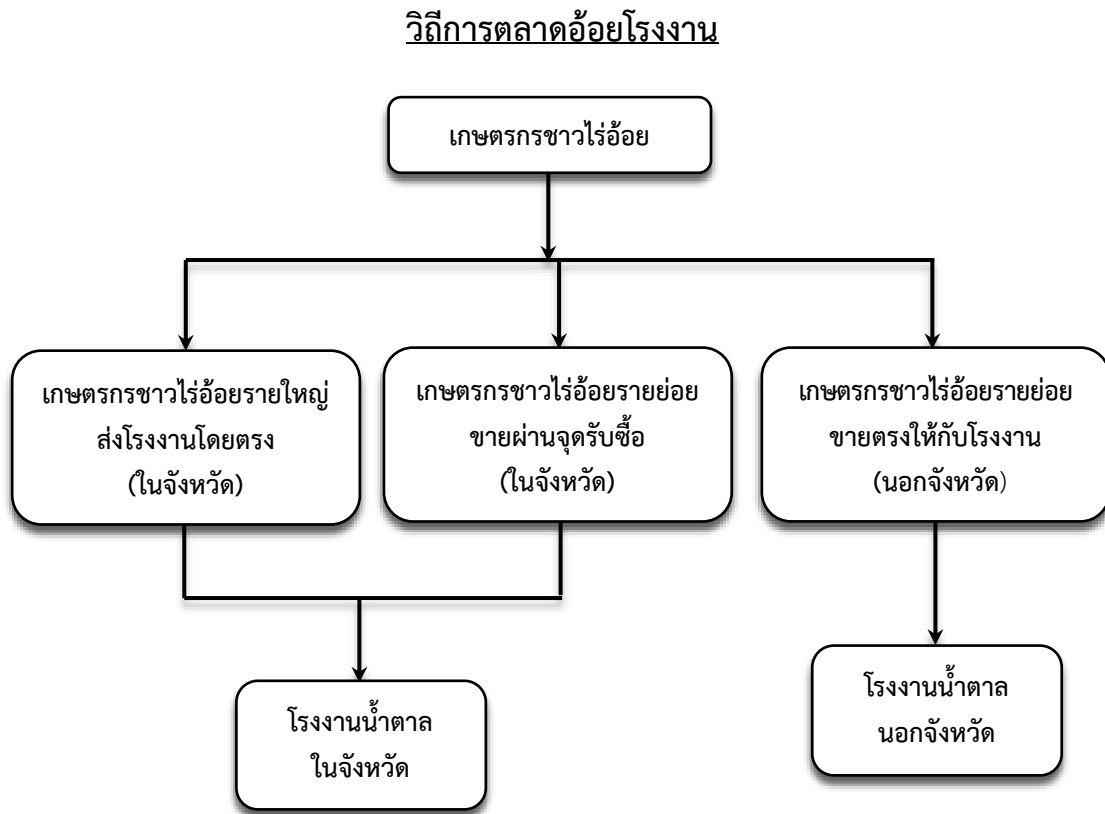
สถานการณ์การผลิต จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานมากเป็นอันดับที่ 2 ในพื้นที่ภาคตะวันออก เนื่องจากมีการส่งเสริมการปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาล และมีศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลภาคที่ 3 (ศอภ.3) ทำหน้าที่คอยให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกร ในการปลูกอ้อยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอบ้านบึง อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอนันทนาคมน โดยปี 2562/63-2566/67 ผลผลิตอ้อยเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.84 เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน ขุดสระ และแหล่งน้ำธรรมชาติในการเพาะปลูก โดยปี 2566/67 จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เพาะปลูก 126,268 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยวอ้อยโรงงาน 95,459 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 820,944 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 8,600 กิโลกรัม ผลผลิตลดลงจากปี 2565/66 ร้อยละ 17.11 ขณะที่ในช่วงปี 2562/63-2566/67 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 2.93 และ 5.07 ตามลำดับ (ตารางที่ 2-10)

ตารางที่ 2-10 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของอ้อยโรงงาน ในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี ปีการผลิต 2562/63-2566/67

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2562/63	142,910	120,071	813,836	6,778
2563/64	139,478	98,195	837,692	8,531
2564/65	139,828	94,386	933,479	9,890
2565/66	141,319	103,163	990,364	9,600
2566/67	126,268	95,459	820,944	8,600
อัตราการ เปลี่ยนแปลงเฉลี่ย	-2.93	-5.07	0.84	7.11

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2568)

วิธีการตลาดอ้อยโรงงาน จังหวัดชลบุรีพบว่า ในพื้นที่มีโรงงานน้ำตาลเพียงแห่งเดียวในการรับซื้ออ้อยจากเกษตรกร โดยเกษตรกรรายใหญ่ที่มีปริมาณผลผลิตอ้อยมากจะนำผลผลิตไปขายให้กับโรงงานผลิตน้ำตาลโดยตรง เนื่องจากได้ราคาสูงกว่า ส่วนเกษตรกรรายย่อยที่มีปริมาณผลผลิตอ้อยน้อยส่วนใหญ่จะนำผลผลิตไปขายให้กับโรงงานน้ำตาลผ่านลานรับซื้ออ้อยของโรงงานผลิตน้ำตาลในพื้นที่เนื่องจากสะดวกในเรื่องของการขนส่ง ซึ่งในจังหวัดชลบุรีมีโรงงานน้ำตาล 1 แห่ง คือ โรงงานสหการน้ำตาลชลบุรี ตั้งอยู่ในอำเภอบ้านบึง มีกำลังการผลิต 12,000 ตันต่อวัน นอกจากนี้โรงงานยังคงรับซื้ออ้อยจากจังหวัดอื่น โดยผลผลิตทั้งหมดจะถูกส่งเข้าโรงงานผลิตน้ำตาลผ่านช่องทางการจัดจำหน่าย 3 ช่องทางคือ ช่องทางที่ 1 เกษตรกรรายใหญ่จะนำผลผลิตส่งให้กับโรงงานน้ำตาลโดยตรง ช่องทางที่ 2 เกษตรกรรายย่อยจะนำผลผลิตขายผ่านจุดรับซื้อของโรงงานน้ำตาลในพื้นที่เพาะปลูกที่มีรัศมีการขนส่งไกลจากโรงงานน้ำตาล ช่องทางที่ 3 เกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่เพาะปลูกภายในจังหวัด โดยพื้นที่เพาะปลูกอยู่ในเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง (รูปที่ 2-10)

รูปที่ 2-10 วิธีการตลาดอ้อยโรงงาน จังหวัดชลบุรี

3.4) ยางพารา

สถานการณ์การผลิต ในปี 2566 จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมด 229,588 ไร่ ลดลงจากปี 2565 ที่มีพื้นที่ปลูก 229,961 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.16 ผลผลิตทั้งหมด 42,111 ตัน เพิ่มขึ้นจากเดิมในปี 2565 ที่มีผลผลิตทั้งหมด 41,237 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.12 ผลผลิตเฉลี่ย 202 กิโลกรัมต่อไร่ ขณะที่ในช่วงปี 2563-2566 เนื้อที่เพาะปลูก มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 0.96 เนื่องจากปัจจัยทางด้านราคายางที่ลดลง ทำให้เกษตรกรเริ่มหันไปปรับเปลี่ยนปลูกพืชชนิดอื่น โดยปริมาณผลผลิตมีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 1.28 ซึ่งมีแหล่งปลูกที่สำคัญในอำเภอบ่อทอง หนองใหญ่ บ้านบึง เกาะจันทร์ และบางละมุง ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน ขุดสระ และใช้บ่อน้ำในสวน เพื่อการเพาะปลูก (ตารางที่ 2-11)

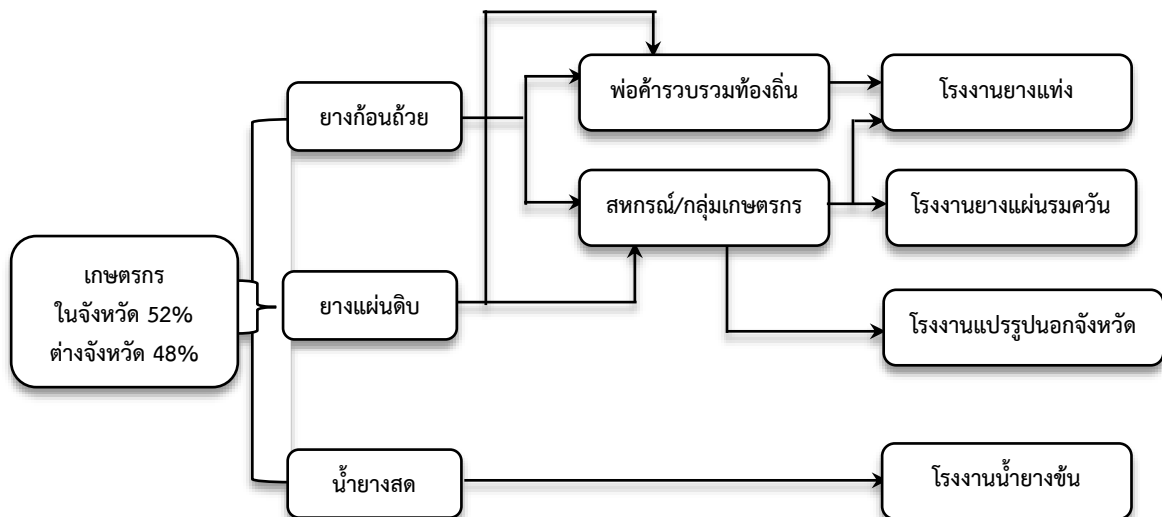
ตารางที่ 2-11 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของยางพารา ในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี ปีการผลิต 2563-2566

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2563	236,347	199,169	41,742	210
2564	233,621	197,339	41,126	208
2565	229,961	203,488	41,237	203
2566	229,588	208,272	42,111	202
อัตราการเปลี่ยนแปลง	-0.96	1.52	0.30	-1.28

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2568)

วิธีการตลาดยางพารา ในจังหวัดชลบุรี พบว่า เป็นรูปแบบการรับซื้อผลผลิตยางพาราเพื่อแปรรูป ซึ่งผลผลิตยางพาราส่วนใหญ่จากเกษตรกรนั้นประกอบด้วย น้ำยางสด ยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วย แต่เนื่องจากผลผลิตยางในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานแปรรูป จึงต้องมีการนำเข้ายางพาราจากจังหวัดอื่น โดยมีการใช้ยางพาราในจังหวัด ร้อยละ 52 และนำเข้าจากต่างจังหวัด ร้อยละ 48 ของผลผลิตทั้งหมด สำหรับผลผลิตยางขั้นต้นนี้จะถูกส่งต่อไปยังพ่อค้าคนกลาง ประกอบด้วย สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรและพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 98 โดยผลผลิตยางก้อนถ้วย จะถูกรับซื้อโดยพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 43 และสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 55 ในส่วนของยางแผ่นดิบมีการรับซื้อโดยพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ร้อยละ 3 และรับซื้อโดยสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 5 สำหรับน้ำยางสดจะมีการส่งขายไปยังโรงงานแปรรูปน้ำยางชั้นโดยตรง ผลผลิตส่วนใหญ่จะถูกรับซื้อโดยสหกรณ์หรือพ่อค้ารวบรวมเนื่องจากมีสหกรณ์ในจังหวัดที่ยังคงใช้ยางในจังหวัด และคนกลางจะนำผลผลิตส่งต่อไปยังโรงงานแปรรูปทั้งหมด (รูปที่ 2-11)

วิธีการตลาดยางพารา

รูปที่ 2-11 วิธีการตลาดสินค้ายางพารา จังหวัดชลบุรี

3.5) ปาล์มน้ำมัน

สถานการณ์การผลิต จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีการส่งเสริมพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน เนื่องจากการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันจากโรงงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งราคาปาล์มน้ำมันที่อยู่ในเกณฑ์ดีเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูก โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญในอำเภอบ่อทอง หนองใหญ่ บ้านบึง และเกาะจันทร์ เป็นต้น โดยปี 2563-2566 ผลผลิตปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 1.40 เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน ขุดสระ และใช้แหล่งน้ำธรรมชาติในการเพาะปลูก โดยในปี 2566 จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน 112,503 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 110,030 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 303,545 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 2,759 กิโลกรัม ผลผลิตลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 3.53 ขณะที่ในช่วงปี 2563-2566 เนื้อที่เพาะปลูกเนื้อที่เก็บเกี่ยว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.78 และ 0.20 ตามลำดับ (ตารางที่ 2-12)

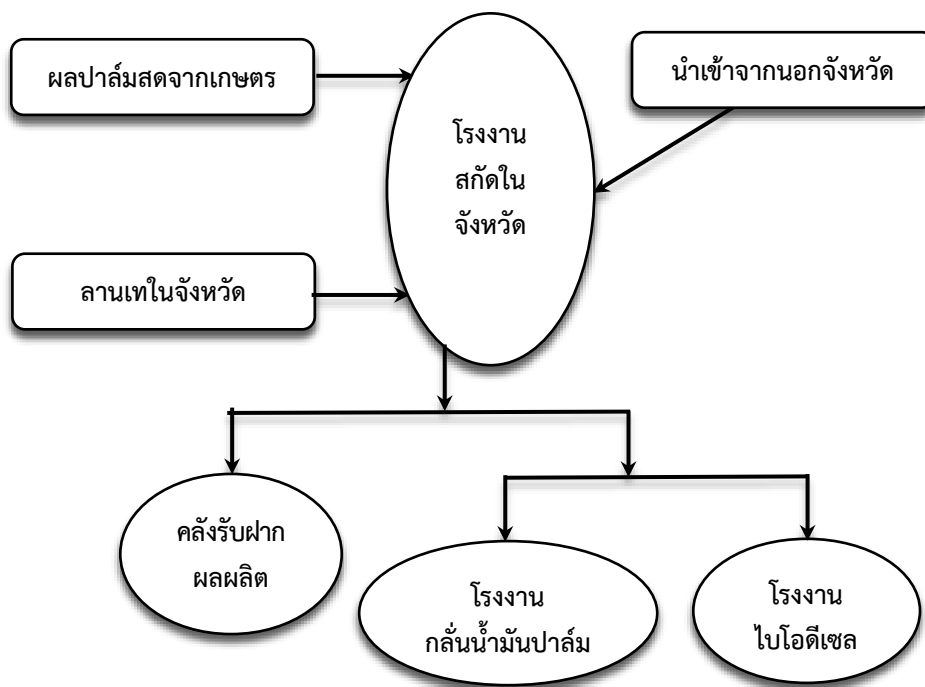
ตารางที่ 2-12 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ของปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี ปีการผลิต 2563-2566

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2563	109,902	109,374	291,676	2,667
2564	110,080	109,298	298,794	2,734
2565	111,161	109,370	314,636	2,877
2566	112,503	110,030	303,545	2,759
อัตราการเปลี่ยนแปลง	0.78	0.20	1.40	1.21

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2568)

วิธีการตลาดปาล์มน้ำมัน ของจังหวัดชลบุรีประกอบด้วย เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดชลบุรี ลานเทในจังหวัดซึ่งมีหน้าที่รวบรวมผลผลิต ผลปาล์มสดที่เป็นทั้งผลปาล์มทั้งทลายและผลปาล์มร่วง (Fresh Fruit Bunches; FFB) ซึ่งมีจำนวนน้อยราย โดยส่วนใหญ่จะตั้งใกล้แหล่งปลูกปาล์มน้ำมันเพื่อรวบรวมส่งโรงงานแปรรูปปาล์มน้ำมัน และสุดท้ายโรงงานแปรรูปปาล์มน้ำมันในจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะมีจุดรับซื้อของบริษัทและจุดรับซื้อที่โรงงาน ซึ่งจังหวัดชลบุรีมีโรงงานสกัดปาล์มน้ำมัน 2 แห่ง ได้แก่ กลุ่มเครือบริษัทสุขสมบูรณ์น้ำมันปาล์ม จำกัด และกลุ่มเครือบริษัท อีสเทิร์นปาล์มออยล์ จำกัด และโรงงานสกัดเมล็ดใน จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ บริษัทไทยโกลเด้น ออยล์ โดยการกระจายผลผลิตไปยังแหล่งรับซื้อตามโครงสร้างของตลาด โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (รูปที่ 2-12)

วิธีการตลาดปาล์มน้ำมัน

รูปที่ 2-12 วิธีการตลาดสินค้าปาล์มน้ำมัน จังหวัดชลบุรี

2.5.2 ข้อมูลทั่วไปด้านสังคม

1) ประชากร ในปี 2567 จังหวัดชลบุรีมีประชากร 1,635,525 คน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก พ.ศ. 2558 ในอัตราร้อยละ 1.31 โดยที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเกิดจากการย้ายเข้ามาของกำลังแรงงานนอกพื้นที่ เพื่อมาประกอบอาชีพในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เมื่อเปรียบเทียบประชากร พ.ศ. 2567 และ พ.ศ. 2566 มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 1,618,066 คน เป็น 1,635,525 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.08 (ตารางที่ 2-13 และรูปที่ 2-13)

ประชากรจำแนกรายอำเภอของจังหวัดชลบุรีพบว่าอำเภอเมืองชลบุรีมีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุด 1,453.75 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา ได้แก่ อำเภอกะส่าย (729.97 คนต่อตารางกิโลเมตร) และอำเภอบางละมุง (622.65 คนต่อตารางกิโลเมตร) เมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรตั้งแต่ พ.ศ. 2558 ถึง 2567 อำเภอพานทองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากที่สุดด้วยอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.17 รองลงมา คือ อำเภอสัตหีบ (ร้อยละ 2.26) และอำเภอบางละมุง (ร้อยละ 1.78) ตามลำดับ อำเภอที่มีแนวโน้มการลดลงของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอกะส่าย มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 0.02 (ตารางที่ 2-14 และรูปที่ 2-14)

2) โครงสร้างเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร

ปี 2566 จังหวัดชลบุรี มีครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำนวน 26,435 ครัวเรือน ลดลงจากปี 2565 ที่มีครัวเรือนเกษตรกร 35,969 ครัวเรือน หรือลดลงร้อยละ 26.51 เมื่อพิจารณาครัวเรือนเกษตรกรตั้งแต่ พ.ศ. 2563 ถึง 2566 มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 12.64 โดยอำเภอบางละมุงมีแนวโน้มลดลงมากที่สุดด้วยอัตราร้อยละ 25.69 รองลงมาคือ อำเภอบางละมุง (ร้อยละ 23.78) อำเภอสัตหีบ (ร้อยละ 23.18) อำเภอเมืองชลบุรี (13.98) อำเภอสัตหีบ (ร้อยละ 11.04) และอำเภอกะส่าย (ร้อยละ 10.57) โดยทุกอำเภอในจังหวัดชลบุรีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ที่มีแนวโน้มลดลงทุกอำเภอสาเหตุ ส่วนใหญ่เกิดจากการขยายตัวของพื้นที่เมืองมากขึ้น ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนสภาพการใช้ที่ดิน จากทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้านจัดสรร และพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น (ตารางที่ 2-15 และรูปที่ 2-15)

3) โครงสร้างประชากรและสถานภาพแรงงาน

จากจำนวนประชากรปี 2567 ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรีทั้งหมด 1,635,525 คน พบว่ามีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน 917,440 คน หรือ ร้อยละ 56.09 ของประชากรในจังหวัดชลบุรีทั้งหมด สำหรับผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานนั้นเป็นผู้มีงานทำ 611,242 คน เป็นผู้ว่างงาน 3,686 คน ส่วนประชากรที่อยู่นอกกำลังแรงงาน คือ ผู้ที่มีอายุมากกว่า 15 ปี แต่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานมีจำนวน 302,512 คน หรือ ร้อยละ 18.50 ของประชากรในจังหวัดชลบุรีทั้งหมด สำหรับผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานนั้นเป็นผู้ทำงานบ้าน 116,636 คน กำลังเรียนหนังสือ 61,467 คน และอื่น ๆ 124,409 คน นอกจากนี้มีประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และมากกว่า 60 ปี ในจังหวัดชลบุรีจำนวน 718,085 คน หรือ ร้อยละ 43.90 เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพแรงงาน พ.ศ. 2567 เปรียบเทียบ พ.ศ. 2566 ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 586,414 คน เป็น 614,928 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.86 อัตราการว่างงาน พ.ศ. 2567 เปรียบเทียบ พ.ศ. 2566 ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 3,004 คน เป็น 3,686 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.70 (ตารางที่ 2-16 และรูปที่ 2-16)

ตารางที่ 2-13 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และการคาดประมาณประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) ปี 2558-2567

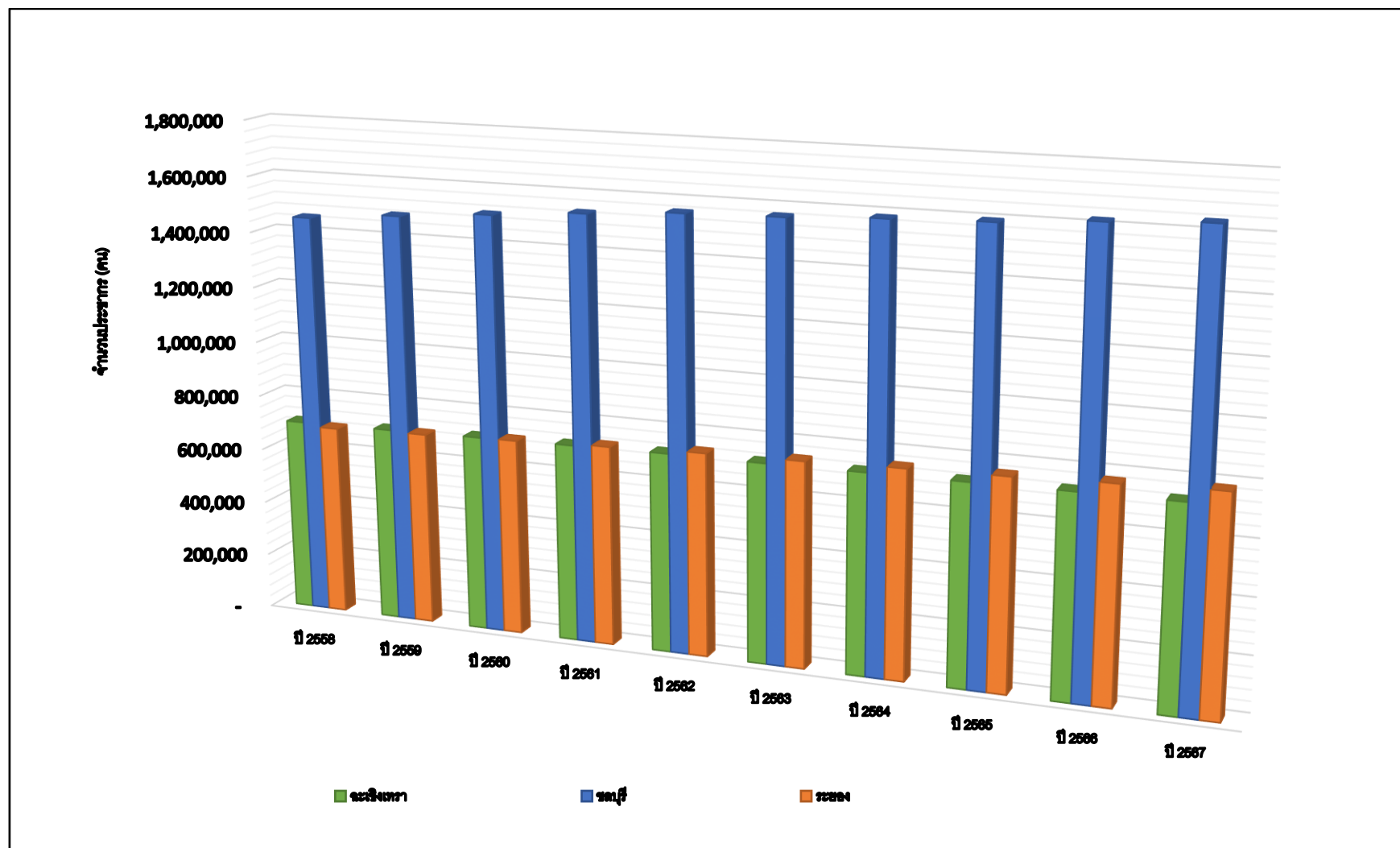
พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)										อัตราการ เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
	ปี										
	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567	
ทั่วราชอาณาจักร	65,729,098	65,931,550	66,188,503	66,413,979	66,558,935	66,186,727	66,171,439	66,090,475	66,052,615	65,951,2100	0.04
ภาคตะวันออก 1	2,844,940	2,887,671	2,930,250	2,973,770	3,013,167	3,029,127	3,059,193	3,080,831	3,119,798	3,150,827	1.14
ฉะเชิงเทรา	700,902	704,399	709,889	715,009	720,113	720,718	724,178	726,687	730,543	733,131	0.50
ชลบุรี	1,455,039	1,483,049	1,509,125	1,535,445	1,558,301	1,566,885	1,583,672	1,594,758	1,618,066	1,635,525	1.31
ระยอง	688,999	700,223	711,236	723,316	734,753	741,524	751,343	759,386	771,189	782,171	1.42

ที่มา: กรมการปกครอง (2568)

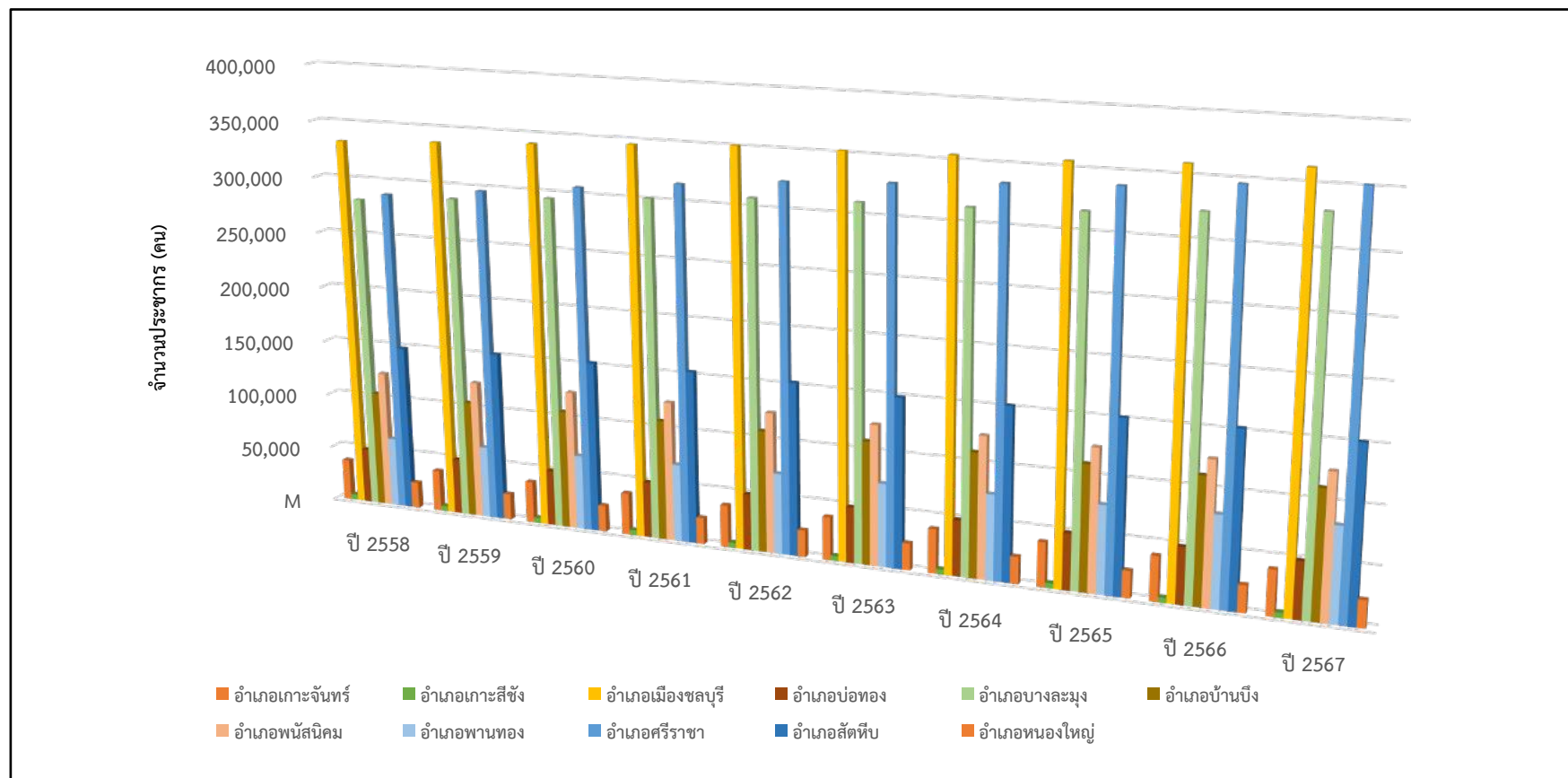
ตารางที่ 2-14 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากรจังหวัดชลบุรี จำแนกรายอำเภอ ปี 2558-2567

จังหวัด/อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)										อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	ความหนาแน่น ของประชากร (คน/ตร. กม.)
	ปี											
	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567		
ชลบุรี	1,455,039	1,483,049	1,509,125	1,535,445	1,558,301	1,566,885	1,583,672	1,594,758	1,618,066	1,635,525	1.31	370.86
เกาะจันทร์	37,113	37,252	37,450	37,670	37,746	38,398	39,401	39,491	39,598	40,080	0.86	151.97
เกาะสีชัง	4,689	4,660	4,580	4,560	4,538	4,494	4,535	4,520	4,555	4,678	-0.02	729.97
เมืองชลบุรี	332,747	336,899	341,323	346,420	351,115	352,413	354,569	355,643	359,497	362,433	0.95	1,453.75
บ่อทอง	49,623	50,181	50,307	50,318	50,204	49,779	49,840	49,723	49,835	49,739	0.03	61.83
บางละมุง	281,255	288,195	295,005	301,607	308,124	311,024	313,375	316,795	323,128	329,700	1.78	622.65
บ้านบึง	103,904	104,882	106,078	107,415	108,351	109,443	110,196	110,598	111,423	111,849	0.82	194.12
พนัสนิคม	123,213	123,640	124,125	124,637	125,061	124,656	124,908	125,334	125,851	126,301	0.28	270.71
พานทอง	62,593	64,736	67,107	69,429	71,982	73,948	75,510	77,593	80,613	82,884	3.17	497.03
ศรีราชา	287,588	296,948	306,519	315,629	323,797	328,537	334,696	338,898	346,396	351,772	2.26	573.69
สัตหีบ	148,705	152,107	153,001	154,135	153,576	150,314	152,664	152,312	153,234	152,103	0.26	551.48
หนองใหญ่	23,609	23,549	23,630	23,625	23,807	23,879	23,978	23,851	23,936	23,986	0.18	54.26

ที่มา: กรมการปกครอง (2568)

รูปที่ 2-13 จำนวนประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) ปี 2558-2567

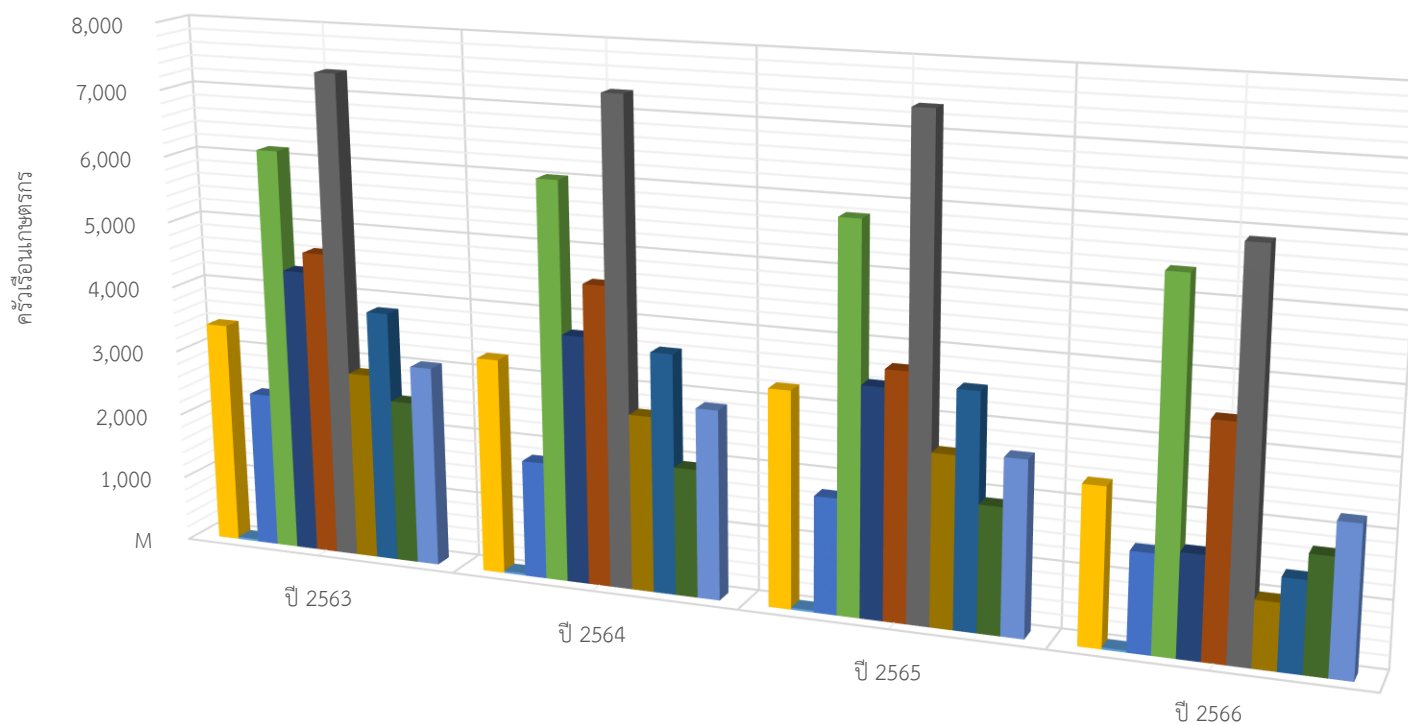
รูปที่ 2-14 จำนวนประชากรในจังหวัดชลบุรี จำแนกรายอำเภอ ปี 2558-2567

ตารางที่ 2-15 จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี ปี 2563-2566

หน่วย: ครัวเรือน

จังหวัด/อำเภอ	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร				อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย (%)
	ปี				
	2563	2564	2565	2566	
ชลบุรี	40,463	37,803	35,969	26,435	-12.64
เกาะจันทร์	3,395	3,279	3,261	2,356	110.57
เกาะสีชัง	33	32	31	31	121.05
เมืองชลบุรี	2,364	1,779	1,749	1,478	113.98
บ่อทอง	6,144	6,025	5,799	5,409	141.14
บางละมุง	4,340	3,753	3,440	1,541	125.69
บ้านบึง	4,641	4,538	3,704	3,444	101.21
พนัสนิคม	7,354	7,315	7,380	5,885	101.63
พานทอง	2,844	2,660	2,570	990	123.78
ศรีราชา	3,819	3,622	3,520	1,353	123.18
สัตหีบ	2,482	1,940	1,896	1,725	111.04
หนองใหญ่	3,047	2,860	2,617	2,223	101.90

ที่มา: สำนักงานเกษตรชลบุรี (2568)

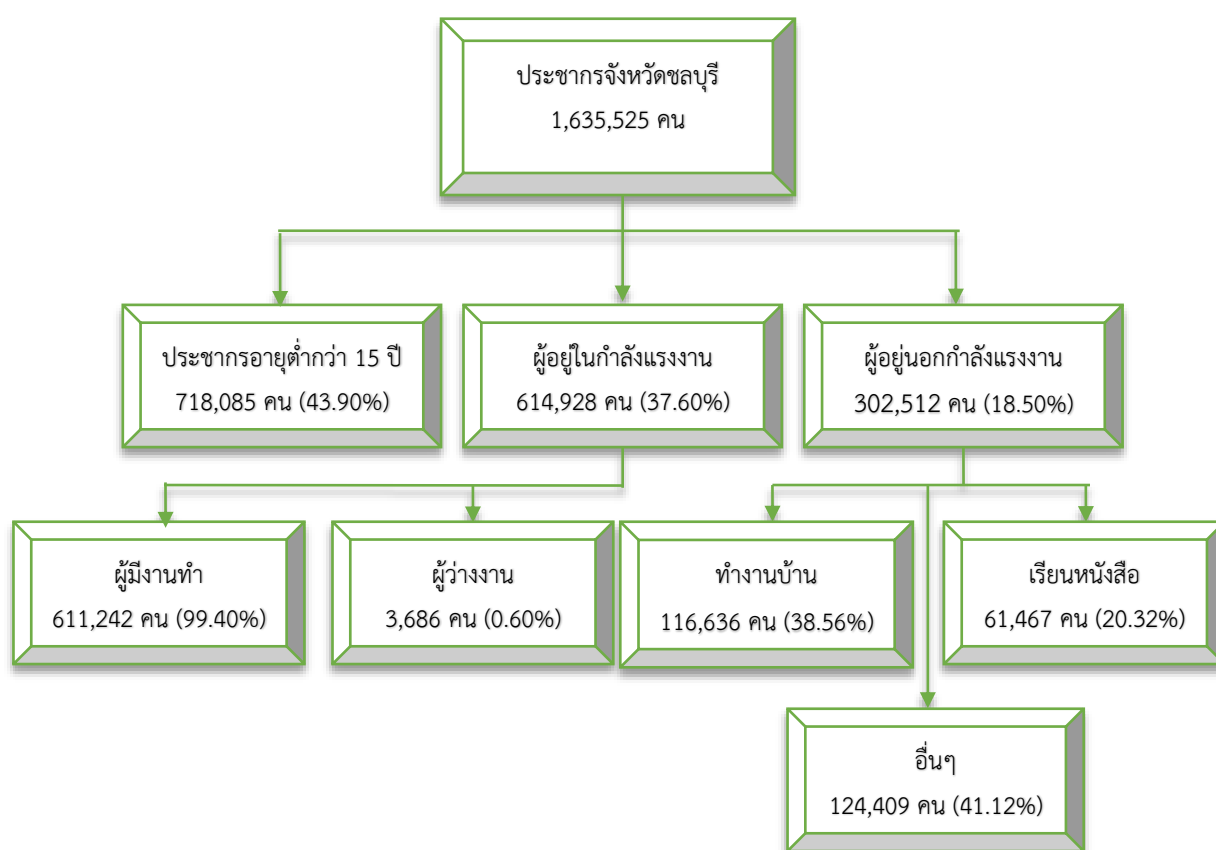

รูปที่ 2-15 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ปี 2563-2566

ตารางที่ 2-16 สถานภาพแรงงานจังหวัดชลบุรี ปี 2563-2567

ปี	กำลัง แรงงานรวม	ผู้อยู่ในกำลัง แรงงาน	กำลังแรงงานปัจจุบัน			กำลังแรงงาน ที่รอฤดูกาล	ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน			
			รวม	ผู้มีงานทำ	ผู้ว่างงาน		รวม	ทำงานบ้าน	เรียนหนังสือ	อื่นๆ
2563	752,930	518,043	517,866	511,714	6,152	177	235,064	76,283	49,825	108,956
2564	759,810	536,623	536,414	528,606	7,808	209	223,396	70,611	48,960	103,825
2565	820,963	546,170	545,940	542,670	3,270	230	275,023	75,056	57,782	142,185
2566	832,828	586,414	586,414	583,410	3,004	-	246,414	65,017	54,264	127,133
2567	917,440	614,928	614,928	611,242	3,686	-	302,512	116,636	61,467	124,409

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี (2568)

รูปที่ 2-16 โครงสร้างประชากรจังหวัดชลบุรี ปี 2567

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี (2568)

4) การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในปี 2566 เนื้อที่จังหวัดชลบุรีมีเนื้อที่ 2,726,875 ไร่ เป็นเนื้อที่ทำการเกษตร 1,411,269 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.75 ของเนื้อที่ทั้งหมด แบ่งเป็นเนื้อที่ของตนเอง 291,640 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,119,629 ไร่ โดยเนื้อที่ทำการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น 764,963 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.20 ของเนื้อที่ทำการเกษตร รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ ที่นา และที่สวนผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2566 เปรียบเทียบ พ.ศ.2565 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 1,408,269 ไร่ เป็น 1,411,269 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.21 โดยการถือครองเนื้อที่ของตนเองปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 291,089 ไร่ เป็น 291,640 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.19 เนื้อที่ของผู้อื่นปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 1,117,180 ไร่ เป็น 1,119,629 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.22 โดยประชากรมีการถือครองที่ดินเฉลี่ย 0.87 ไร่ต่อคน และมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 1.69 ไร่ต่อคน (ตารางที่ 2-17 และตารางที่ 2-18)

ตารางที่ 2-17 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชลบุรี ปี 2562-2566

หน่วย: ไร่

ปี	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	เนื้อที่ของตนเอง		เนื้อที่ของผู้อื่น		
		ของตนเอง	รวม	เช่าผู้อื่น	รับจ้าง/รับขายฝากผู้อื่นได้ทำฟรี	รวม
2562	1,721,820	355,895	355,895	796,313	569,612	1,365,925
2563	1,697,521	350,884	350,884	785,044	561,594	1,346,638
2564	1,682,877	348,070	348,070	778,324	556,484	1,334,808
2565	1,408,269	291,089	291,089	651,122	466,058	1,117,180
2566	1,411,269	291,640	291,640	650,969	468,660	1,119,629

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี (2568)

ตารางที่ 2-18 การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดชลบุรี ปี 2562-2566

ปี	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)						เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร (ไร่)	เนื้อที่ป่าไม้ (ไร่)	เฉลี่ยที่ดินทั้งจังหวัด (ไร่/คน)	เฉลี่ยที่ดินทางการเกษตร (ไร่/คน)
		รวม	ที่นา	พืชไร่	ไม้ผลและไม้ยืนต้น	สวนผักและไม้ดอก ไม้ประดับ	อื่น ๆ				
2562	2,726,875	1,721,820	97,606	652,420	700,877	21,411	249,506	660,594	344,461	1.75	1.10
2563	2,726,875	1,697,521	97,677	652,492	700,933	21,435	224,984	685,568	343,786	1.74	1.08
2564	2,726,875	1,682,877	97,881	535,519	740,297	4,409	304,771	700,925	343,073	1.72	1.06
2565	2,726,875	1,408,269	85,661	336,462	764,771	4,405	216,970	976,330	342,276	1.71	0.88
2566	2,729,875	1,411,269	85,614	336,260	764,963	4,462	219,970	977,757	340,849	1.69	0.87

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี (2568)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

การพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลทำให้ทรัพยากรที่ดินมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่มีขีดจำกัด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการเกษตรที่เร่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก กระตุ้นให้เกิดการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร รูปแบบการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นที่ป่าไม้จำนวนมากถูกบุกเบิกเพื่อทำการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยว และนำไปสู่การทำลายระบบนิเวศอันยากที่จะฟื้นคืน การขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ราบในภาคการเกษตรนำไปสู่การสูญเสียระบบนิเวศและสร้างปัญหามลพิษ

การบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐในอดีตสร้างปัญหาความขัดแย้งและกระตุ้นให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม นำไปสู่ความเสียหายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสามารถจำแนกปัญหาในการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ ได้ดังนี้

- 1) การบุกรุกพื้นที่สงวนหวงห้ามของรัฐ
- 2) ความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่ดิน
- 3) การกระจายการถือครองที่ดินทำกิน
- 4) การไร้ที่ดินทำกิน
- 5) การไม่ทำประโยชน์ในที่ดินทำกินหรือการใช้ที่ดินไม่เต็มศักยภาพ
- 6) การถือครองที่ดินขนาดใหญ่
- 7) ปัญหาการบริหารจัดการที่ดิน

นโยบายการบริหารจัดการที่ดินของรัฐความพยายามที่จะบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ จากสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศที่พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดปัญหาดังนี้

1) นโยบาย แผน และองค์กรที่เกี่ยวข้องมีปัญหา กล่าวคือ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและเป้าหมายที่ชัดเจน นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบต่อนพื้นที่ป่าไม้ นโยบายแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ขาดความยั่งยืนและชัดเจนในทางปฏิบัติ องค์กรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและไม่เอื้อต่อการบริหารและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

2) ระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ แนวเขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นไม่ชัดเจนและมีการทับซ้อนกัน การจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ (Zoning) ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงในปัจจุบัน ฐานข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ครอบครองพื้นที่เขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นยังไม่ครบถ้วน และทันสมัย

3) กฎหมายที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ขาดประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา กล่าวคือ กฎหมายบางมาตราไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับเขตป่าและที่ดิน บางฉบับไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร

ตารางที่ 3-1 ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้

หน่วยงานและข้อมูลประเภทที่ดิน	สถานะทางกฎหมาย
1. กรมป่าไม้	
1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ	ป่าสงวนแห่งชาติ โดยกฎกระทรวง ตาม พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
1.2 เขตการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535
2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	
2.1 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2557)
2.2 เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	แผนที่แนบท้ายประกาศกฎกระทรวง
2.3 เขตวนอุทยาน	ไม่ระบุ
3. กรมพัฒนาที่ดิน	
3.1 ป่าไม้ถาวร	มติคณะรัฐมนตรี
3.2 ป่าชุมชน	มติคณะรัฐมนตรี
4. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
4.1 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	มติคณะรัฐมนตรี
5. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	
5.1 เขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.)	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518)
6. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)	
6.1 แปลงที่ดินทำกินตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)	มติคณะรัฐมนตรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดินของรัฐด้านทรัพยากรป่าไม้ โดยเมื่อพิจารณาจำแนกพื้นที่ป่าไม้ตามข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทและวัตถุประสงค์ของการประกาศเขตป่าไม้ตามกฎหมาย สามารถจำแนกได้ดังนี้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าตามมติคณะรัฐมนตรี

1) เขตพื้นที่อนุรักษ์

พื้นที่จังหวัดชลบุรีอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เนื้อที่รวมประมาณ 163,492 ไร่ หรือร้อยละ 6.00 ของเนื้อที่จังหวัด รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3-2 โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 114 วันที่ 2 กรกฎาคม 2517 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เนื้อที่ 96,248 ไร่ หรือร้อยละ 3.53 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94 ตอนที่ 95 วันที่ 11 ตุลาคม 2520 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เนื้อที่ 32,820 ไร่ หรือร้อยละ 1.20 ของเนื้อที่จังหวัด

(2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ ซึ่งประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 82 วันที่ 6 มิถุนายน 2519 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เนื้อที่ 11,123 ไร่ หรือร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาชีโอน ซึ่งประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 31 วันที่ 12 มีนาคม 2528 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เนื้อที่ 1,775 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่จังหวัด

(3) เขตวนอุทยาน

- เขตวนอุทยานน้ำตกเขาเจ้าบ่อทอง ซึ่งประกาศเป็นเขตวนอุทยานในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 2 มีนาคม 2540 เขตวนอุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เนื้อที่ 21,526 ไร่ หรือร้อยละ 0.79 ของเนื้อที่จังหวัด

ตารางที่ 3-2 พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

เขตพื้นที่อนุรักษ์	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา			เนื้อที่	
	เล่มที่	ตอนที่	ลงวันที่	ไร่	ร้อยละ
เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์				163,492	6.00
1. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า				129,068	4.73
M เขาเขียว-เขาชมภู่	91	114	2 กรกฎาคม 2517	96,248	3.53
M เขาอ่างฤๅไน	94	95	11 ตุลาคม 2520	32,820	1.20
2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่า				12,898	0.48
M อ่างเก็บน้ำบางพระ	93	82	6 มิถุนายน 2519	11,123	0.41
M เขาชีโอน	102	31	12 มีนาคม 2528	1,775	0.07
3. เขตวนอุทยาน				21,526	0.79
M น้ำตกเขาเจ้าบ่อทอง	-	-	2 มีนาคม 2540	21,526	0.79
นอกเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์				2,563,383	94.00
รวม				2,726,875	100.00

ที่มา: สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ (2564)

2) เขตป่าสงวนแห่งชาติ

เมื่อจำแนกป่าตามเขตป่าสงวนแห่งชาติ พบว่า พื้นที่จังหวัดชลบุรีอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3-3 และสามารถจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ได้ให้ความเห็นชอบตามมติของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งได้จำแนกเขตป่าสงวนแห่งชาติออกเป็น 3 เขต ดังนี้ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน c) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (โซน a) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3-3 พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	873,695	32.04
M ป่าขุนช่อง (b31014)	43	0.005
M ป่าเขาเขียว (b11002)	50,953	1.87
M ป่าเขาชมภู (b11006)	30,920	1.13
M ป่าเขาพุ (b11007)	4,509	0.17
M ป่าเขาเรือแตก (b11009)	1,706	0.06
M ป่าเขาหินดาดและป่าเขาไผ่ (b11008)	1,953	0.07
M ป่าคลองตะเคียน (b11005)	386,741	14.18
M ป่าคลองระเวียง และป่าเขาสมเส็ด (b21003)	1,279	0.05
M ป่าแควระบม และป่าสียัด (c21001)	6,977	0.26
M ป่าแดง และป่าชุมนวมกลาง (b11004)	152,940	5.61
M ป่าท่าบุญมี และป่าบ่อทอง (b11003)	133,844	4.91
M ป่าบางละมุง (b11001)	99,351	3.64
M ป่าบ้านนา และป่าทุ่งควายกิน (b21006)	2,479	0.09
นอกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	1,853,180	67.96
รวม	2,726,875	100.00

หมายเหตุ: 0.005= มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ที่มา: สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ (2564)

ตารางที่ 3-4 พื้นที่เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าจำแนก	732,305	26.86
พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซน C)	176,694	6.48
พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (โซน E)	551,093	20.21
พื้นที่เหมาะสมกับการเกษตร (โซน A)	4,518	0.17
นอกพื้นที่ป่าจำแนก	1,994,570	73.14
รวม	2,726,875	100.00

ที่มา: สำนักงานจัดการที่ดินป่าไม้ (2564)

3) เขตพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ เพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เหมาะสมจึงได้แบ่งพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกเป็นชั้นต่างๆ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1a พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1b พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 จากข้อกำหนดการใช้ประโยชน์และการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพต่างๆ สรุปสาระสำคัญได้คือ การใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ต้องสงวนรักษาไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเป็นพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เนื่องจากมีลักษณะและสมบัติที่อาจมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง ไม่ควรเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อใช้ทำการเกษตรสำหรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 4 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 นั้น ให้ใช้ทำการเกษตรได้แต่ต้องมีมาตรการตามข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำ ได้แก่ มาตรการด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เป็นต้น ดังนั้นข้อกำหนดต่างๆ จึงมีมาตรการที่เข้มงวดแตกต่างกันเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน และให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืนต่อไป พื้นที่จังหวัดชลบุรีประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มน้ำดังนี้ (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3-5)

3.1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1a เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ซึ่งมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ก่อนปี 2525 โดยพื้นที่นี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร (ห้ามมีการใช้ประโยชน์อย่างอื่น) มีเนื้อที่ประมาณ 47,746 ไร่ หรือร้อยละ 1.75 ของเนื้อที่จังหวัด

3.2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1b เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ซึ่งสภาพป่าถูกบุกรุก หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อน ปี 2525 โดยพื้นที่นี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร และควบคุมการใช้ประโยชน์เป็นพิเศษ มีเนื้อที่ประมาณ 6,858 ไร่ หรือร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่จังหวัด

3.3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันค่อนข้างสูง ซึ่งมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นป่าต้นน้ำลำธาร และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ เช่น การทำเหมืองแร่ สวนยางพารา หรือพืชที่มีความมั่นคงต่อเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ประมาณ 98,277 ไร่ หรือร้อยละ 3.60 ของเนื้อที่จังหวัด

3.4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดเทสูง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจกรรม ทำไม้ เหมืองแร่ และสามารถใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรได้โดยถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินลึกควรปลูกไม้ผล หรือ ไม้ยืนต้น แต่ถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินตื้นควรปลูกป่าและทุ่งหญ้า มีเนื้อที่ประมาณ 155,040 ไร่ หรือร้อยละ 5.69 ของเนื้อที่จังหวัด

3.5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำ และป่าถูกบุกรุกเป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และสามารถใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรได้ โดยถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินลึก และ มีความลาดชันมากควรปลูกไม้ผล แต่ถ้าเป็นบริเวณที่มีความลาดชันน้อยจะใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชไร่ได้ มีเนื้อที่ประมาณ 1,045,179 ไร่ หรือร้อยละ 38.33 ของเนื้อที่จังหวัด

3.6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีเนื้อที่ประมาณ 1,352,611 ไร่ หรือร้อยละ 49.60 ของเนื้อที่จังหวัด

3.7) พื้นที่เกาะ มีเนื้อที่ประมาณ 21,164 ไร่ หรือร้อยละ 0.78 ของเนื้อที่จังหวัด

ตารางที่ 316 พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1a	47,746	1.75
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1b	6,858	0.25
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2	98,277	3.60
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3	155,040	5.69
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4	1,045,179	38.33
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5	1,352,611	49.60
พื้นที่เกาะ	21,164	0.78
รวม	2,726,875	100.00

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555)

4) เขตป่าไม้ถาวร

ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นแนวเขตที่ดินที่เห็นสมควรรักษาไว้เป็นเขตป่าไม้ โดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการนำพื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้รักษาไว้เป็นป่าไม้ถาวร พื้นที่จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยพื้นที่เขตป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3-6

ตารางที่ 3M เขตป่าไม้ถาวรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ	864,817	31.71
M ป่าเขาเขียว	51,903	1.90
M ป่าเขาชมภู่	40,610	1.49
M ป่าเขาพรุ	4,019	0.15
M ป่าเขาเรือแตก	1,251	0.05
M ป่าเขาหินลาดหรือเขาไม้ไผ่	1,733	0.06
M ป่าคลองตะเคียน	370,971	13.60
M ป่าแดงชุมนวมกลาง	152,941	5.61
M ป่าท่าบุญมี-บ่อทอง	147,471	5.41
M ป่าบางละมุง	93,918	3.44
นอกพื้นที่ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ	1,862,058	68.29
รวม	2,726,875	100.00

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ (2567)

3.1.2 สถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน

พื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าตามกฎหมายวิเคราะห์จากการซ้อนทับข้อมูลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และเขตรวนอุทยาน) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี ปี 2567 พบว่า พื้นที่จังหวัดชลบุรีมีสภาพพื้นที่เป็นป่าสมบูรณ์ 283,219 ไร่ หรือร้อยละ 10.39 ของเนื้อที่จังหวัด และเป็นพื้นที่ป่ารอสภาพฟื้นฟู 26,054 ไร่ หรือร้อยละ 0.95 ของเนื้อที่จังหวัด นอกจากนั้นเป็นพื้นที่เกษตรและพื้นที่อื่นๆ

เมื่อจำแนกสภาพการใช้ที่ดินตามประเภทป่าไม้ตามกฎหมาย (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตรวนอุทยาน เขตป่าสงวนแห่งชาติ) และเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี พบว่า พื้นที่จังหวัดชลบุรี มีสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ดังตารางที่ 3-7

ตารางที่ 3-7 สถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

สถานะพื้นที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้	244,616	8197
	พื้นที่เกษตรกรรม	79,699	2192
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	10,944	0140
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	25,876	0195
	พื้นที่น้ำ	11,716	0143
นอกพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้	64,676	2137
	พื้นที่เกษตรกรรม	1,385,489	50181
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	196,744	7122
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	619,012	22170
	พื้นที่น้ำ	88,103	3123
รวม		2,726,875	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณจากโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำการถ่วงน้ำหนักกับเนื้อที่จากกรมการปกครองและกรมแผนที่ทหาร 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,726,875 ไร่

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

1) แหล่งน้ำผิวดิน

แหล่งน้ำธรรมชาติบนผิวดินส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดในเขตอำเภอนันทนาค และอำเภอบ่อทอง เช่น คลองเซ็ด คลองใหญ่ คลองหลวง เป็นต้น ซึ่งได้ไหลไปบรรจบกันเป็นคลองพานทอง แล้วไหลไปทางทิศตะวันตกไปบรรจบกับแม่น้ำบางปะกงในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ยังมี คลองบางพระ คลองบางละมุง คลองแพรง ห้วยขากนอกและห้วยใหญ่ เป็นต้น สำหรับคลองอื่น ๆ ได้แก่ คลองยายดำ คลองบางหัก คลองบางทิว และคลองบางนาง

บริเวณตอนกลางและตอนใต้ของพื้นที่จังหวัดมีทางน้ำต่าง ๆ เช่น คลองร่ำ คลองระเริง คลองปลวกแดง และคลองดอกทราย เป็นต้น ไหลมารวมกันเป็นคลองใหญ่ก่อนที่จะไหลมาทางใต้ลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอมืองระยอง นอกจากนี้ อำเภอมืองชลบุรีจนถึงอำเภอสัตหีบยังมีทางน้ำสั้นและเล็ก ไหลลงสู่อ่าวไทยหลายสาย เช่น คลองบางปลาสร้อย คลองบางละมุง คลองห้วยใหญ่ และคลองบางแสน เป็นต้น

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำ ลำห้วย ลำธาร ลำคลอง 412 สาย ใช้งานได้ในฤดูแล้ง 368 สาย มีหนองบึง 94 แห่ง ใช้ได้ในฤดูแล้ง 48 แห่ง มีน้ำพุ น้ำซับ 1 แห่ง ใช้ได้ในฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำอื่นอีก 94 แห่ง ใช้งานได้ในฤดูแล้ง 88 แห่ง

2) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน

จากข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2567) พบว่า จังหวัดชลบุรีไม่มีแม่น้ำขนาดใหญ่ไหลผ่าน จึงต้องมีการสร้างแหล่งเก็บน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ โดยปี 2566 จังหวัดชลบุรีมีอ่างเก็บน้ำในพื้นที่รวมกัน 13 แห่ง ความจุรวม 294.98 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ คือ อ่างเก็บน้ำบางพระ อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี ปริมาณน้ำต้นทุนที่ส่งออกรวมทั้งหมด 197.76 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี (ตารางที่ 3-8)

ตารางที่ 3-8 ความจุและปริมาณน้ำของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดชลบุรี

ลำดับ	อ่างเก็บน้ำ	ความจุของ อ่างเก็บน้ำ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	ปริมาณน้ำ ในอ่างเก็บน้ำ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	ร้อยละ ของความจุ
อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่				
1	อ่างเก็บน้ำบางพระ	117000	40123	34129
อ่างเก็บน้ำขนาดรอง				
2	อ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลธร	98000	24800	2531
3	อ่างเก็บน้ำหนองค้อ	214000	11660	5449
4	อ่างเก็บน้ำมาบประชัน	16600	9618	5794
5	อ่างเก็บน้ำหนองกลางดง	7650	4544	5940
6	อ่างเก็บน้ำมาบพิททอง	7030	0540	4390
7	อ่างเก็บน้ำชากนอก	7000	0438	623
8	อ่างเก็บน้ำบ้านบึง	4800	4691	4273
9	อ่างเก็บน้ำห้วยขุนจิต	3840	2729	5685
10	อ่างเก็บน้ำห้วยสะพาน	3100	2774	7224
11	อ่างเก็บน้ำห้วยตุ้ 2	1980	1114	3841
12	อ่างเก็บน้ำมาบพิททอง 2	1500	1025	5125
13	อ่างเก็บน้ำห้วยตุ้ 1	1230	1471	9807
รวมทั้งสิ้น		294.98	105.527	35.78

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2567)

3) บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

เป็นกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร โดยบ่อน้ำในไร่นามีขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ในการเกษตร โดยเป็นการช่วยเสริมในช่วงที่ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานที่มีอยู่ในจังหวัดชลบุรี ในปี 2564-2567 มีจำนวน 212 บ่อ ดังรูปที่ 3M

3.2.2 น้ำใต้ดิน

1) คุณภาพน้ำใต้ดิน

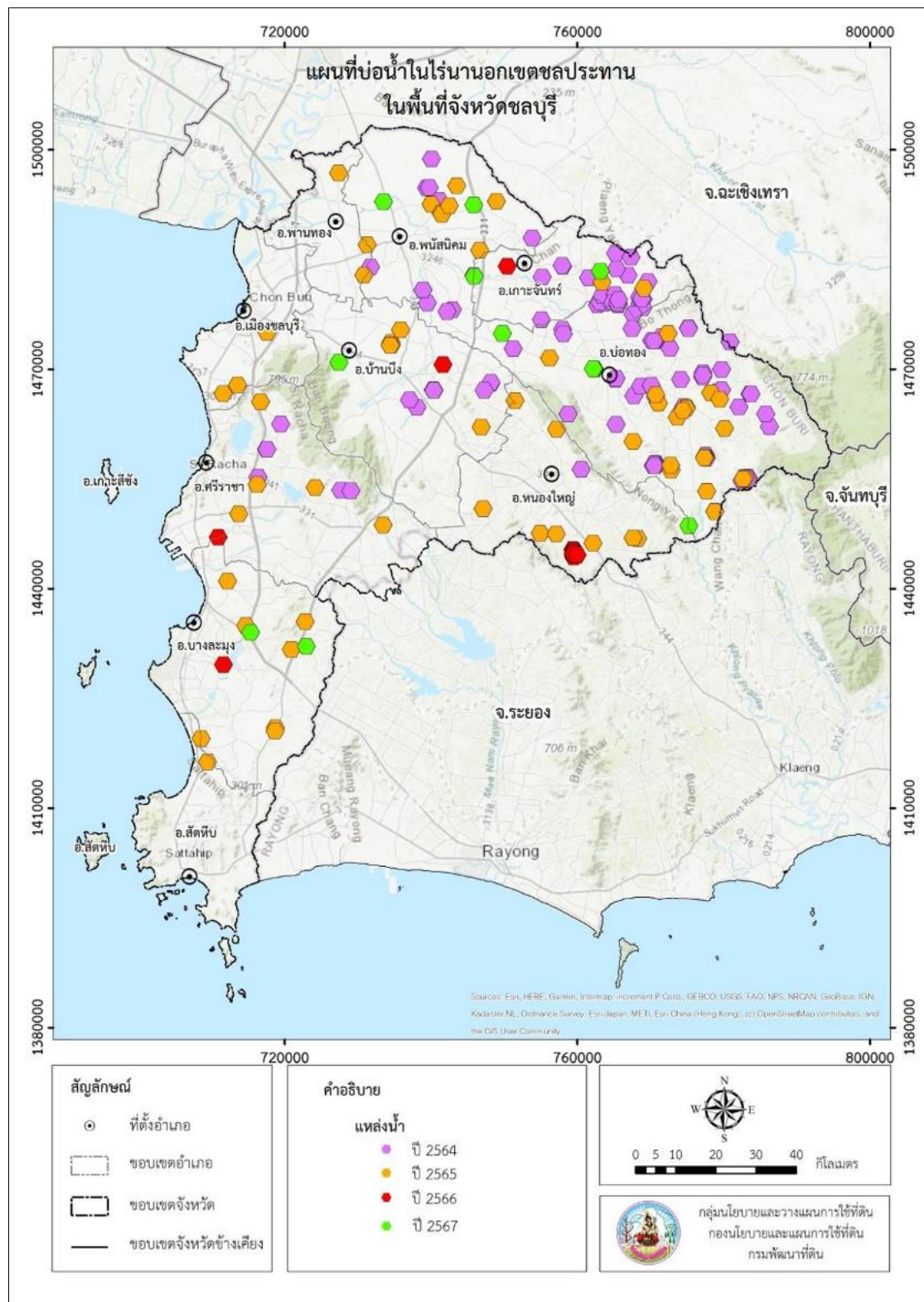
ในการศึกษาคุณภาพน้ำใต้ดินของจังหวัดชลบุรี พิจารณาจากปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำ ซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่าเนื่องจากเล็กน้อย (t ds) มีหน่วยเป็นมิลลิกรัมต่อลิตร นอกจากนี้พิจารณาควบคู่กับอัตราการให้น้ำ (yield) มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ซึ่งรายละเอียดดังตารางที่ 3M

จากการศึกษา พบว่า อัตราการให้น้ำน้อยกว่า 2 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำน้อยกว่า 500 มิลลิกรัมต่อลิตร มีเนื้อที่มากที่สุด รองลงมาเป็นอัตราการให้น้ำอยู่ระหว่าง 2-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำมากกว่า 1,500 มิลลิกรัมต่อลิตร ตามลำดับ

ตารางที่ 3-9 คุณภาพและอัตราการให้น้ำของน้ำใต้ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

อัตราการให้น้ำ (ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง)	ค่าปริมาณของแข็งที่เจือปน (มิลลิกรัมต่อลิตร)	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
น้อยกว่า 2	น้อยกว่า 500	1,892,707	69M1
	500M,500	138,806	5M9
2M0	น้อยกว่า 500	217,869	7M9
	500M,500	127,894	4M9
	มากกว่า 1,500	349,261	12M1
10M20	500M,500	27	nM
	มากกว่า 1,500	70	nM
มากกว่า 20	500M,500	113	nM
	มากกว่า 1,500	128	0M1
รวมเนื้อที่		2,726,875	100.00

หมายเหตุ: nM= มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

รูปที่ 3-1 บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

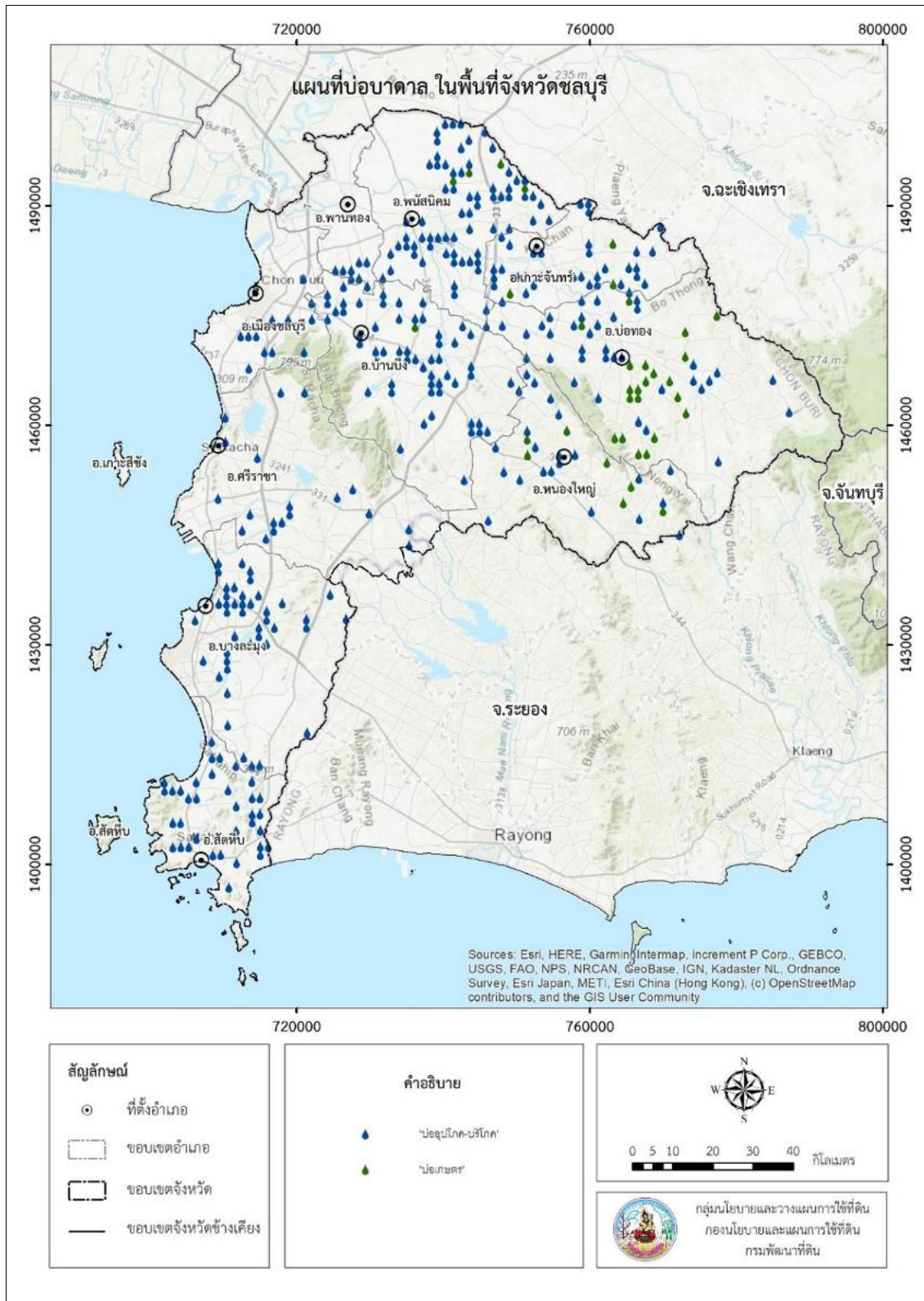
2) ศักยภาพการพัฒนาน้ำใต้ดิน

จากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2567) พบว่าปัจจุบันในจังหวัดชลบุรี มีบ่อบาดาลทั้งหมด 479 บ่อ แบ่งเป็นเพื่อการเกษตร 40 บ่อ และเพื่ออุปโภคบริโภค 439 บ่อ รายละเอียดดังตารางที่ 3-10 และ รูปที่ 3M2

ตารางที่ 3-10 บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

อำเภอ	ประเภทบ่อบาดาล		รวม
	บ่อเกษตร	บ่ออุปโภคบริโภค	
เกาะจันทร์	3	39	42
เมืองชลบุรี		13	13
บ่อทอง	23	48	71
บางละมุง		61	61
บ้านบึง	1	74	75
พนัสนิคม	5	89	94
พานทอง		11	11
ศรีราชา		24	24
สัตหีบ		55	55
หนองใหญ่	8	25	33
รวม	40	439	479

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2567)

รูปที่ 3-2 บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

จากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2567) จังหวัดชลบุรี ชนิดหินให้น้ำ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3M และรูปที่ 3-3

(1) ชั้นหินให้น้ำที่เป็นตะกอนกรวดทราย มีเนื้อที่ 1,007,419 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.94 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วย กรวด ทราย ทรายแป้ง เสาหิน และดินเหนียว ซึ่งยังไม่จับตัวกัน น้ำใต้ดินจะถูกกักเก็บอยู่ในช่องว่างระหว่างเม็ดตะกอนต่าง ๆ ได้แก่ ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนทรายชายหาด (Qbs) ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนน้ำพา (Qfd) ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนเศษหินเชิงเขา (Qcl)

(2) ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินคาร์บอเนต มีเนื้อที่ 231,415 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.49 ของเนื้อที่จังหวัด คุณสมบัติการกักเก็บน้ำบาดาล ขึ้นอยู่กับโพรงของหินปูนใต้ดิน รอยแตก ได้แก่ ชั้นหินอุ้มน้ำปูนปนเม็ดทราย และดินเหนียวสีเทาเข้ม สลับกับหินควอร์ตไซต์ (pms) ชั้นหินอุ้มน้ำหินคาร์บอเนตยุคไทรแอสซิก (trc)

(3) ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินอัคนีและหินแปร มีเนื้อที่ 1,488,041 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.57 ของเนื้อที่จังหวัด คุณสมบัติการกักเก็บน้ำบาดาล ขึ้นอยู่กับโพรงของหินและแนวรอยแตก ได้แก่ ชั้นน้ำหินแปรอายุไซลูเรียน-ดีโวเนียน (Sdmm) ชั้นหินอุ้มน้ำหินแกรนิต (gr) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชั้นกึ่งแปรยุคใหม่ (trms) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชั้นกึ่งแปรอายุเพอร์เมียน คาร์บอนิเฟอรัส (pcms) ชั้นหินอุ้มน้ำหินแปรยุคพรีแคมเบียน (pEmm) ชั้นหินอุ้มน้ำหินภูเขาไฟ (vc)

ตารางที่ 3M1 ชั้นหินอุ้มน้ำในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ชั้นหินให้น้ำ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นตะกอนกรวดทราย	1,007,419	36.94
ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนทรายชายหาด (Qbs)	31,494	1N5
ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนน้ำพา (Qfd)	475,660	17M4
ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนเศษหินเชิงเขา (Qcl)	500,265	18M5
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินคาร์บอเนต	231,415	8.49
ชั้นหินอุ้มน้ำปูนปนเม็ดทรายและดินเหนียวสีเทาเข้มสลับกับหินควอร์ตไซต์ (pms)	103,648	3M0
ชั้นหินอุ้มน้ำหินคาร์บอเนตอายุไทรแอสซิก (trc)	127,767	4M9
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินอัคนีและหินแปร	1,488,041	54.57
ชั้นน้ำหินแปรอายุไซลูเรียน-ดีโวเนียน (Sdmm)	20,876	0N7
ชั้นหินอุ้มน้ำหินแกรนิต (gr)	729,606	26N6
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชั้นกึ่งแปรยุคใหม่ (trms)	86	0M0
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชั้นกึ่งแปรอายุเพอร์เมียน คาร์บอนิเฟอรัส (pcms)	129,719	4N6
ชั้นหินอุ้มน้ำหินแปรอายุพรีแคมเบียน (pEmm)	598,684	21M5
ชั้นหินอุ้มน้ำหินภูเขาไฟ (vc)	9,070	0M3
รวมเนื้อที่	2,726,875	100.00

ที่มา: ดัดแปลงจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2567)

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

1) ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี (รูปที่ 3-4) ประกอบด้วย ดินในพื้นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่น้ำขัง ดินในพื้นที่ดอน และดินที่มีความลาดชันสูง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1) ดินในพื้นที่ราบลุ่มหรือพื้นที่น้ำขัง พบบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพา ตะพักลำน้ำ และบริเวณพื้นที่ราบในหุบเขา สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ช่วงฤดูฝนมีน้ำแช่ขังและมีระดับน้ำใต้ดินอยู่ใกล้ผิวดิน การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ดินมีสีเทาหรือสีเทาอ่อน จุดประตลอดหน้าตัดดิน ที่บ่งบอกถึงการมีน้ำแช่ขังในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินส่วนใหญ่เป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง ส่วนใหญ่พบอยู่บริเวณทางทิศเหนือ และตอนกลางของจังหวัดชลบุรี โดยสามารถจำแนกตามกลุ่มเนื้อดินอย่างกว้าง ๆ ได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

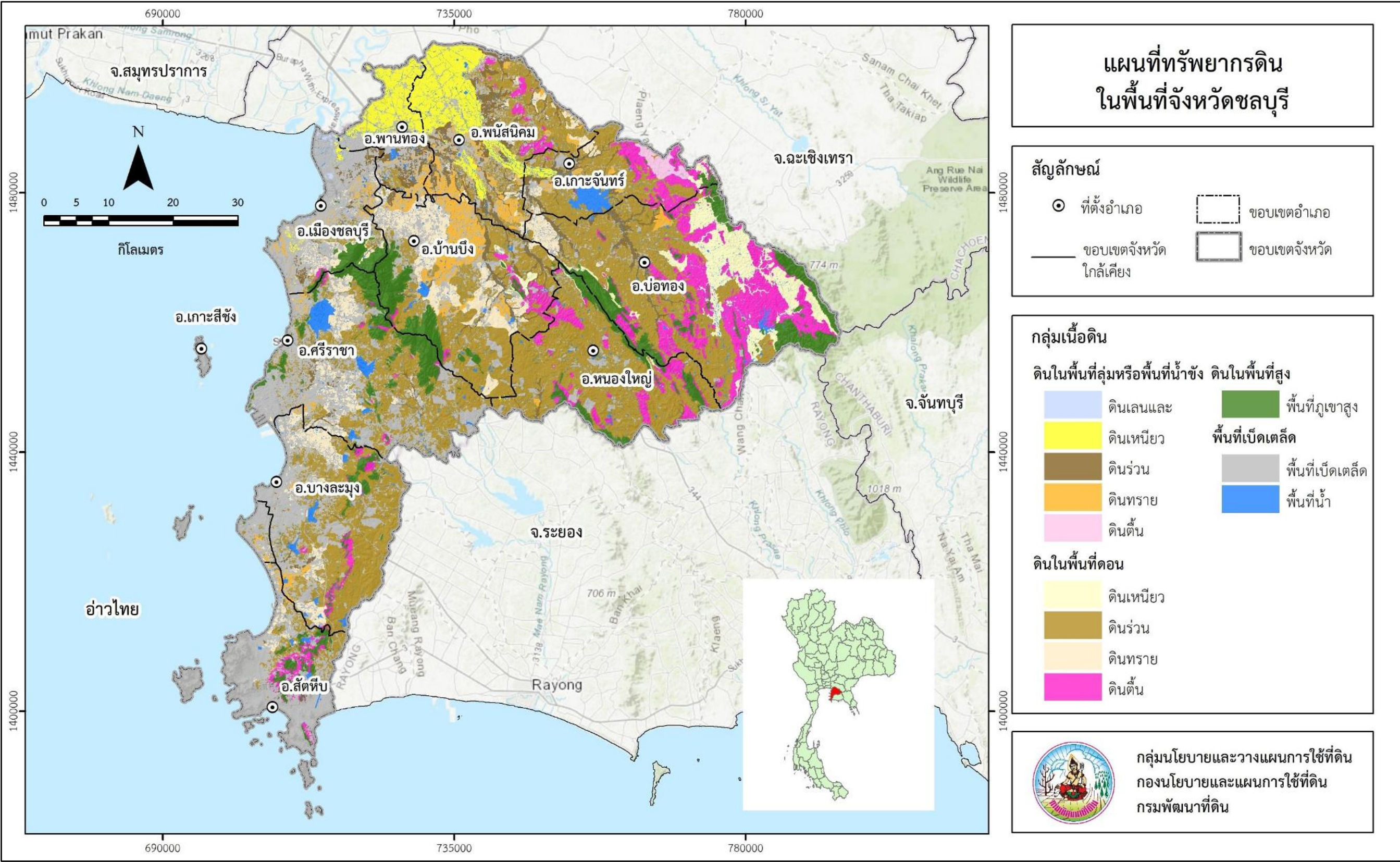
- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินเลนละเอียด เป็นดินเลนเค็มชายทะเล มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินบางปะกง (bpg)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ดินร่วนเหนียว และดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียว หรือดินเหนียวปนทราย ได้แก่ ชุดดินฉะเชิงเทรา (cc) ชุดดินเดิมบาง (db) ชุดดินบางกอก (bk) ชุดดินบางน้ำเปรี้ยว (bp) ชุดดินปากท่อ (pth) ชุดดินมหาโพธิ์ (Ma) ชุดดินรังสิต (r s) ชุดดินองครักษ์ (ok) และดินโคกเคียนที่เป็นดินเหนียวละเอียด (KoM)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินร่วน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วน หรือดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินเขาย้อย (Kyo) ชุดดินโคกเคียน (Ko) ชุดดินชลบุรี (cb) ดินเขาย้อยที่เป็นดินร่วนหยาบ (KyoMol) ดินโคกเคียนที่มีสีคลาแสงอ่อน (KoMpic) ดินโคกเคียนที่เป็นดินร่วนหยาบ (KoMol) ดินโคกเคียนที่มีความอิ่มตัวเบสสูง (KoMlb) ดินบ้านบึงที่มีจุดประสีเทา (bbgMgm) และดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายค่อนข้างเลวและเป็นดินร่วนหยาบ (acMdpd,col)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินทราย มีเนื้อดินบนและดินล่างเป็นดินทรายปนดินร่วน ได้แก่ ชุดดินบางละมุง (blm) และชุดดินบ้านบึง (bbg)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินตื้น มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนกรวดหรือลูกรัง เศษหิน ปริมาณเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 35 โดยปริมาตร ภายในความลึก 50 เซนติเมตรจากผิวดิน ได้แก่ ดินบางคล้าที่มีจุดประสีเทา (bkaMgm)

รูปที่ 3-4 ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

1.2) ดินในพื้นที่ดอน มีสภาพพื้นที่มีตั้งแต่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี ดินมีสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง และอาจพบจุดประเล็กน้อย ปฏิกริยาดินมีตั้งแต่เป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ โดยขึ้นกับกระบวนการทางดินและชนิดของวัตถุต้นกำเนิดดิน ซึ่งส่วนใหญ่ครอบคลุมเกือบทั้งพื้นที่ในบริเวณทางทิศตะวันออกทางทิศตะวันตก และทิศใต้ของจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามกลุ่มเนื้อดินอย่างกว้าง ๆ ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียว หรือดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินวังสะพุง (Ws) ชุดดินหนองมด (Nm) ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึก (WsM) ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล (WsM,mw,br) ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึกมากและมีการระบายน้ำดีปานกลาง (WsM_d,mw) ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึกมากและมีจุดประสีเทา (WsM_d,gm) ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึกและเป็นดินสีน้ำตาล (WsM_d,br) ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึกและมีจุดประสีเทา (WsM_d,gm) ดินวังสะพุงที่เป็นดินสีน้ำตาล (WsN_d) ดินวังสะพุงที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (WsM_hw) ดินวังสะพุงที่มีจุดประสีเทา (WsM_gm) ดินหนองมดที่มีความอึดตัวเบสสูง (NmM_b) และดินหนองมดที่มีความอึดตัวเบสสูงและเป็นดินสีน้ำตาล (NmM_b,br)
- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินร่วน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียว หรือดินร่วนปนทรายปนกรวด ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนเหนียว ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทรายปนกรวด ซึ่งพบในพื้นที่ดอนเขตแห้ง ได้แก่ ชุดดินดอนไร่ (dr) ชุดดินบ้านฉาง (bcg) ชุดดินบ้านไร่ (bar) ชุดดินภูสะนา (ps) ชุดดินมาบบอง (Mb) ชุดดินลาดหญ้า (Ly) ชุดดินศรีราชา (Sr) ชุดดินหุบกะพง (Hg) ดินดอนไร่ที่เป็นดินร่วนหยาบ (drM_{ol}) ดินดอนไร่ที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (drM_hw) ดินดอนไร่ที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนหยาบ (drM_{mw,col}) ดินดอนไร่ที่มีความอึดตัวเบสสูงและเป็นดินลึก (drM_b,d) ดินดอนไร่ที่มีจุดประสีเทา (drM_gm) ดินดอนไร่ที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนหยาบ (drM_gm,col) ดินดอนไร่ที่มีจุดประสีเทาและมีสีแลงอ่อน (drM_gm,pic) ดินบ้านฉางที่เป็นดินลึก (bcgM_d) ดินบ้านไร่ที่มีความอึดตัวเบสสูง (barM_b) ดินบ้านไร่ที่มีความอึดตัวเบสสูงและมีการระบายน้ำดีปานกลาง (barM_b,mw) ดินภูสะนาที่เป็นดินลึก (psM_d) ดินมาบบองที่เป็นดินร่วนหยาบ (MbM_{ol}) ดินมาบบองที่เป็นดินร่วนหยาบและเป็นดินสีน้ำตาล (MbM_{ol},br) ดินมาบบองที่เป็นดินลึก (MbM_d) ดินมาบบองที่เป็นดินลึกปานกลางและมีการระบายน้ำดีปานกลาง (MbM_hd,mw) ดินมาบบองที่เป็นดินสีน้ำตาล (MbM_hbr) ดินมาบบองที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนหยาบ (MbM_hw,col) ดินมาบบองที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล (MbM_hw,br) ดินมาบบองที่มีความอึดตัวเบสสูง (MbM_b) ดินมาบบองที่มีความอึดตัวเบสสูงและเป็นดินลึกปานกลาง (MbM_b,md) ดินมาบบองที่มีความอึดตัวเบสสูงและเป็นดินสีน้ำตาล (MbM_b,br) ดินมาบบองที่มีจุดประสีเทา (MbM_gm) ดินมาบบองที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนหยาบ (MbM_gm,col) ดินลาดหญ้าที่เป็นดินลึก (LyM_d) ดินลาดหญ้าที่เป็นดินลึกมากและมีการระบายน้ำดีปานกลาง (LyM_d,mw) ดินลาดหญ้าที่เป็นดินลึกมีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล (LyM_d,mw,br) ดินลาดหญ้าที่เป็นดินลึกและมีจุดประสีเทา (LyM_d,gm) ดินลาดหญ้าที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล (LyM_hw,br) ดินหุบกะพงที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (HgM_hw) ดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนหยาบ (acM_hw,col) และดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีและเป็นดินร่วนหยาบ (acM_d,col)

ส่วนพื้นที่ดอนเขตขึ้น ได้แก่ ชุดดินคลองนกระทุง (Knk) ชุดดินฉลอง (chl) ชุดดินท่าแซะ (te) ชุดดินพะโต๊ะ (pto) ชุดดินสวี (Sw) ดินคลองนกระทุงที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (KnkMhw) ดินฉลองที่เป็นดินลึกปานกลาง (chlMhd) และดินท่าแซะที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (teMhw)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ส่วนดินล่างเป็นดินทรายเนื้อดินหยาบปนดินร่วน ได้แก่ ชุดดินจันทึก (cu) ชุดดินพัทยา (py) ชุดดินระยอง (ry) ชุดดินสัดหีบ (Sh) และดินสัดหีบที่มีจุดประสีเทา (ShMgm)

- กลุ่มเนื้อดินที่เป็นดินตื้น มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียว ดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนกรวด ดินทรายปนกรวด ดินร่วนเหนียวปนทรายปนกรวด หรือดินร่วนปนทรายปนกรวด ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินเหนียวปนกรวดมาก ดินร่วนเหนียวปนกรวดมาก ดินเหนียวปนดินทรายปนกรวดมาก หรือดินร่วนเหนียวปนทรายปนกรวดหรือลูกรัง เศษหิน ปริมาณเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 35 โดยปริมาตร หรือถึงชั้นหินพื้น ภายในความลึก 50 เซนติเมตร จากผิวดิน ซึ่งในพื้นที่ดอนเขตแห่งนี้ ได้แก่ ชุดดินกบินทร์บุรี (Kb) ชุดดินเชียงคาน (ch) ชุดดินทับเสลา (tas) ชุดดินท่ายาง (ty) ชุดดินบางคล้า (bka) ชุดดินโป่งตอง (po) ชุดดินมวกเหล็ก (ML) ชุดดินลิ้ (Li) ชุดดินสระแก้ว (Ska) ดินเชียงคานที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล (chMhw,br) ดินเชียงคานที่มีความอิ่มตัวเบสสูง (chMhb) ดินเชียงคานที่มีความอิ่มตัวเบสสูงและมีการระบายน้ำดีปานกลาง (chMhb,mw) ดินเชียงคานที่มีจุดประสีเทา (chMgm) ดินทับเสลาที่มีความอิ่มตัวเบสสูง (tasMhb) ดินท่ายางที่เป็นดินเหนียวปนชั้นส่วนหยาบ (tyMsk) ดินบางคล้าที่มีความอิ่มตัวเบสสูง (bkaMhb) ดินโป่งตองที่เป็นดินร่วนปนชั้นส่วนหยาบ (poMsk) ดินโป่งตองที่มีความอิ่มตัวเบสสูง (poMhb) และดินวังสะพุงที่เป็นดินเหนียวปนชั้นส่วนหยาบและเป็นดินสีน้ำตาล (WsMsk,br) ส่วนพื้นที่ดอนเขตขึ้น ได้แก่ ชุดดินคลองซาก (Kc) ชุดดินชุมพร (cp) และดินนาทอนที่เป็นดินเหนียวปนชั้นส่วนหยาบ (NtnMsk)

1.3) ดินในพื้นที่ภูเขาสูง มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (Sc) พบอยู่บริเวณตอนกลาง และทางทิศตะวันออกของจังหวัดชลบุรี

1.4) พื้นเบ็ดเตล็ด ได้แก่ เกาะ (i) เขตทหาร (Ma) ที่ดินดัดแปลง (ML) ที่ดินเต็มไปด้วยก้อนหิน (rL) พื้นที่ชุมชน (U) พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (aQ) และหาดทราย (bEacH)

2) ทรัพยากรดินที่มีปัญหาทางการเกษตร

ทรัพยากรดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี สามารถจำแนกดินมีปัญหาทางการเกษตรได้เป็นดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติ หมายถึง ดินปัญหาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอันเนื่องมาจากปัจจัยที่ให้กำเนิดดิน ซึ่งประกอบด้วย วัตถุดิบกำเนิดดิน สภาพพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ พืชพรรณที่ขึ้นปกคลุม และระยะเวลาที่เกิดขึ้น ซึ่งทรัพยากรดินที่มีปัญหาเฉพาะทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี (ตารางที่ 3-12 และรูปที่ 3-5) ดังนี้

2N) ดินเค็ม มีเนื้อที่รวม 3,177 ไร่ หรือร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นดินเค็มชายทะเล เกิดจากตะกอนน้ำทะเล เป็นดินมีความเหนียวสูง เป็นดินที่เป็นพวกดินกรดกำมะถันแฝง มีน้ำทะเลท่วมถึงเป็นประจำ เป็นดินเลน มีโครงสร้างเลว มีสมบัติทางกายภาพไม่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการเกษตร และพบชั้นตะกอนทะเลภายในความลึก 50 เซนติเมตร จากผิวดิน โดยพบอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลในอำเภอเมืองชลบุรี

ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้พื้นที่ปัญหาดินเค็ม ควรคงสภาพเป็นป่าชายเลนหรือบางพื้นที่ใช้เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2.2) ดินเปรี้ยวจัด มีเนื้อที่รวม 43,080 ไร่ หรือร้อยละ 1.57 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นดินเหนียวจัด พบจาโรไซด์ที่มีลักษณะสีเหลืองฟางข้าว หรือตะกอนน้ำทะเลที่มีองค์ประกอบของสารกำมะถันภายในความลึก 150 เซนติเมตรจากผิวดิน สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำทำให้น้ำท่วมขัง และโครงสร้างดินแน่นทึบทำให้ดินมีการระบายน้ำเลว เนื้อดินเป็นดินเหนียวถึงเหนียวจัด เมื่อดินแห้งจะแข็งแตกกระแวงเป็นร่องกว้างและลึก ทำให้ไถพรวนยาก ดินเป็นกรดจัดมาก มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างของดิน (pH) ต่ำกว่า 4.5 ในพื้นที่พบประเภทของดินเปรี้ยวจัด 3 ประเภท ได้แก่

- ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับตื้น มีเนื้อที่ 2,539 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่จังหวัด พบอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองชลบุรี ทางทิศเหนือของอำเภอนนทบุรี และทางทิศตะวันออกของอำเภอบางพลี

- ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึกปานกลาง มีเนื้อที่ 33,074 ไร่ หรือร้อยละ 1.21 ของเนื้อที่จังหวัด พบมากที่สุดอยู่ในอำเภอนนทบุรีทางทิศตะวันตกทอดยาวไปทางทิศเหนือ และบางส่วนในอำเภอบางพลีทางทิศตะวันออกที่ติดกับอำเภอนนทบุรี

- ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึก มีเนื้อที่ 7,467 ไร่ หรือร้อยละ 0.27 ของเนื้อที่จังหวัด พบมากที่สุดบริเวณตอนกลางทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอนนทบุรี

ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้พื้นที่ปัญหาดินเปรี้ยวจัด ควรปรับปรุงบำรุงดินด้วยวัสดุปุ๋ยอัตราตามความต้องการของดิน เพื่อแก้ไขความเป็นกรดจัดของดินก่อนเพาะปลูกพืช

2.3) ดินทรายจัด มีเนื้อที่รวม 227,716 ไร่ หรือร้อยละ 8.37 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นดินที่มีเนื้อดินเป็นดินทรายหรือดินทรายปนดินร่วน เนื้อดินเหนียวมีน้อย เป็นดินที่ไม่มีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นเม็ดเดี่ยว ๆ การเกาะตัวหรือยึดตัวของเม็ดดินต่ำ ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของพืช มีการระบายน้ำดีเกินไป ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ ความสามารถในการอุ้มน้ำและดูดซับธาตุอาหารต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชต้องมีการจัดการเป็นพิเศษกว่าดินทั่วไป ในพื้นที่พบประเภทของดินทรายจัด 2 ประเภท ได้แก่

M ดินทรายจัดในพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 88,761 ไร่ หรือร้อยละ 3.26 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นกลุ่มดินทรายลึกมาก การระบายน้ำเลวหรือค่อนข้างเลว พบกระจายในทุกอำเภอของจังหวัดชลบุรี แต่พบมากในตอนกลางของจังหวัดชลบุรี ที่อยู่บริเวณอำเภอบ้านบึง อำเภอบางพลี อำเภอนนทบุรี และอำเภอเมืองชลบุรี

M ดินทรายจัดในพื้นที่ดอน มีเนื้อที่ 138,955 ไร่ หรือร้อยละ 5.11 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นกลุ่มดินทรายลึกมาก การระบายน้ำดีถึงค่อนข้างมาก พบกระจายในทุกอำเภอของจังหวัดชลบุรี แต่พบมากทางทิศตะวันตกของจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านบึง อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง

ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้พื้นที่ปัญหาดินทรายจัด ควรปรับปรุงดิน โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุลงไปดิน เพื่อช่วยสร้างโครงสร้างดินและความสามารถในการอุ้มน้ำ ควรมีการให้น้ำ และจัดการน้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น การขุดบ่อ ระบบน้ำหยด เป็นต้น และการเลือกปลูกพืชที่ทนแล้ง หรือการปลูกพืชคลุมดินช่วยในการกักเก็บความชื้นในดิน

2.3) ดินตื้น มีเนื้อที่รวม 222,473 ไร่ หรือร้อยละ 8.14 ของเนื้อที่จังหวัด โดยดินตื้นเป็นดินที่พบชั้นลูกรัง ชั้นกรวด ชั้นหินหรือเศษหินปะปนอยู่ในเนื้อดินเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 35 โดยปริมาตร หรือชั้นหินพื้นอยู่ตื้นกว่า 50 เซนติเมตรจากผิวดิน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขนไของรากพืช และการไถพรวน ส่งผลให้พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ดีและให้ผลผลิตต่ำ ความสามารถในการดูดซับน้ำและธาตุอาหารต่ำ เนื้อดินเหนียวมีน้อยทำให้การเกาะยึดตัวของเม็ดดินไม่ดี เกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย ประเภทของดินตื้นที่พบในพื้นที่ ได้แก่

- ดินตื้นในพื้นที่ลุ่ม มีการระบายน้ำเร็ว มีเนื้อที่ 9,965 ไร่ หรือร้อยละ 0.37 ของเนื้อที่จังหวัด พบในบริเวณทางทิศตะวันออกของอำเภอเกาะจันทร์

- ดินตื้นในพื้นที่ตอนถึงชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน มีเนื้อที่ 165,991 ไร่ หรือร้อยละ 6.07 ของเนื้อที่จังหวัด พบกระจายทั่วทั้งจังหวัดชลบุรี แต่พบมากทางทิศตะวันออกของจังหวัดชลบุรีในบริเวณอำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ และพบมากทางทิศใต้ของจังหวัดในอำเภอสัตหีบ

- ดินตื้นในพื้นที่ตอนถึงชั้นหินพื้น มีเนื้อที่ 46,517 ไร่ หรือร้อยละ 1.70 ของเนื้อที่จังหวัด พบมากที่สุดอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอบ่อทอง

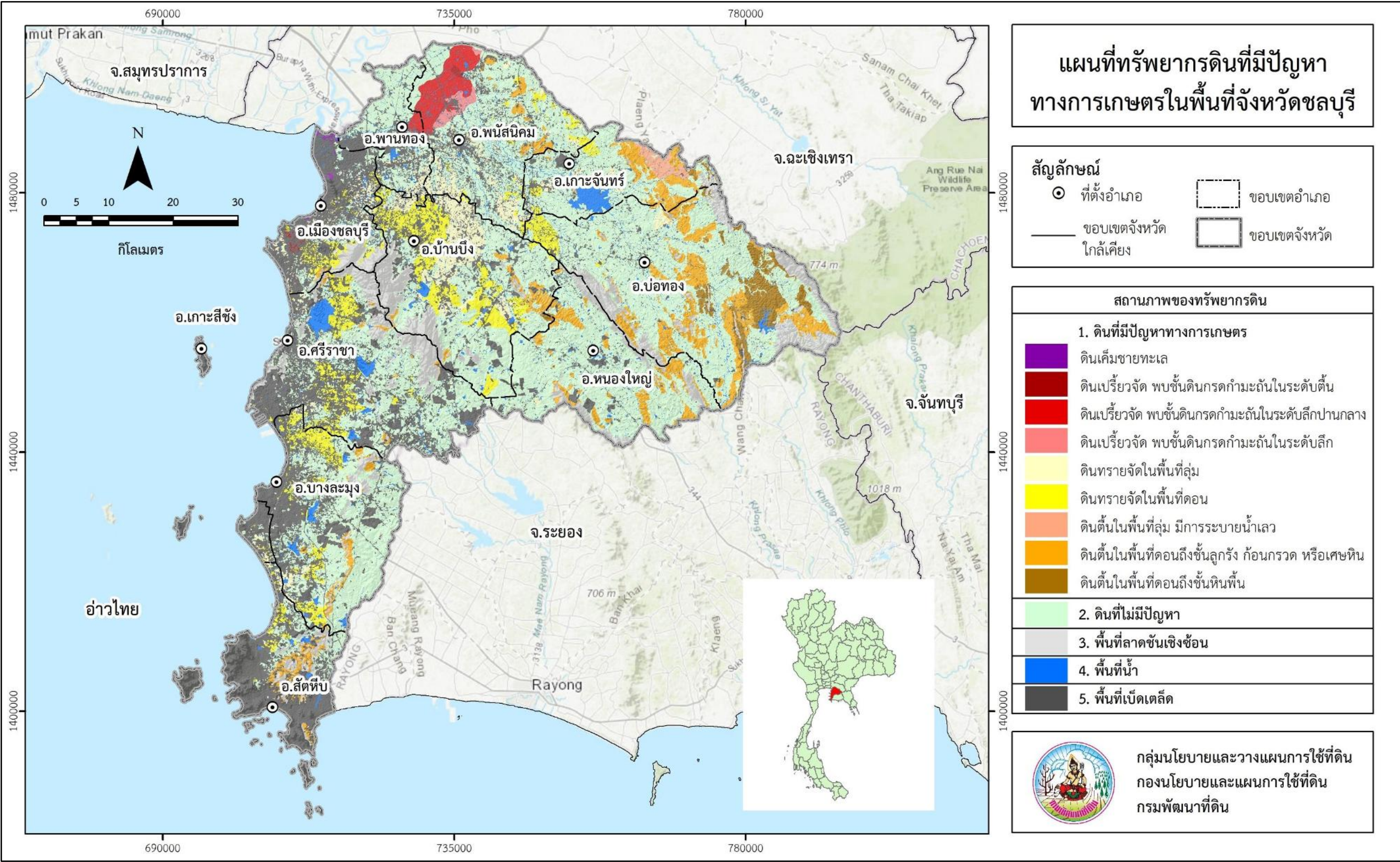
ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้พื้นที่ปัญหาดินตื้น ควรเลือกชนิดพืชปลูกและมีการจัดการที่เหมาะสม หากเป็นพืชไร่ควรเลือกพืชที่มีระบบรากตื้น พืชทนแล้ง หรือปลูกพืชแบบผสมผสานหรือปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เช่น ยูคาลิปตัส กระจินต่างๆ นุ่น สะเดา ขี้เหล็ก มะม่วงหิมพานต์ มะม่วง มะขาม น้อยหน่า และไผ่

ตารางที่ 3-12 ทรัพยากรดินที่มีปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

สถานภาพทรัพยากรดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. ดินที่มีปัญหาทางการเกษตร	496,446	18.20
1.1 ดินเค็ม	3,177	0.12
- ดินเค็มชายทะเล	3,177	0.12
1.2 ดินเปรี้ยวจัด	43,080	1.57
- พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับตื้น	2,539	0.10
- พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึกปานกลาง	33,074	1.21
- พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึก	7,467	0.27
1.3 ดินทรายจัด	227,716	8.37
- ดินทรายจัดในพื้นที่ลุ่ม	88,761	3.26
- ดินทรายจัดในพื้นที่ดอน	138,955	5.11
1.4 ดินตื้น	222,473	8.14
- ดินตื้นในพื้นที่ลุ่ม มีการระบายน้ำเร็ว	9,965	0.37
- ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน	165,991	6.07
- ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นหินพื้น	46,517	1.70
2. ดินที่ไม่มีปัญหาทางการเกษตร	1,110,254	40.71
3. พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	218,967	8.03
4. พื้นที่น้ำ	207,318	7.61
5. พื้นที่เบ็ดเตล็ด	693,890	25.45
รวมทั้งหมด	2,726,875	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: ดัดแปลงจากกองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

รูปที่ 3-5 ทรัพยากรดินที่มีปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

การวิเคราะห์เพื่อประเมินการชะล้างพังทลายของดิน โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ร่วมกับสมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ของ Wischmeier F Smith ปี ค.ศ. 1978 โดยการนำเข้าข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาค่าปัจจัยพื้นฐานของสมการและแสดงผลในรูปแบบแผนที่ระดับความรุนแรงการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้ศึกษาค่าปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้ประเมินการชะล้างพังทลายของดิน โดยมีรูปแบบสมการการสูญเสียดินสากล ดังนี้ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2545, 2563)

$$a = r K L S c p$$

a เป็นค่าการสูญเสียดินต่อหน่วยของพื้นที่

r เป็นค่าที่รวมทั้งปัจจัยของน้ำฝนและการไหลบ่า (rainfall and runoff erosivity factor; r – factor) ซึ่งสามารถอธิบายได้จากค่าความสัมพันธ์ของพลังงานจลน์ของเม็ดฝนที่ตกกระทบผิวน้ำดิน กับปริมาณความหนาแน่นของฝนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของปริมาณน้ำฝน 30 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – 2567 จากกรมอุตุนิยมวิทยา และนำมาประเมินค่า r – factor ในสมการ

$$r = 0.4996X - 12N415$$

เมื่อ r คือ ค่าปัจจัยการชะล้างพังทลายของฝน (เมตริกตันต่อเฮกแตร์ต่อปี)

X คือ ค่าปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี (มิลลิเมตรต่อปี)

K เป็นค่าปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (soil erodibility factor; K – factor) ซึ่งภายใต้สภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันดินแต่ละชนิดจะทนต่อการชะล้างพังทลายได้แตกต่างกันโดยจะเป็นผลมาจากสมบัติเฉพาะของดินนั้น ๆ สามารถวิเคราะห์ค่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดินนี้ จากภาพ Nomograph โดยประเมินได้จากสมบัติของดิน 5 ประการคือ 1) ผลรวมปริมาณร้อยละของดินทรายแป้งและปริมาณร้อยละของทรายละเอียดมาก 2) ปริมาณร้อยละของทราย 3) ปริมาณร้อยละของอินทรีย์วัตถุในดิน 4) โครงสร้างของดิน และ 5) การซาบซึมน้ำของดิน ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินได้ศึกษาปัจจัยดังกล่าว และให้ค่าปัจจัยอย่างง่าย โดยพิจารณาจากเนื้อดินบน สภาพพื้นที่กำเนิดดิน และภูมิภาคที่พบ การประมวลผลค่าปัจจัย K – factor จากข้อมูลทรัพยากรดิน และธรณีวิทยา

LS เป็นค่าปัจจัยความลาดชันของพื้นที่ (slope length and slope steepness factors; LS – factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการชะล้างพังทลายของดินใน 2 ทาง คือ ความยาวของความลาดเทและความชัน ตามปกติแล้วค่าการชะล้างพังทลายของดินนั้นจะเพิ่มขึ้นเมื่อความลาดชันสูงขึ้น และเมื่อความยาวของความลาดชันลดลง การประมวลผลค่าปัจจัย LS – factor จากข้อมูลทรัพยากรดิน

c เป็นค่าปัจจัยการจัดการพืช (crop management factor; c Mfactor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพืชคลุมดิน ซึ่งพืชแต่ละชนิดย่อมมีความต้านทานในการชะล้างพังทลายของดินที่ต่างกันขึ้นอยู่กับความสูงของต้น ลักษณะพุ่ม หรือการยึดอนุภาคดินของรากพืชนั้น ๆ เป็นต้น ในกรณีที่ไม่มีพืชปกคลุมดินปัจจัยนี้จะมีค่าเท่ากับหนึ่ง ส่วนกรณีที่มีพืชปกคลุมดินจะสามารถต้านทานการชะล้างพังทลายของดินได้ดีขึ้นส่งผลให้วิธีการปลูกพืชทุกชนิดจะให้ค่าปัจจัยนี้น้อยกว่าหนึ่ง การประมวลผลค่าปัจจัย c – factor จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

p เป็นค่าปัจจัยการปฏิบัติป้องกันการชะล้างพังทลาย (conservation practice) เป็นปัจจัยที่แสดงถึงมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่นั้นๆ เช่น การปลูกพืชตามแนวระดับ (contouring) การปลูกพืชสลับขวางความลาดเอียง (Strip cropping) เป็นต้น การประมวลผลค่าปัจจัย p – factor จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

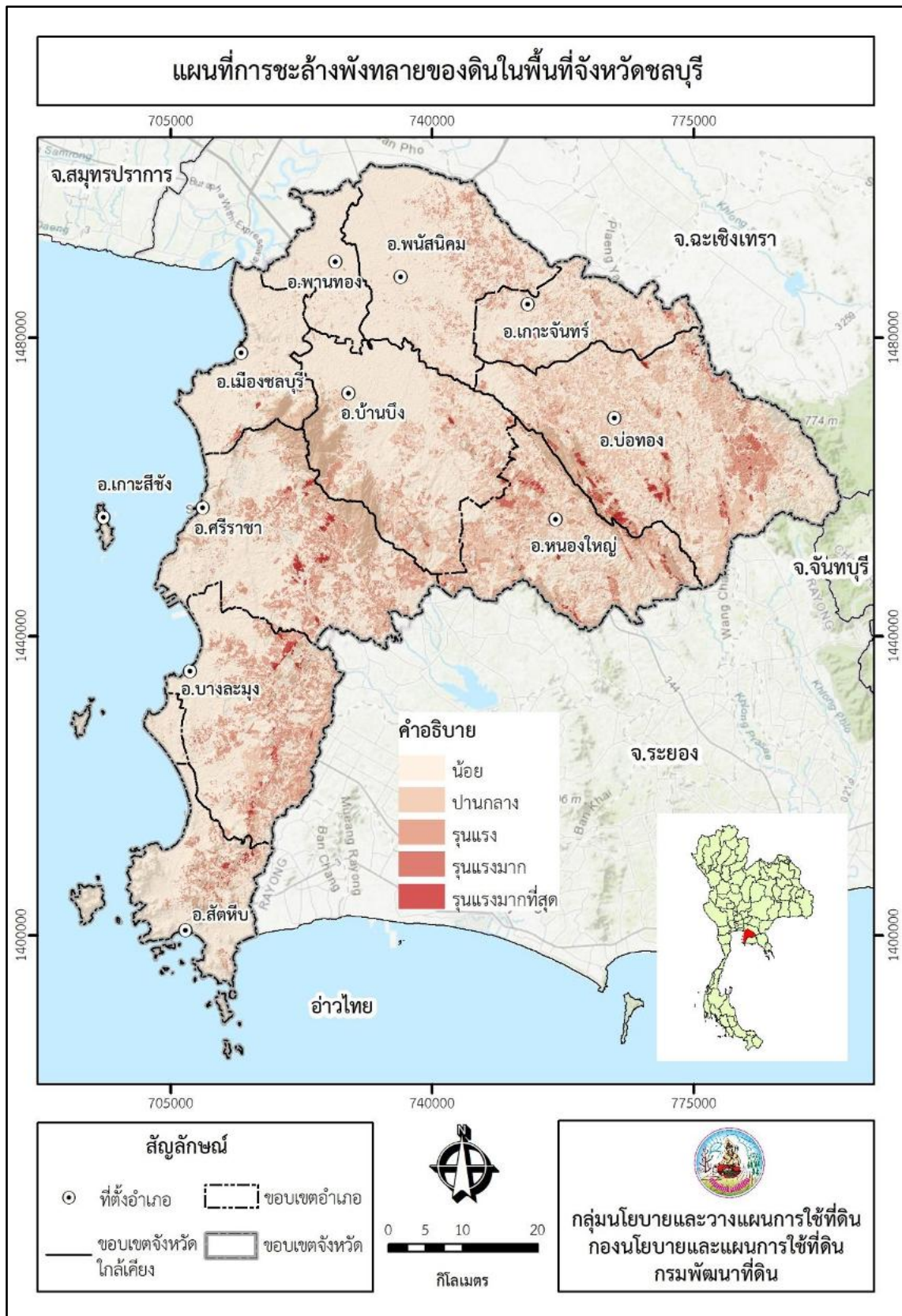
เมื่อวิเคราะห์และคำนวณค่าการสูญเสียตามสมการข้างต้น จะถูกนำมาจัดชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดินออกเป็นระดับความรุนแรง 5 ระดับ ตามการประเมินการสูญเสียดินของประเทศจากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี สามารถจำแนกระดับชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดินได้ในตารางที่ 3-13 แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (รูปที่ 3-6)

ตารางที่ 3-13 ระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ระดับการสูญเสียดิน	อัตราการสูญเสียดิน (ตัน/ไร่/ปี)	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
น้อย	0 - 2	1,816,554	66.62
ปานกลาง	2 - 5	552,735	20.17
รุนแรง	5 - 15	317,154	11.63
รุนแรงมาก	15 - 20	15,323	0.56
รุนแรงมากที่สุด	มากกว่า 20	25,109	0.92
รวม		2,726,875	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ผลการประเมินการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่มีระดับการสูญเสียดินน้อย (0 - 2 ตันต่อไร่ต่อปี) กระจายครอบคลุมพื้นที่ในทุกอำเภอของจังหวัดชลบุรี อำเภอที่พบมากใน 3 อันดับ คือ อำเภอบ่อทอง อำเภอพนสนธิคม และอำเภอศรีราชา ตามลำดับ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่มีประเภทการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ยางพารา นาข้าว ยูคาลิปตัส ซึ่งระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินมากกว่า 5 ตันต่อไร่ต่อปี เป็นการสูญเสียดินที่อาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเกษตร พบว่า จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ชะล้างพังทลายของดินที่มีอัตราการสูญเสียดินมากกว่า 5 ตันต่อไร่ต่อปี มีเนื้อที่รวม 357,586 ไร่ หรือร้อยละ 13.11 ของเนื้อที่จังหวัด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อำเภอที่พบมากใน 3 อันดับ คือ อำเภอบางละมุง อำเภอศรีราชา และอำเภอบ่อทอง ตามลำดับ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่มีประเภทการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง พืชไร่ร้าง สับปะรด และปลูกไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ดังนั้นพื้นที่ที่มีการชะล้างพังทลายของดินที่มีการสูญเสียดินมากกว่า 5 ตันต่อไร่ต่อปี จึงควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เข้ามาร่วมในการจัดการในการใช้ที่ดิน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาชะล้างพังทลายของดิน และทำให้ดินเสื่อมโทรมไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

รูปที่ 3-6 การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

บทที่ 4

การประเมินคุณภาพที่ดิน

4.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นการพิจารณาศักยภาพของหน่วยทรัพยากรที่ดินต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในระดับการจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดินที่สามารถบ่งชี้หรือเปรียบเทียบการกำหนดการใช้ที่ดินในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ รวมทั้งจะได้ทราบถึงว่ามีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด

4.1.1 การกำหนดคุณภาพที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินตามหลักการของ FAO framework ได้กำหนดคุณภาพที่ดินที่จะนำมาประเมิน 25 ปัจจัย โดยการประเมินคุณภาพที่ดิน เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี ได้พิจารณาปัจจัยคุณภาพที่ดินเพียงบางปัจจัย โดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของภูมิภาค และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ตลอดจนชนิดของพืช และความเป็นประโยชน์ที่ดิน (Land Use Requirement) ดังนั้น คุณภาพที่ดิน (Land Qualities) ที่นำมาใช้มีดังนี้

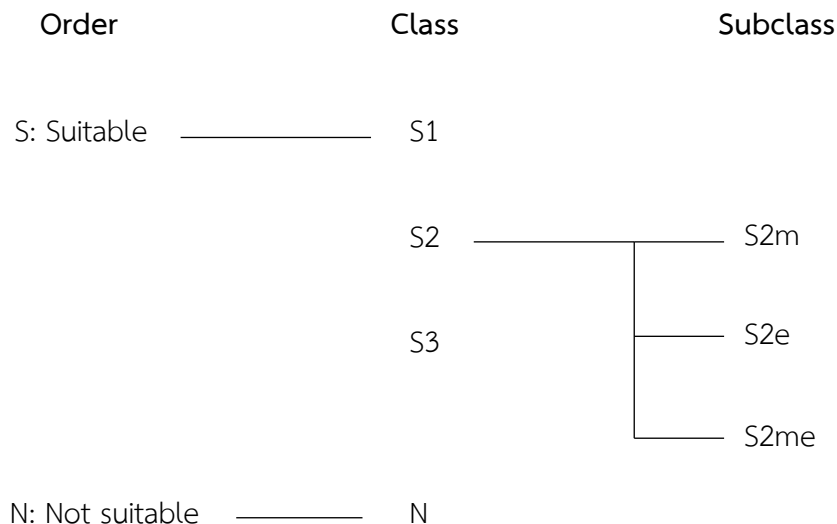
- 1) ระบอบอุณหภูมิ (Temperature regime: t) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูปลูก เพราะอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการงอกของเมล็ด ต่อการออกดอกของพืชบางชนิด และมีส่วนสัมพันธ์กับกระบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของพืช
- 2) ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture availability: m) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี
- 3) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน ทั้งนี้เพราะพืชโดยทั่ว ๆ ไป รากพืชต้องการออกซิเจนในกระบวนการหายใจ
- 4) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน
- 5) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก และความอิ่มตัวด้วยต่าง
- 6) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดินและชั้นการหยั่งลึกของราก โดยความยากง่ายต่อการหยั่งลึกของรากในดิน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเนื้อดิน โครงสร้างของดิน การเกาะตัวของดิน และปริมาณกรวดหรือเศษหินที่พบในหน้าตัดดิน
- 7) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณเกลืออิสระที่สะสมมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืช มีโซเดียมแลกเปลี่ยนได้ (exchangeable Na) น้อยกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ หรือที่เรียกว่า Salinity ถ้าความเค็มสูงมากอาจทำให้พืชตายได้ ซึ่งวัดปริมาณเกลือโดยใช้เครื่องวัดค่าการนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity Meter)
- 8) สารพิษ (Soil Toxicities: z) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของชั้น jarosite และความเป็นกรดต่างของดิน (Soil pH)

9) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization: w) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณหินโผล่ ปริมาณก้อนหิน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 นี้อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร

10) ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงโอกาสที่ดินจะถูกกัดกร่อนก็จะเป็นไปได้ง่าย

4.1.2 การจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน

จากหลักการของ FAO framework ได้จำแนกอันดับความเหมาะสมของที่ดินสอดคล้องกับระดับความต้องการปัจจัยคุณภาพที่ดินของแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน และจัดอันดับความเหมาะสมของที่ดินเป็น 2 อันดับ (Order) คือ อันดับที่เหมาะสม (Suitable order: S) และอันดับที่ไม่เหมาะสม (Not suitable order: N) เมื่อจำแนกอันดับความเหมาะสมแล้ว ยังสามารถแบ่งชั้นระดับความเหมาะสมในการทำการเกษตรได้ เป็น 3 ชั้น (Class) ได้แก่ ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (Highly suitable: S1) ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable: S2) และชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable: S3) ซึ่งในแต่ละชั้นความเหมาะสมยังสามารถแบ่งออกเป็นชั้นย่อย (Subclass) โดยชั้นย่อยนี้สะท้อนข้อจำกัดสูงสุดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของพืชที่ทำการประเมินความเหมาะสมของหน่วยที่ดิน ซึ่งโครงสร้างการจำแนกความเหมาะสมของที่ดินดังรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 โครงสร้างการจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน

4.2 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

จังหวัดชลบุรี พบว่ามีประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจหลักๆ ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน ยางพารา สับปะรด มะพร้าว มะม่วง มะม่วงหิมพานต์ ขนุน และทุเรียน จากการประเมินความเหมาะสมของที่ดินตามคู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ (บัณฑิต และคำรณ, 2542) (รายละเอียดการประเมินคุณภาพที่ดินแสดงในภาคผนวกที่ 3) สามารถสรุปชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้

1) ข้าวนาปี

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเสียหายจากสารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

2) ข้าวนาปรัง

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสารพิษ (Soil Toxicities: z)

3) อ้อยโรงงาน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

4) มั่นสำปะหลัง

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

5) ยูคาลิปตัส

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

6) ปาล์มน้ำมัน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

7) ยางพารา

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

8) สับปะรด

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสารพิษ (Soil Toxicities: z) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

9) มะพร้าว

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

10) มะม่วง

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

11) มะม่วงหิมพานต์

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้าน ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

12) ชนุน

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้าน ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

13) ทุเรียน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability: o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability: s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity: n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions: r) สารพิษ (Soil Toxicities: z) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts: x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard: e)

บทที่ 5

กระบวนการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน

5.1 นโยบายแห่งรัฐ

นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการใช้ที่ดิน มีทั้งเป้าหมาย กฎหมาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ดังนี้ (ตารางที่ 5-1)

5.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560¹

มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.1.2 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)²

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 มีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 18 วันที่ 6 เมษายน 2560

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

2) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

5.1.3 แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: ทรัพยากรดิน

มีประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็น ได้แก่

1) ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีเป้าหมาย คือ (1) ประเทศมีแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และเป็นปัจจุบัน สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และ (2) เกษตรกรสามารถนำข้อมูลแผนการใช้ที่ดินผ่านระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและช่องทางอื่น ๆ ไปใช้ในการพัฒนา

2) ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมาย คือ (1) พื้นที่ทางการเกษตรมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีการขยายพื้นที่เขตเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นรูปธรรม และ (2) พื้นที่การเกษตรในพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5.1.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)³

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ การกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นแม่แบบของการวางแผนด้านเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ รวมถึงเป็นเป้าหมายร่วมที่คนในสังคมพยายามขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เดินไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง ให้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2570 ประกาศ ณ วันที่ 24 ตุลาคม พุทธศักราช 2565 เป็นปีที่ 7 ในรัชกาลปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เป็นแผนระดับที่ 2 ที่แปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ข้างหน้า ตั้งแต่ปี 2566 - 2570 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นฐานของหลักการแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด Resilience (การสร้างความสามารถในการล้มแล้วลุกไว) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs:-Sustainable Development Goals) และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy: การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว) เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 คือ

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1 วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565

การ "พลิกโฉม" ประเทศไทย สู่ "สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน" โดยมีเป้าหมายหลัก 5 ประการ คือ (1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (3) มุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม (4) เปลี่ยนผ่านการผลิตและบริการไปสู่ความยั่งยืน และ (5) การเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดจุดหมายการพัฒนาประเทศไทยไว้ 13 หมายเหตุ ครอบคลุม 4 มิติการพัฒนา ได้แก่

1) มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย ประกอบด้วย 6 หมายเหตุ ได้แก่ หมายเหตุที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง หมายเหตุที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน หมายเหตุที่ 3 ไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่สำคัญของโลก หมายเหตุที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง หมายเหตุที่ 5 ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค และหมายเหตุที่ 6 ไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะและอุตสาหกรรมดิจิทัลของอาเซียน

2) มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย 3 หมายเหตุ ได้แก่ หมายเหตุที่ 7 ไทยมี SMEs (Small and Medium Enterprises:- ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) ที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ หมายเหตุที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน หมายเหตุที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม

3) มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 หมายเหตุ ได้แก่ หมายเหตุที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ และหมายเหตุที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4) มิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ ประกอบด้วย 2 หมายเหตุ ได้แก่ หมายเหตุที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และหมายเหตุที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน

5.1.5 นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566-2580)⁴
 มีวิสัยทัศน์ คือ “การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน” ประกอบด้วยนโยบายหลัก 4 ด้าน ได้แก่

1) ประเด็นนโยบายด้านที่ 1 การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐในภาพรวม และมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 140 ตอนพิเศษ 32 ง หน้า 96 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2566

แนวทางการพัฒนา

- (1) การแก้ไขปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ
 - การแก้ไขแนวเขตที่ดินของรัฐ
 - การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ
- (2) การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
 - การป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ
 - การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
 - การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ
- (3) การอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ

ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

- การอนุรักษ์ สงวน หักห้าม และคุ้มครองพื้นที่ป่าเพื่อความสมดุลของระบบนิเวศ
- การดูแลรักษาและบริหารจัดการพื้นที่ป่าให้คงสภาพในการรักษาความสมดุล

ทางธรรมชาติ

- การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้คืนความสมบูรณ์ด้วยการมีส่วนร่วม

2) ประเด็นนโยบายด้านที่ 2 การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน มีความสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และความมั่นคงของประเทศ ตามหลักการพัฒนายั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

- (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน
 - การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชน
- (2) การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม
 - การป้องกันคุณภาพดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์
 - การฟื้นฟู ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพดินที่เสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์
- (3) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ
 - การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อสร้างความ

มั่นคงทางอาหาร

- การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบทให้มีความสามารถในการปรับตัว เพื่อรองรับความเสี่ยงและภัยพิบัติ
- การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานอย่างสมดุลและยั่งยืน
- การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำอย่างเหมาะสมและยั่งยืน สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่
- การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

3) ประเด็นนโยบายด้านที่ 3 การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสม และเป็นธรรม รวมถึงการจัดการที่ดินทำกิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกิน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

แนวทางการพัฒนา

- (1) การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม
 - การยกระดับเครื่องมือกระจายการถือครองที่ดิน
 - การพัฒนากลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน
- (2) การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
 - การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์
 - การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดที่ดินให้ประชาชนในลักษณะอื่น

4) ประเด็นนโยบายด้านที่ 4 การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ให้เกิดความเป็นเอกภาพ

แนวทางการพัฒนา

- (1) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพ
 - การพัฒนากลไกเชิงสถาบันและบุคลากร
 - การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม
- (2) การพัฒนาเครื่องมือ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม
 - การพัฒนาโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ
 - การพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
- (3) การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
 - การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม
 - การเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม

5.1.6 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก (พ.ศ. 2566-2570)

1) ประเด็นการพัฒนาที่ 1 พัฒนาพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม มุ่งสู่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ดีและทันสมัย

1.1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปรับปรุงเส้นทางคมนาคม โลจิสติกส์ให้สามารถรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การขนส่งสินค้าและการขนส่งมวลชน และรองรับการเติบโตของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

1.2) พัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน รองรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และยกระดับอุตสาหกรรม 4.0

1.3) ส่งเสริมการตลาด พัฒนาผู้ประกอบการ และแรงงาน เพื่อรองรับการเติบโตของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

1.4) พัฒนาแหล่งน้ำให้มีปริมาณกักเก็บเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมืองและภาคอุตสาหกรรม

2) ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานและมีมูลค่าสูง

2.1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำและระบบการบริหารจัดการน้ำ เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร

2.2) ส่งเสริม พัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และสร้างมูลค่าให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงและปลอดภัยได้มาตรฐาน

2.3) ส่งเสริมการตลาด และเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางจำหน่าย

2.4) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการผลิตและแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

2.5) ส่งเสริมการศึกษา วิจัยและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร

3) ประเด็นการพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมและ พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1) อนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้มีความอุดมสมบูรณ์

3.2) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.3) ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าออกมารบกวนประชาชน

3.4) ปรับปรุงพื้นที่แหล่งอาหารสำหรับสัตว์ป่า

3.5) ส่งเสริมการบริหารจัดการขยะทั้งบนบกและในทะเล (รวมบริเวณชายหาดและแนวปะการัง)

3.6) ป้องกันการกัดเซาะแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

3.7) ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1.7 แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวน

1) ประเด็นการพัฒนาที่ 1 สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมอุตสาหกรรม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

1.1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมและดิจิทัลตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกัน

1.2) ส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีสะอาดในกระบวนการผลิต

1.3) สนับสนุนให้อุตสาหกรรมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตอุตสาหกรรม

1.4) ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์และธุรกิจระดับชุมชนได้รับการรับรองมาตรฐาน

2) ประเด็นการพัฒนาที่ 3 สร้างเสริมนวัตกรรมเกษตร สู่เศรษฐกิจ BCG

2.1) พัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีดิจิทัลนวัตกรรมเกษตร

2.2) ส่งเสริมพัฒนาการเกษตรอัจฉริยะ

2.3) พัฒนาเกษตรกรในการผลิตการเกษตรให้มีมาตรฐาน

2.4) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตและคุณภาพด้านการจัดการหลัง เก็บเกี่ยว

2.5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมในการแปรรูปการเกษตร

2.6) ส่งเสริมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์

2.7) ส่งเสริมการตลาดและเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางจำหน่าย

2.8) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.9) ส่งเสริมเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการเกษตร

2.10) เพิ่มพื้นที่เก็บน้ำไว้ในฤดูแล้งและรับน้ำในฤดูฝนบรรเทาอุทกภัย

2.11) ก่อสร้างและพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ

3) ประเด็นการพัฒนาที่ 6 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

3.1) ฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพิ่มแหล่งน้ำ อาหาร แร่ธาตุให้มีความอุดมสมบูรณ์โดยการมีส่วนร่วม

3.2) ปรับปรุงพื้นที่แหล่งอาหารสำหรับสัตว์ป่า

3.3) เพิ่มจำนวนแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำและหญ้าทะเล

3.4) ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วม

3.5) การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม แม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติให้มี

ระบบนิเวศที่ดี

3.6) สร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชน เพื่อระดมความร่วมมือในการคุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง

ตารางที่ 5-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี

ลำดับ ที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม
3	แผนปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570	หมวดหมู่ที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป มูลค่าสูง หมวดหมู่ที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ หมวดหมู่ที่ 11 ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
5	นโยบายและแผนการบริหาร จัดการที่ดินและทรัพยากรดินของ ประเทศ (พ.ศ. 2566-2580)	ประเด็นนโยบายด้านที่ 2 การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประเด็นนโยบายด้านที่ 4 การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อ การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ
6	แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออก(พ.ศ. 2566-2570)	ประเด็นการพัฒนาที่ 1 สร้างฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหารเพื่อ สุขภาพมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
7	แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)	ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การพัฒนาการผลิต การแปรรูป การตลาดและ ระบบ Logistics สินค้าเกษตรมาตรฐานด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนาและยกระดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และบริการที่เน้นคุณค่า ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ประเด็นการพัฒนาที่ 4 การพัฒนาคุณภาพคนและเสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัยทางสังคม

5.2 การวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่

จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,726,875 ไร่ เป็นที่ราบถึงเนินเขา และที่ราบชายฝั่งทะเล ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง พื้นที่สูงชันและภูเขาสูง รวมถึงเกาะน้อยใหญ่ ตอนกลางของจังหวัดชลบุรี มีภูเขาทอดเป็นแนวยาวจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงพื้นที่บริเวณอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบ้านบึง และอำเภอศรีราชา โดยอำเภอศรีราชานั้นเป็นต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระ เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคหลักแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี ส่วนสภาพพื้นที่ที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา พบอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดชลบุรี พื้นที่มีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายลูกกระพรวน ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินในการทำเกษตรกรรม

5.2.1 ความต้องการด้านทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ประมาณ 873,695 ไร่ ซึ่งป่าสงวนแห่งชาติทั้งสองแห่ง กรมป่าไม้ได้ส่งมอบป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมให้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยสภาพป่าส่วนใหญ่ในจังหวัดชลบุรีเป็นป่าเบญจพรรณ ไม้สักผสมป่าเต็งรัง มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง พันธุ์ไม้เด่น ได้แก่ ประดู่ แดง มะค่าแต้ สะเดา ตะแบก มะขามป้อม ชงโค มีไฟรวกขึ้นกระจายอยู่ทั่วไป มีการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน กระตุ้นให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร รูปแบบการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ป่าไม้ของประเทศมีพื้นที่ป่าไม้ลดลง

ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เกิดจากความต้องการ ดังนี้

- 1) การบุกรุกป่าไม้เพื่อทำการเกษตร เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย โดยประชาชนที่มีฐานะยากจน และไม่มีที่ดินทำกิน ตลอดจนการขายที่ดินทำกินที่มีเอกสารสิทธิ์หรือสิทธิทำกินให้แก่นายทุนแล้วบุกรุกพื้นที่ใหม่
- 2) การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือน คอกปศุสัตว์ ทำไม้ฟืนและเผาถ่าน
- 3) การลักลอบขุดดินลูกรังในพื้นที่ป่าไม้
- 4) การจุดไฟเผาป่าเพื่อล่าสัตว์และเก็บหาของป่า

5.2.2 ความต้องการด้านเศรษฐกิจ

1) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรี (GPP) ปี 2566 ณ ราคาคงที่ เท่ากับ 1,188.192 ล้านบาท รายได้หลักสาขาอุตสาหกรรม มูลค่ารวม 677,904 ล้านบาท หรือร้อยละ 57.06 รายได้รองลงมาจากที่พักแรมและบริการด้านอาหาร มูลค่ารวม 226,650 ล้านบาท หรือร้อยละ 19.08 และด้านการบริการ มูลค่ารวม 155,207 ล้านบาท หรือร้อยละ 13.07 โดยมาจากสาขาเกษตรกรรม มูลค่ารวม 22,164 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.87 ของ GPP

2) ด้านการผลิต จังหวัดชลบุรี มีแม่น้ำบางปะกง ไหลผ่านบางส่วนของอำเภอบ้านบึง อำเภอพานทอง และอำเภอนันทนาคมน พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีลำน้ำคลองหลวงยาว 130 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอบ่อทอง และอำเภอบ้านบึง ผ่านอำเภอนันทนาคมน ไปบรรจบเป็นคลองพานทองไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกง โดยดินตะกอนอันอุดมสมบูรณ์จากการพัดพาของแม่น้ำบางปะกงนี้เอง ได้ก่อให้เกิดที่ราบลุ่มเหมาะสมต่อการเกษตรกรรม เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ทางตอนเหนือของพื้นที่ มีระบบชลประทานจากอ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำบางค้อ อ่างเก็บน้ำมาบประชัน และอ่างเก็บน้ำคลองหลวงรัชชโลทร

3) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 1,465,573 ไร่ หรือร้อยละ 53.74 ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้น จำนวน 660,172 ไร่ หรือร้อยละ 45.05 ของเนื้อที่จังหวัด รองลงมาเป็นพืชไร่ จำนวน 455,095 ไร่ หรือร้อยละ 16.69 ของเนื้อที่จังหวัด ไม้ผล จำนวน 111,923 ไร่ หรือร้อยละ 7.64 ของเนื้อที่จังหวัด และพื้นที่นา จำนวน 110,281 ไร่ หรือร้อยละ 7.53 ของเนื้อที่จังหวัด

5.2.3 ความต้องการในการจัดการปัญหาด้านสังคม

1) ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างเต็มตัวจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดและอัตราการตายลดลง และประชากรจังหวัดชลบุรีเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ มีสัดส่วนผู้สูงอายุ ร้อยละ 20.69 สูงเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ มีผู้สูงอายุที่ยังทำงานหารายได้เลี้ยงตนเอง และครอบครัว ประมาณร้อยละ 47.15 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการจัดการด้านสังคม การพึ่งพิงสมาชิกในครอบครัวสูงขึ้น

2) อัตราการเกิดลดลงส่งผลกระทบต่อวัยแรงงานที่จะเพิ่มขึ้นน้อยลงในอนาคต โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตรกรรมซึ่งคนไทยค่อนข้างเลือกงาน ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว อันจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด และประเทศในระยะยาว

5.2.4 ความต้องการในการจัดการปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) ภัยแล้ง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและระบบบริหารจัดการน้ำที่ไม่ครอบคลุม และเพียงพอต่อภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม

2) ตลิ่งริมแม่น้ำทรุดตัวจากการกัดเซาะของน้ำ การขุดดินและทรายบริเวณริมตลิ่ง เพื่อใช้ในการก่อสร้างทำให้โครงสร้างดินอ่อนตัว

3) เกษตรกรปล่อยน้ำจากการทำเกษตรที่มีสารเคมีเจือปนลงในแหล่งน้ำ ทำให้คุณภาพน้ำลดลงไม่เหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีที่มากเกินไปในการทำเกษตร

4) การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมลงในแหล่งน้ำ จากการผลิตและการบำบัดน้ำเสียที่ไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลต่อคุณภาพน้ำ สุขภาพประชาชน และระบบนิเวศ

5.3 การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน

การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT) ประกอบด้วย การประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาจังหวัด 2 ปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยภายใน (Internal Factor) ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) เพื่อระบุทรัพยากรหลัก และความได้เปรียบที่มีอยู่ของจังหวัดชลบุรี

2) ปัจจัยภายนอก (External Factor) ได้แก่ การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม (Threats) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัดชลบุรี พิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ ใช้โอกาสให้เกิดประโยชน์ และรับมือกับความเสี่ยงล่วงหน้า

5.3.1 SWOT

1) จุดแข็ง (Strengths: S)

(1) ภาคเกษตรมีครบทั้ง พืช ประมง ปศุสัตว์ ที่สร้างมูลค่าเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน สับปะรด อ้อย ไข่ เนื้อ ไข่ไก่ และสุกร นอกจากนี้การมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลยังทำให้เกิดการผลิตในสาขาประมงที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของพื้นที่ ได้แก่ การทำประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และการทำประมงทะเล

(2) จังหวัดมีที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และที่ตั้งหน่วยทหาร เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาในจังหวัดและมีความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ ได้แก่ มีพื้นที่ติดทะเล มีพื้นที่ใกล้กรุงเทพมหานคร ระยะทาง 79 กิโลเมตร เป็น 1 ใน 3 ของจังหวัดที่อยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

(3) เป็นศูนย์กลางที่ตั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของประเทศ เป็นแหล่งที่ตั้งของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ที่ประกอบไปด้วยนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ นิคมอุตสาหกรรมดับบลิวเอชเอ นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย และมีแนวโน้มเติบโตเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสมัยใหม่ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญ เนื่องจากมีศักยภาพพร้อมต่อการพัฒนาในพื้นที่ และแหล่งจ้างงานที่สำคัญของภาคตะวันออกและของประเทศ

(4) มีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมาก เช่น โรงงานผลิตน้ำตาลทราย โรงงานผลิตสับปะรดกระป๋อง โรงงานผลิตน้ำมันปาล์ม โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางพารา โรงฆ่าสัตว์ เพื่อการส่งออก

(5) จังหวัดชลบุรีมีการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดี ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนที่เข้มแข็ง และภาครัฐที่ให้การสนับสนุน

2) จุดอ่อน (Weaknesses: W)

(1) การขยายตัวของอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรเป็นสังคมเมืองและอุตสาหกรรมทำให้มีประชากรแฝงและแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นจำนวนมาก เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาคูณภาพชีวิต ปัญหาด้านสาธารณสุข (โรคติดต่อ) รวมถึงปัญหาสุขภาพจิต

(2) การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อย่างรวดเร็วและการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ทำให้ประสบปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและชีวนามัย และปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

(3) การขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่มีทักษะสูง ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับภาพรวมของประเทศ ประชากรวัยแรงงานมีจำนวนลดลง ขณะที่ประชากรในวัยพึ่งพิง ซึ่งมีทักษะฝีมือในระดับต่ำมีจำนวนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของประเทศ

(4) การบริหารจัดการน้ำยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากความต้องการน้ำเพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงความต้องการน้ำในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ประกอบกับที่ปริมาณน้ำฝนที่ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการและแหล่งน้ำสำหรับกักเก็บน้ำมีจำกัด ไม่สามารถรองรับการขยายตัวดังกล่าวได้ ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำ

(5) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับผลผลิตที่ปลอดภัย เนื่องจากราคาผลผลิตที่ผลิตแบบปลอดภัยกับที่ผลิตโดยใช้สารเคมี มีราคาไม่แตกต่างกัน แต่กระบวนการผลิตแบบปลอดภัยมีขั้นตอนที่ยุ่งยากมากกว่า

3) โอกาส (Opportunities: O)

(1) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และผังเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งจังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในพื้นที่ดำเนินการดังกล่าว โดยเป็นศูนย์กลางในการลงทุนด้านอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศและภูมิภาคอาเซียนที่มีความพร้อมและขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ด้วยการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค

(2) จังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในพื้นที่นำร่องการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) โดยเฉพาะพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและ 7 ชุมชนโดยรอบ ด้วยการติดตั้ง Smart Pole หรือเสาพระราชรัฐ ซึ่งเป็นเสาที่มีไฟฟ้าเลี้ยงและเชื่อมต่อกับสายสื่อสาร ติดตั้งกล้องวงจรปิด ใช้ติดตามการจราจรและดูแลเรื่องอาชญากรรม ถือเป็น Digital Infrastructure ของเมือง เพื่อเป็นการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน ด้วย Internet of Things (IoT)

(3) ระบบขนส่งและโลจิสติกส์ที่หลากหลาย ทั้งระบบขนส่งทางถนน ระบบราง การขนส่งทางน้ำ อีกทั้งมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา ทำให้มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการขนส่งและบรรจุภัณฑ์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไปในอนาคต สามารถเชื่อมโยงทั้งในพื้นที่และระหว่างพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) จังหวัดชลบุรีมีนโยบายส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (เกษตรปลอดภัย เกษตรอัตลักษณ์ เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป เกษตรอัจฉริยะ และระบบนิเวศเกษตร) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ความต้องการของตลาด และสามารถแข่งขันได้ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

(5) กระแสโลกรวมถึงคนไทยมีความต้องการบริโภคอาหารปลอดภัย/ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัย/อาหารเพื่อสุขภาพ จึงเป็นโอกาสสำคัญของจังหวัดชลบุรีในการสร้างรายได้ให้กับประชาชน วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพด้านการเกษตรสูง ผลผลิตทางการเกษตร มีคุณภาพและปลอดภัยได้มาตรฐาน

4) ภัยคุกคาม (Threats: T)

(1) การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ฤดูกาล และส่งผลให้เกิดภัยธรรมชาติด้านต่าง ๆ เช่น ฤดูฝน ประสบปัญหาน้ำท่วม ขณะที่ฤดูแล้งประสบปัญหาภัยแล้ง ขาดแคลนน้ำ

(2) ปัญหาการย้ายถิ่น อพยพไปสู่เมืองใหญ่เพื่อประกอบอาชีพในภาคการผลิตอื่น ทำให้ขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

(3) วิกฤตเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลต่อการส่งออก ราคาสินค้าเกษตร สินค้าอุปโภค - บริโภค และความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย มีปัญหานี้สิน

5.3.2 TOWS Matrix

1) กลยุทธ์เชิงรุก SO

(1) ส่งเสริมเกษตรแปรรูปอัจฉริยะ (S1 S3 S4+O1 O4 O5)

- ใช้โรงงานที่มีอยู่และแรงสนับสนุนจาก EEC ร่วมกับกระแสผู้บริโภคที่ต้องการอาหารปลอดภัย เพื่อผลักดันผลิตภัณฑ์เกษตรสู่ตลาดพรีเมียมในประเทศและส่งออก

(2) พัฒนา Smart City ควบคู่กับ Smart Farming (S2 S5+O2 O4)

- ใช้ศักยภาพเมืองอัจฉริยะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรแบบแม่นยำ ร่วมกับการประสานงานทุกภาคส่วน

(3) พัฒนาศูนย์กลาง Logistics ด้านสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม (S2 S3+O3)

- ใช้ที่ตั้งทางยุทธศาสตร์และระบบคมนาคมหลากหลายเพื่อขยายเครือข่ายโลจิสติกส์

2) กลยุทธ์เชิงรับ ST

(1) ใช้ความร่วมมือหลายภาคส่วนเพื่อลดผลกระทบภัยธรรมชาติ (S5+T1)

- จัดตั้งเครือข่ายป้องกันและเตือนภัยล่วงหน้าโดยใช้เทคโนโลยี IoT

(2) ใช้อุตสาหกรรมและการเกษตรที่มีอยู่สร้างอาชีพในท้องถิ่น ลดการอพยพ (S1 S3 S4+T2)

- พัฒนาแรงงานในพื้นที่ให้สามารถทำงานในภาคแปรรูปเกษตรและอุตสาหกรรมใกล้บ้าน

(3) ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้ตอบโจทย์ตลาดในประเทศช่วงเศรษฐกิจซบเซา (S1 S4+T3)

3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO

(1) ส่งเสริมการฝึกอบรมแรงงานทักษะสูงในเขต EEC และ Smart City (W3+O1 O2)

- พัฒนาแรงงานตอบโจทย์อุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่

(2) ส่งเสริมเกษตรปลอดภัยผ่านมาตรการสนับสนุน เช่น เงินอุดหนุน/ตลาดพรีเมียม

(W5+O4 O5)

(3) พัฒนาโครงสร้างน้ำและจัดทำแผนน้ำอัจฉริยะร่วมกับการขยายเมือง (W4+O1 O2)

4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน WT

(1) พัฒนาแผนผังเมืองแบบยั่งยืนควบคู่กับการควบคุมสิ่งแวดล้อมและชุมชนเมือง

(W1 W2+T1 T2)

(2) จัดตั้งโครงการพัฒนาแรงงานเกษตรในท้องถิ่นเพื่อป้องกันการย้ายถิ่น (W3+T2)

(3) ยกกระดับเกษตรกรให้เห็นความสำคัญของเกษตรปลอดภัย ลดความเสี่ยงจากตลาด

และวิกฤตเศรษฐกิจ (W5+T3)

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 เขตการใช้ที่ดิน

ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีสามารถกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้ 6 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย และป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เขตเกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตอุตสาหกรรม พื้นที่แหล่งน้ำ และเขตพื้นที่อื่น ๆ ดังตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี	321,629	11.79
1.1 เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์	233,163	8.55
Mเขตคุ้มครองสภาพป่า	185,761	6.81
Mเขตฟื้นฟูสภาพป่า	9,747	0.36
Mเขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	37,655	1.38
1.2 เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	88,466	3.24
Mเขตบำรุงรักษาสภาพป่า	29,298	1.07
Mเขตฟื้นฟูสภาพป่า	6,184	0.23
Mเขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	52,984	1.94
2. เขตเกษตรกรรม	1,385,491	50.81
2.1 เขตเกษตรกรรมชั้นดี	59,610	2.18
Mเขตทำนา	49,722	1.82
Mเขตปลูกพืชไร่	3,524	0.13
Mเขตปลูกไม้ยืนต้น	3,471	0.13
Mเขตปลูกไม้ผล	2,502	0.09
Mเขตปลูกพืชอื่น ๆ (พืชสวน, พืชน้ำ)	323	0.01
Mเขตพื้นที่พืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	68	0.00
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	922,714	33.84
Mเขตทำนา	541	0.02
Mเขตปลูกพืชไร่	373,063	13.68
Mเขตปลูกไม้ยืนต้น	469,925	17.23
Mเขตปลูกไม้ผล	74,984	2.75
Mเขตปลูกพืชสวน	4,201	0.16

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
2.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	290,896	10.67
2.3.1 เขตส่งเสริมปรับเปลี่ยนการผลิต	284,956	10.45
Mเขตทำนา	59,681	2.19
Mเขตปลูกพืชไร่	78,003	2.86
Mเขตปลูกไม้ยืนต้น	132,021	4.84
Mเขตปลูกไม้ผล	13,248	0.49
Mเขตปลูกพืชสวน	2,003	0.07
2.3.2 เขตพัฒนาร่วมระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	5,940	0.22
2.4 เขตปศุสัตว์	39,480	1.45
2.5 เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	72,791	2.67
3. พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	658,719	24.16
3N เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	629,722	23.10
3N ระบบโครงข่ายคมนาคม	28,997	1.06
4. เขตอุตสาหกรรม	56,520	2.07
4N เขตพัฒนาอุตสาหกรรม	15,522	0.57
4N เขตอุตสาหกรรมเหมืองแร่	40,998	1.50
5. พื้นที่แหล่งน้ำ	99,818	3.66
5N แหล่งน้ำธรรมชาติ	21,598	0.79
5N แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	78,220	2.87
6. เขตพื้นที่อื่นๆ (เบ็ดเตล็ด)	204,698	7.51
รวมทั้งหมด	2,726,875	100.00

หมายเหตุ: n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

6.1.1 เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี มีเนื้อที่รวม 321,629 ไร่ หรือร้อยละ 11.79 ของเนื้อที่จังหวัด แบ่งออกเป็น 3 เขต คือ เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ และเขตคงสภาพป่านอกป่าไม้ตามกฎหมาย พื้นที่เขตนี้เป็นบริเวณที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่เตรียมประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และบริเวณที่มีมติคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่ดิน เขตพื้นที่ป่าไม้เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์หลักของการประกาศเขต และมาตรการของการใช้ที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรีต่าง ๆ ดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีเนื้อที่ 233,163 ไร่ หรือร้อยละ 8.55 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้อยู่ในพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ หรือพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หรือ 2 พื้นที่เขตนี้กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก ตลอดจนการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินถล่ม การชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัยและนันทนาการของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่เด่นชัดในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นป่าสมบูรณ์ให้คงสภาพอยู่เพื่อรักษาความสมดุลในระบบนิเวศวิทยาภายในพื้นที่ ดังนั้นข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่ในพื้นที่ดังกล่าวจึงควรดำเนินการดังนี้

- (1) ควรมีให้มีการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ
- (2) ควรมีการบำรุงรักษาสภาพป่าธรรมชาติตามหลักวิชาการ
- (3) ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ให้มีประสิทธิภาพ และมีผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการกับผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาด
- (4) ถ้าบริเวณนี้มีการบุกรุกพื้นที่ในภายหลัง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ในพื้นที่ควรรีบดำเนินการปลูกป่าทดแทนโดยเร็ว เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่ของการบุกรุกต่อไป
- (5) ควรส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ในพื้นที่

2) เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ 88,466 ไร่ หรือร้อยละ 3.24 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นบริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่ที่เป็นป่าเศรษฐกิจ (โซน E) ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบริเวณเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 4 และ 5 ตามมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ โดยจำแนกพื้นที่ที่กั้นเขตปฏิรูปที่ดินออกแล้ว พื้นที่เขตนี้กำหนดไว้ เพื่อเป็นแหล่งผลิตไม้และของป่า โดยจัดทำในรูปแบบของป่าชุมชน เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และของป่า หรือให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการปลูกป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ หรือให้ภาคเอกชนทำการปลูกป่าในบริเวณป่าเสื่อมโทรม เขตนี้เมื่อพิจารณาจากข้อมูลผลการสำรวจสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน สามารถจำแนกออกเป็นบริเวณที่มีสภาพป่าไม้สมบูรณ์ บริเวณที่มีสภาพป่าไม้ เสื่อมโทรมหรือไม้ละเมาะ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการทำไม้และการเกษตรในอดีต และพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรและปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน เป็นพื้นที่รอการพิสูจน์สิทธิ์

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- (1) ควรมีให้มีการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ
- (2) ควรมีการบำรุงรักษาสภาพป่าธรรมชาติตามหลักวิชาการ
- (3) ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าให้มีประสิทธิภาพ และมีผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการกับผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาด
- (4) ถ้าบริเวณนี้มีการบุกรุกพื้นที่ในภายหลัง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ควรรีบดำเนินการปลูกป่าทดแทนโดยเร็ว เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่ของการบุกรุกต่อไป
- (5) ควรส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงเห็นคุณค่าของ ทรัพยากรป่าไม้และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ในพื้นที่เพื่อเป็นการรักษาสภาพป่าไม้ให้สมบูรณ์ และให้ทรัพยากรป่าไม้มีผลผลิตสม่ำเสมอตลอดไป ในขณะเดียวกันควรกำหนดมาตรการในการใช้ ประโยชน์จากป่าไม้และการหาของป่าร่วมกันระหว่างองค์กรของราษฎรในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ที่รับผิดชอบและเสริมความรู้ให้กับราษฎรในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของป่าไม้

6.1.2 เขตเกษตรกรรม มีเนื้อที่ 1,385,491 ไร่ หรือร้อยละ 50.81 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่เขตการเกษตรนี้เป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตนี้เกษตรกรมีการใช้พื้นที่เพื่อทำการเกษตร เช่น นาข้าว พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ยืนต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการเกษตรและทิศทางการพัฒนาพื้นที่นี้ สามารถแบ่งพื้นที่เขตการเกษตรเป็น 3 เขต คือ เขตเกษตรกรรมชั้นดี เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง และเขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมชั้นดี พื้นที่ของเขตนี้กำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมในพื้นที่ชลประทาน มีเนื้อที่ 59,610 ไร่ หรือร้อยละ 2.18 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นพื้นที่ซึ่งรัฐมีการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรกรรม เช่น โครงการชลประทาน และเป็นพื้นที่ซึ่งดินมีศักยภาพในการผลิตปานกลางถึงสูง แต่อาจมีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินบางประการที่สามารถแก้ไขได้ง่าย พื้นที่เขตเกษตรกรรมชั้นดี แบ่งเป็น 6 เขตย่อย ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดิน ดังนี้

(1) เขตทำนา มีเนื้อที่ 49,722 ไร่ หรือร้อยละ 1.82 ของเนื้อที่จังหวัด มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีระบบชลประทานทำให้สามารถทำนาได้ผลผลิตสูง ที่ดินมีศักยภาพในการผลิตข้าว พื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(2) เขตปลูกพืชไร่ มีเนื้อที่ 3,524 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่จังหวัด สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างเรียบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีระบบชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ โดยปัจจุบันมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกอ้อยโรงงานและมันสำปะหลัง เกษตรกรสามารถเปลี่ยนการใช้ที่ดินจากการปลูกพืชไร่มาเป็นการปลูกไม้ผลหรือพื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 3,471 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่จังหวัด สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีระบบชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพในการปลูกไม้ยืนต้น โดยปัจจุบันมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกยูคาลิปตัส ปาล์มน้ำมัน และยางพารา พื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(4) เขตปลูกไม้ผล มีเนื้อที่ 2,502 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่จังหวัด สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีระบบชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพในการปลูกไม้ผล โดยปัจจุบันมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกมะม่วง กล้วย และมะละกอ พื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(5) เขตปลูกพืชอื่น ๆ (พืชสวน, พืชไร่) มีเนื้อที่ 323 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่จังหวัด สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึก มีระบบชลประทาน โดยปัจจุบันมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกพืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ พื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(6) เขตปลูกพืชบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีเนื้อที่ 68 ไร่ สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีระบบชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพในการปลูกไม้ยืนต้น โดยปัจจุบันมีการใช้ที่ดินปลูกส้มโอ โดยเฉพาะพันธุ์ขาวแตงกวา พื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนเกษตรอินทรีย์ได้

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

(1) ควรพัฒนาเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
 (2) ควรพัฒนาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ของพืช และสัตว์ ปลา เพิ่มขึ้น
 (3) แปลงนาข้าว ควรมีการปรับปรุงสภาพพื้นที่ในให้สม่ำเสมอ เพื่อควบคุมระดับการขังของน้ำ ในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสม

(4) ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินเพิ่มการอุ้มน้ำของดิน และเพิ่มธาตุอาหารที่เป็น ประโยชน์สำหรับพืช ร่วมกับการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

(5) ควรปลูกพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน

(6) แนะนำให้มีการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงการแนะนำส่งเสริมให้มีการปลูกพืช และไถพรวนขวางความลาดชันของพื้นที่

(7) พัฒนานโยบายเกษตรในเขตดังกล่าวให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตที่มีราคาค่อนข้างสูงและคุณภาพของปัจจัย การผลิตที่ต้องอยู่ในระดับที่ดี เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช และกิ่งพันธุ์ ปัญหาหนี้สินของ เกษตรกรซึ่งมีผลต่อการลงทุนของ เกษตรกร การควบคุมคุณภาพของผลผลิต การจัดการตลาดที่จะรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นระบบ

2) เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง มีเนื้อที่ 922,714 ไร่ หรือร้อยละ 33.84 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรม อยู่นอกเขตชลประทาน เป็นพื้นที่ที่มี ศักยภาพปานกลางถึงสูงสำหรับการทำนา พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ไม้ยืนต้น แต่อาจมีข้อจำกัดของการใช้ ประโยชน์ที่ดินบางประการที่สามารถแก้ไขได้ง่าย เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง แบ่งเป็น 5 เขตย่อย ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) เขตทำนา มีเนื้อที่ 541 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่จังหวัดชลบุรี สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ที่ดินมีศักยภาพปานกลางถึงสูงในการทำนา

(2) เขตปลูกพืชไร่ มีเนื้อที่ 373,063 ไร่ หรือร้อยละ 13.68 ของเนื้อที่จังหวัดชลบุรี โดยเขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรม อยู่นอกเขตชลประทาน สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีศักยภาพปานกลางถึงสูงในการปลูกพืชไร่ มีการใช้ที่ดินปลูกพืชเพื่อรองรับ

ภาคธุรกิจและรักษาระดับราคาผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะพืชที่ต้องการพึ่งพาการแปรรูป การใช้ที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง เป็นต้น และหากมีแหล่งน้ำในไร่นาเกษตรกรสามารถเปลี่ยนการใช้ที่ดินจากการปลูกพืชไร่มาเป็นการปลูกไม้ผลหรือพืชผัก ทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(3) - (5) เขตปลูกไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 469,925 ไร่ หรือร้อยละ 17.23 ของเนื้อที่จังหวัด เขตปลูกไม้ผล มีเนื้อที่ 74,984 ไร่ หรือร้อยละ 2.75 ของเนื้อที่จังหวัดชลบุรี และเขตปลูกพืชสวน มีเนื้อที่ 4,201 ไร่ หรือร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่จังหวัดชลบุรี โดยทั้ง 3 เขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรมอยู่นอกเขตชลประทาน สภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีศักยภาพปานกลางถึงสูงในการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผัก เน้นการผลิตเพื่อการส่งออกและแข่งขันกับต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

(1) ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินเพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืช ร่วมกับการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในอัตราส่วนที่เหมาะสม

(2) ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนาข้าว เพื่อควบคุมระดับการขังของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสม

(3) ปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

(4) ควรเพิ่มกิจกรรมการผลิต พืช ปศุสัตว์ ประมง ให้มีความเกื้อกูลกัน

(5) พิจารณาดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุง ประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

(6) ควรพัฒนาสระน้ำในไร่นาที่มีขนาดพื้นที่ถือครอง เท่ากับหรือมากกว่า 10 ไร่

(7) ควรมีการขุดลอกคลองและเพิ่มท่อลอดตามถนนสายหลักที่สร้างขวาง ทางเดินน้ำเพื่อการระบายน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ให้เกิดน้ำขังเป็นเวลานานจนข้าวเสียหาย

3) เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 290,896 ไร่ หรือ ร้อยละ 10.67 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรมอยู่นอกเขตชลประทาน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำหรือไม่เหมาะสมสำหรับการทำนา พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ไม้ยืนต้น เนื่องจากมีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งยากต่อการแก้ไขหรือต้องใช้เงินลงทุนสูง เช่น ดินตื้น ดินเป็นดินทรายจัดหรือค่อนข้างเป็นทราย ซึ่งมีผลต่อการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อพืชต่ำ รวมทั้งปริมาณธาตุอาหารพืชในดินมีปริมาณต่ำ หรือปัญหาดินตื้น ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของความสัมพันธ์ของดิน เป็นอุปสรรคในการเจริญเติบโตของพืช สภาพพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน ดังนั้นพื้นที่ในเขตนี้จำเป็นต้องอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเฉพาะ เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรกรรมในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันระบบนิเวศมิให้เสื่อมโทรม นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่เขตนี้เป็นพิเศษ โดยเขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำนี้ แบ่งเป็น 2 เขตย่อย ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) เขตส่งเสริมปรับเปลี่ยนการผลิต มีเนื้อที่ 284,956 ไร่ หรือร้อยละ 10.45 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรมอยู่นอกเขตชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพหรือไม่เหมาะสมในการทำนาปลูกพืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ไม้ยืนต้น หากต้องการใช้พื้นที่เพื่อทำการเกษตรจำเป็นต้องมีการพัฒนาพื้นที่ การจัดการ หรือการปรับเปลี่ยนชนิดพืชให้เหมาะสมตรงตามศักยภาพของที่ดิน

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- การใช้ที่ดินทำการเกษตรต้องมีการวางแผนการผลิตและการเพาะปลูกที่ตอบสนองต่อสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ พร้อมทั้งเลือกชนิดพืชที่เหมาะสมกับที่ดิน
- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ในอัตราที่เหมาะสม และใส่ให้ถูกต้องตามลักษณะดิน พร้อมทั้งควรปลูกพืชคลุมดินตระกูลถั่ว เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน
- ในการใช้พื้นที่เพื่อการทำนาควรมีการเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การสร้างบ่อน้ำในไร่นา เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับปลูกพืช
- ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางทฤษฎีใหม่

(2) เขตพัฒนาร่วมระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ มีเนื้อที่ 5,940 ไร่ หรือร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่จังหวัดชลบุรี โดยเขตนี้เป็นเขตที่สภาพพื้นที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ และปัจจุบันมีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย และยูคาลิปตัส

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

- เจ้าหน้าที่/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนที่ทำการเกษตรในพื้นที่ดังกล่าวควรร่วมกันพิจารณาถึงความเหมาะสม และหาแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการสงวนและอนุรักษ์พื้นที่ให้เป็นเขตป่าต้นน้ำลำธาร ป่าพุทธรักษาป่าไม้ หรือในกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรต้องมีแนวทางการจัดการและมาตรการในการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เข้มข้น จริงจัง และต่อเนื่อง ไม่ควรปลูกพืชไร่หรือพืชที่ต้องการไถพรวนดิน เพื่อเตรียมพื้นที่ในทุกรอบการปลูก เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้มีความลาดชันสูงทำให้เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน
- ปรับปรุงแก้ไขสภาพดินปัญหาพร้อมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำตามหลักวิชาการ
- ส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยและสารปราบศัตรูพืชที่เป็นชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี เนื่องจากสารเคมีจะตกค้างในดินและแหล่งน้ำ และจะส่งผลต่อระบบนิเวศของพื้นที่ปลายน้ำ

4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 39,480 ไร่ หรือร้อยละ 1.45 ของเนื้อที่จังหวัด ในเขตนี้สภาพการใช้ที่ดินที่พบเป็นโรงเรือนเลี้ยงสัตว์และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์

5) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 72,791 ไร่ หรือร้อยละ 2.67 ของเนื้อที่จังหวัด ในเขตนี้สภาพการใช้ที่ดินที่พบเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงปลาและสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม

6.1.3 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เนื้อที่ 658,719 ไร่ หรือร้อยละ 24.15 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ของเขตนี้เป็นบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดิน ออกเป็น 2 เขตได้ดังนี้

- 1) เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 629,722 ไร่ หรือร้อยละ 23.10 ของเนื้อที่จังหวัด
- 2) ระบบโครงข่ายคมนาคม มีเนื้อที่ 28,997 ไร่ หรือร้อยละ 1.06 ของเนื้อที่จังหวัด

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

(1) ไม่ควรขยายชุมชนเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี หรือขยายเข้าไปในพื้นที่ที่มีระบบชลประทาน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเกษตรกรรมชั้นดี

(2) ควรมีการวางกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดินให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน โดยมีคณะกรรมการผังเมืองจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลหน่วยงานภาครัฐให้ปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง ซึ่งจะมีผลทำให้เมืองหรือชนบทได้รับการพัฒนา ก่อให้เกิดคุณลักษณะที่ดีมีความเป็นระเบียบและสวยงาม

6.1.4 เขตอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ 56,520 ไร่ หรือร้อยละ 2.07 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ของเขตนี้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม และพื้นที่ดำเนินการท่าเหมืองแร่ แบ่งเขต 2 เขต ดังนี้

- 1) เขตพัฒนาอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ 15,522 ไร่ หรือร้อยละ 0.57 ของเนื้อที่จังหวัด
- 2) เขตอุตสาหกรรมเหมืองแร่ มีเนื้อที่ 40,998 ไร่ หรือร้อยละ 1.50 ของเนื้อที่จังหวัด

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ควรเร่งศึกษาปัญหาและความต้องการของอุตสาหกรรม และเหมืองแร่ ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำมากำหนดแนวทางในการพัฒนาได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของชุมชน ในประเด็นปัญหาบางเรื่องที่เกิดขีดความสามารถของอุตสาหกรรมและเหมืองแร่ ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรทำเรื่องถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อขอรับการสนับสนุนในการศึกษาปัญหา แนวทาง การแก้ไข จัดทำโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาอุตสาหกรรมและเหมืองแร่จังหวัดชลบุรี เพื่อการปฏิบัติการต่อไป

6.1.5 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 99,818 ไร่ หรือร้อยละ 3.66 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ของเขตนี้เป็นบริเวณแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และแหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น มีพื้นที่อยู่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย และนอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย สามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดินออกเป็น 2 เขต ได้ดังนี้

- 1) แหล่งน้ำธรรมชาติ มีเนื้อที่ 21,598 ไร่ หรือร้อยละ 0.79 ของเนื้อที่จังหวัด
- 2) แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีเนื้อที่ 78,220 ไร่ หรือร้อยละ 2.87 ของเนื้อที่จังหวัด

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

(1) ควรเร่งดำเนินการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพิ่มเติม แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปประกอบการพิจารณาดังกล่าว

(2) ควรมีการบำรุงรักษาและขุดลอกแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเก็บกักน้ำ

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชลบุรีควรเร่งจัดทำโครงการ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกร และประสานงานกับกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยจัดทำกรอบแผนการดำเนินการตามลำดับความสำคัญ

(4) บริเวณพื้นที่ลุ่มในแต่ละพื้นที่จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ ป้องกันและดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุก ยึดครองพื้นที่ในเขตนี้เพราะเป็นที่สาธารณประโยชน์ สภาพพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มต่ำไม่เหมาะสำหรับการนำที่ดิน มาใช้ด้านเกษตรกรรม ควรคงสภาพไว้เพื่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศต่อไป

6.1.6 เขตพื้นที่อื่น ๆ มีเนื้อที่ 204,698 ไร่ หรือร้อยละ 7.51 ของเนื้อที่จังหวัด มีสภาพการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เช่น สถานที่ราชการ หมู่บ้าน และพื้นที่เบ็ดเตล็ด เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่ทิ้งขยะ บ่อดิน บ่อทราย และทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ

6.2 สรุปและข้อเสนอแนะ

6.2.1 สรุป

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรีได้พิจารณาจาก (1) นโยบายแห่งรัฐ (2) ความต้องการของพื้นที่ (3) การวิเคราะห์พื้นที่โดย SWOT และ TOWS Matrix และ (4) การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน โดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ คือ ข้อมูลดิน ความเหมาะสมของที่ดิน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ และศักยภาพการผลิตของพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมร่วมกับนโยบาย กฎหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาสามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินของพื้นที่จังหวัดชลบุรี ออกเป็น 6 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าไม้ ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เขตเกษตรกรรม พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตอุตสาหกรรม พื้นที่แหล่งน้ำ และเขตพื้นที่อื่น ๆ

1) เขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี มีเนื้อที่ 321,629 ไร่ หรือร้อยละ 11.79 ของเนื้อที่จังหวัด แบ่งเป็น 2 เขต ได้แก่ (1) เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีเนื้อที่ 233,163 ไร่ หรือร้อยละ 8.55 ของเนื้อที่จังหวัด และ (2) เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ 88,466 ไร่ หรือร้อยละ 3.24 ของเนื้อที่จังหวัด

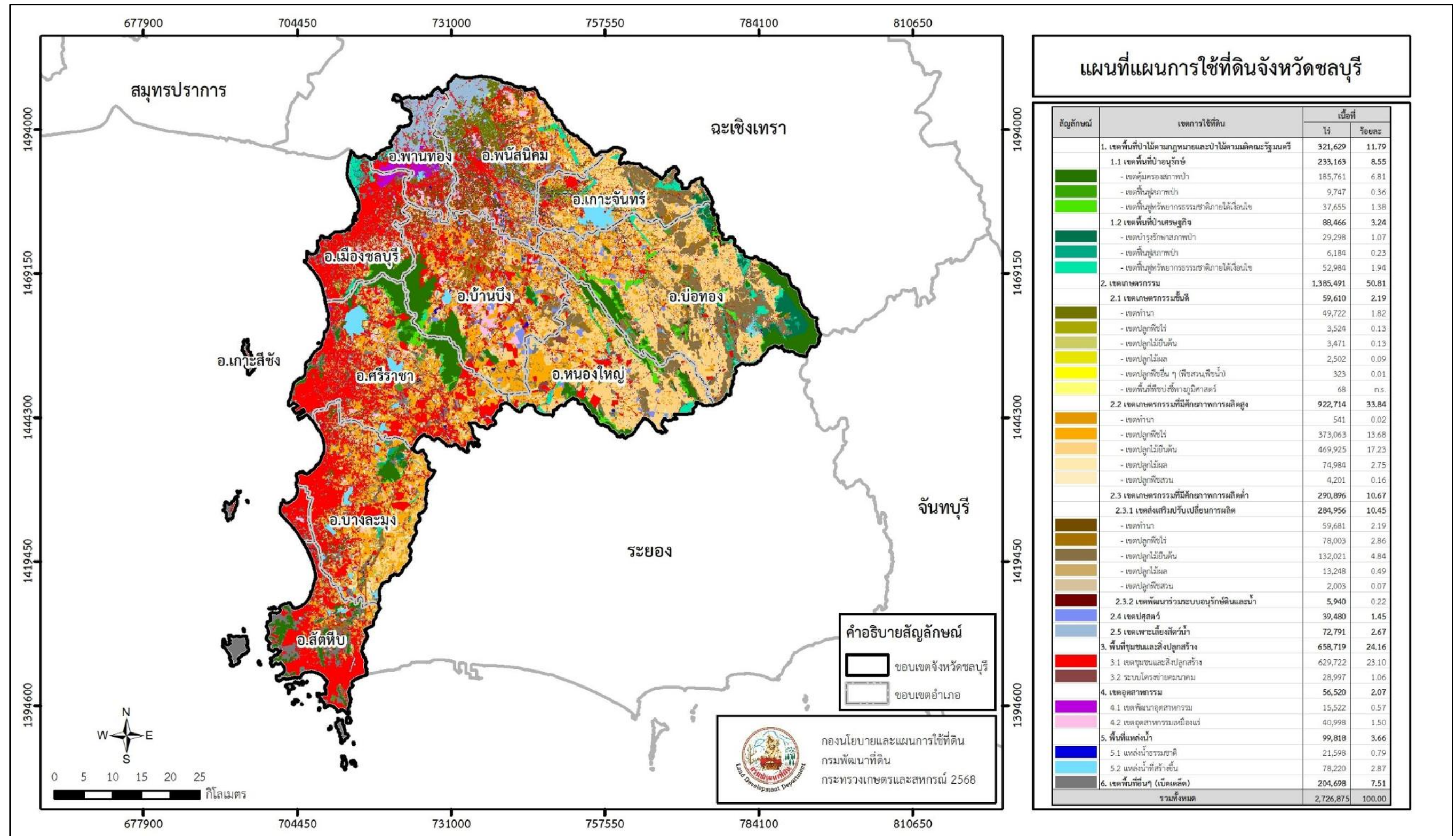
2) เขตเกษตรกรรม มีเนื้อที่ 1,385,491 ไร่ หรือร้อยละ 50.81 ของเนื้อที่จังหวัด แบ่งเป็น 5 เขต ได้แก่ (1) เขตเกษตรกรรมขั้นดี พื้นที่ของเขตนี้นำมาจัดให้เป็นเขตเกษตรกรรมในพื้นที่ชลประทาน มีเนื้อที่ 59,610 ไร่ หรือร้อยละ 2.18 ของเนื้อที่จังหวัด (2) เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง มีเนื้อที่ 922,714 ไร่ หรือร้อยละ 33.84 ของเนื้อที่จังหวัด (3) เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 290,896 ไร่ หรือร้อยละ 10.67 ของเนื้อที่จังหวัด (4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 39,480 ไร่ หรือร้อยละ 1.45 ของเนื้อที่จังหวัด และ (5) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 72,791 ไร่ หรือร้อยละ 2.67 ของเนื้อที่จังหวัด

3) เขตพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 658,719 ไร่ หรือร้อยละ 24.16 ของเนื้อที่จังหวัด

4) เขตอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ 56,520 ไร่ หรือร้อยละ 2.07 ของเนื้อที่จังหวัด

5) เขตพื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 99,818 ไร่ หรือร้อยละ 3.66 ของเนื้อที่จังหวัด

6) เขตพื้นที่อื่น ๆ มีเนื้อที่ 204,698 ไร่ หรือร้อยละ 7.51 ของเนื้อที่จังหวัด

รูปที่ 6-1 แผนการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

6.2.2 ข้อเสนอแนะ

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรีเกิดจากการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน สามารถต่อยอดสู่การสร้างแผนพัฒนาพื้นที่หรือเป็นแนวทางในการวางโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ ตามการกำหนดเขตการใช้ที่ดินเพื่อให้การจัดการพื้นที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยจังหวัดชลบุรี มีศักยภาพด้านการเกษตร โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ สัตว์น้ำจืด ที่อุดมสมบูรณ์ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คุณภาพน้ำ อากาศ และขยะมูลฝอย อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และเป็นเมืองที่ผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าว ส้มโอ พืชสมุนไพร อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง โคเนื้อ แพะ ไก่ และปลาน้ำจืด ที่มีคุณภาพ และปลอดภัยได้มาตรฐาน ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ดังนี้

1) การผลิต การแปรรูป การตลาดและระบบ Logistics สินค้าเกษตรมาตรฐาน ด้วยการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิต การแปรรูป และการตลาด สินค้าเกษตรมาตรฐาน

2) อนุรักษ์และฟื้นฟูให้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ และระบบนิเวศน์ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติหลักของจังหวัด มีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ พัฒนาแหล่งน้ำระบบระบายน้ำ และระบบป้องกันน้ำท่วมและการกัดเซาะริมตลิ่ง รวมถึงการฟื้นฟู ความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2560. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560–2579.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ

กรมการปกครอง. 2556. แผนที่ขอบเขตการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. (ไฟล์ข้อมูล)

กรมการปกครอง. 2566. ข้อมูลประชากรรายปี พ.ศ. 2557-2566. แหล่งที่มา :

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/>, 20 พฤษภาคม 2567.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2566. แหล่งที่มา :

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/>, 15 เมษายน 2567.

กรมชลประทาน. 2562. แผนที่ขอบเขตชลประทาน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ไฟล์ข้อมูล)

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. แผนที่ชั้นหินอุ้มน้ำและจำนวนบ่อบาดาลในจังหวัดชลบุรี.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ไฟล์ข้อมูล)

กรมปศุสัตว์. 2567. จำนวนโค กระบือ สุกร ไก่ รายอำเภอ พ.ศ. 2561-2566. แหล่งที่มา :

<https://ict.dld.go.th/webnew/index.php/th/service-ict/report/247-report-thailand-livestock>, 25 เมษายน 2567.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2545. การประเมินการสูญเสียดินในประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ

_____. 2560. ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579. กองแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ

_____. 2561. แผนบริหารจัดการทรัพยากรดินปัญหาของประเทศไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

_____. 2563ก. สถานภาพการชะล้างพังทลายของดินในประเทศไทย. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ไฟล์ข้อมูล)

_____. 2563ข. ข้อมูลการชะล้างพังทลายของดินจังหวัดชลบุรี. แหล่งข้อมูล:

https://tswc.ldd.go.th/DownloadGIS/Index_Eros.html, 12 มกราคม 2567.

(ไฟล์ข้อมูล)

_____. 2564. แผนที่ชุดดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ไฟล์ข้อมูล)

_____. 2565. แผนปฏิบัติการกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2566 - 2570. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ

_____. 2567. ข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานจังหวัดชลบุรี.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ไฟล์ข้อมูล)

_____. 2567ข. หมอดินอาสากรมพัฒนาที่ดิน. แหล่งที่มา :

<http://lddmordin.ddd.go.th/lddmordin01.0.html>, 25 เมษายน 2567.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2567. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด

พ.ศ. 2561-2566. https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators,

26 มิถุนายน 2567

- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2537-2566. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (ไฟล์ข้อมูล)
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. ม.ป.ป. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พ.ศ. 2566-2570) (จังหวัดชลบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง). แหล่งที่มา: https://www.chainat.go.th/p_plan/p_plan.htm, 5 กรกฎาคม 2567.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2568N แผนที่การใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2568. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. (ไฟล์ข้อมูล)
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. แผนที่ทรัพยากรดินจังหวัดชลบุรี. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2564. คู่มือการเขียนหน่วยแผนที่ดิน. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และคำณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับพืชเศรษฐกิจ เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 2/2535 : ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3/2542. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี. 2567. ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจังหวัดชลบุรี ปี 2566. แหล่งที่มา: https://drive.google.com/file/d/1MHpdFLCXmkjq_VahzSzHlTxXtioblccD/view, 25 เมษายน 2567.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชลบุรี. 2566. ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชลบุรี. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (ไฟล์ข้อมูล)
- สำนักงานจังหวัดชลบุรี. 2568. แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี พ.ศ.2566-2570 ฉบับทบทวน พ.ศ. 2568. แหล่งที่มา: <https://www.chonburi.go.th/content/cate/10>. สืบค้นวันที่ 3 เมษายน 2568
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (ไฟล์ข้อมูล)
- สำนักงานประมงจังหวัดชลบุรี. 2567. จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้ รายอำเภอ พ.ศ. 2566. แหล่งที่มา: https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20210730144827_1_file.pdf, 26 มิถุนายน 2567. (ไฟล์ข้อมูล)
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). 2564. แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ.2564-2570. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, กรุงเทพฯ
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2567. แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 – 2570. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2567. ตารางข้อมูลสถิติจากการสำมะโน/สำรวจ/รายงานสถิติจังหวัด. แหล่งที่มา: https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?orde, 19 มิถุนายน 2567.

- สำนักจัดการที่ดินป่าไม้. 2564. **แผนที่แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ. กรมป่าไม้.** (ไฟล์ข้อมูล)
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น. 2556. **สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น ทำเนียบท้องถิ่น พ.ศ. 2555.**
กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2567. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน
รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล. แหล่งที่มา:**
<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear>, 19 มิถุนายน 2567.
- สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์. 2564. **แผนที่แนวเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.** (ไฟล์ข้อมูล)

กรมพัฒนาที่ดิน
2003/61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
<https://www.ddd.go.th/home/>